

รายงานของคณะกรรมการวิชาการ บัณฑิต
และศึกษาแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ
สภาร่างรัฐธรรมนูญ

พิจารณาศึกษาเรื่อง

- ★ แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พร้อมด้วยตัวอย่างร่างกฎหมายฯ
- ★ แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พร้อมด้วยตัวอย่างร่างกฎหมายฯ
- ★ แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พร้อมด้วยตัวอย่างร่างกฎหมายฯ

สำนักงานเลขาธิการสภาร่างรัฐธรรมนูญ

สารบัญ

	หน้า
❖ สำเนาหนังสือนำ เรื่อง รายงานผลการจัดทำแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ	ก.1
❖ รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการวิชาการ ข้อมูล และศึกษาแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ	ข.1
❖ แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา	1-1
▲ ตัวอย่างร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา	1-20
❖ แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง	2-1
▲ ตัวอย่างร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง	2-7
❖ แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง	3-1
▲ ตัวอย่างร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง	3-18

(สำเนา)

ด่วนที่สุด
ที่ สสร.ก4/115

สภาร่างรัฐธรรมนูญ
ถนนอุทองโน กท 10300
15 สิงหาคม 2540

เรื่อง รายงานผลการจัดทำแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ของ
คณะกรรมการวิชาการ ข้อมูล และศึกษาแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

กราบเรียน ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของคณะกรรมการ จำนวน 1 ชุด

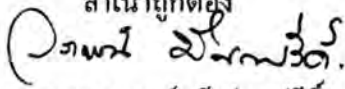
ตามที่ที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 2 วันอังคารที่ 14 มกราคม 2540 ได้ลงมติ
ตั้งคณะกรรมการวิชาการ ข้อมูล และศึกษาแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ
สภาร่างรัฐธรรมนูญ นั้น กรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

1. ศาสตราจารย์กระมล ทองธรรมชาติ	ประธานคณะกรรมการ
2. นายเฉลิม พรหมเลิศ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
3. นายอนันต์ บูรณวนิช	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
4. ศาสตราจารย์ธรรมนุญ ลัดพลี	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
5. นายชงค์ วงษ์จันทร์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ คนที่สอง
6. รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น	เลขานุการคณะกรรมการ
7. นางพินทิพย์ ลีลาภรณ์	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ
8. รองศาสตราจารย์ธงทอง จันทรางศุ	โฆษกคณะกรรมการ
9. นายประวิทย์ เจนวีระนนท์	ผู้ช่วยโฆษกคณะกรรมการ
10. นายเกษม พันธุ์รัตน์	11. ศาสตราจารย์เขียน ธีระวิทย์
12. นายธรรมนุญ มงคล	13. ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ
14. นายพนัส ทัศนียานนท์	15. พันเอก สมคิด ศรีสังคม
16. ศาสตราจารย์สุจิต บุญบงการ	17. ร้อยตรี อำนวน ไทยานนท์

บัดนี้ คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาและจัดทำแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งตัวอย่างร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญตามภาระหน้าที่ที่คณะกรรมการได้รับมอบหมายจากสภาร่างรัฐธรรมนูญเสร็จเรียบร้อยแล้ว จำนวน 3 ฉบับ คณะกรรมการจึงขอเสนอเฉพาะแนวทางการร่าง พร้อมทั้งตัวอย่างร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ดังปรากฏตามเอกสารแนบท้าย ส่วนกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ นั้น จะได้นำกราบเรียนเพื่อโปรดทราบและพิจารณาในโอกาสต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง
(ลงชื่อ) กระมล ทองธรรมชาติ
(ศาสตราจารย์กระมล ทองธรรมชาติ)
ประธานคณะกรรมการ

สำเนาถูกต้อง

(นางสาววารภรณ์ มีเปรมปรีดิ์)
หัวหน้าฝ่ายประชุม 2
กองกรรมการ
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ฝ่ายเลขานุการ (สว.)
โทร. 2441571- 3
โทรสาร 2441571- 3

เมธวี่ พิมพ์
วิมลวรรณ นิลทรรณเมธวี่ ทาน

รายงานผลการดำเนินงาน
ของ
คณะกรรมการวิชาการ ข้อมูล และศึกษาแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ
สภาร่างรัฐธรรมนูญ

.....

ตามที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 2 วันอังคารที่ 14 มกราคม 2540 ได้ลงมติตั้งคณะกรรมการวิชาการ ข้อมูล และศึกษาแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ นั้น บัดนี้ คณะกรรมการได้ดำเนินการแล้ว ปรากฏผลดังนี้

1. คณะกรรมการได้กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการในการพิจารณา ศึกษา โดยมีภาระหน้าที่สำคัญสองประการ คือ

ประการที่ 1 เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการให้แก่สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการ คณะต่าง ๆ และแก่สภาร่างรัฐธรรมนูญ ในการรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลใน ประเด็นต่าง ๆ ที่จะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ประการที่ 2 ศึกษาแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ อันได้แก่

- กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา
- กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
- กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
- กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
- กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน
- กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ

2. คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาและจัดทำแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งตัวอย่างร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญตามภาระหน้าที่ที่คณะกรรมการได้รับมอบหมายจากสภาร่างรัฐธรรมนูญเสร็จเรียบร้อยเป็นบางฉบับ โดยในขั้นต้นนี้ คณะกรรมการขอเสนอเฉพาะแนวทางการร่าง พร้อมทั้งตัวอย่างร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ทั้งนี้ เนื่องจากคณะกรรมการได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ในส่วนของบทเฉพาะกาล มาตรา 323 ที่กำหนดให้รัฐสภาต้องดำเนินการ

พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ให้แล้วเสร็จ ภายใน 240 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ไม่มากนัก ดังนั้น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับแก่รัฐสภา อีกทั้ง เพื่อให้รัฐสภาได้รับทราบแนวทางและเจตนารมณ์ของสภาร่างรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว คณะกรรมการจึงเห็นสมควรนำเสนอแนวทางการร่าง พร้อมทั้งตัวอย่างร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้ง 3 ฉบับ ซึ่งคณะกรรมการได้จัดทำขึ้นแล้ว ดังปรากฏตามเอกสารแนบท้าย ส่วนแนวทางการร่างพร้อมทั้งตัวอย่างร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ นั้น จะได้นำกราบเรียนเพื่อโปรดทราบและพิจารณาในโอกาสต่อไป

3. ในการดำเนินงานของคณะกรรมการ นั้น คณะกรรมการได้แต่งตั้งบุคคลเป็นผู้ชำนาญการพิเศษ ที่ปรึกษา นักวิชาการ และเลขานุการประจำคณะกรรมการ โดยได้เชิญบุคคลดังกล่าวมาร่วมประชุม ซึ่งผู้ชำนาญการพิเศษ ที่ปรึกษา นักวิชาการ และเลขานุการประจำคณะกรรมการ ประกอบด้วย

ผู้ชำนาญการพิเศษประจำคณะกรรมการ คือ

นายยุวัฒน์ กมลเวช อดีตผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย

ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ คือ

รองศาสตราจารย์พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว รองศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นักวิชาการประจำคณะกรรมการ คือ

นายกฤษฎา ทองธรรมชาติ นิตกร 6 ส่วนคดีสำนักกฎหมาย

นายจำเนียร สุขทอง กรมศิลปากร กระทรวงการคลัง

เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม 7 สำนักงาน

การประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์

กระทรวงศึกษาธิการ

นายจำรัส ลาภเจริญสุข พนักงานประจำฝ่ายการพนักงาน

ธนาคารแห่งประเทศไทย

นายปกครอง สุนทรสุทธิ เจ้าหน้าที่พนักงานปกครอง 7

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

นายอัครเมศวร์ ทองนวล หัวหน้าฝ่ายองค์การรัฐสภาอาเซียน

กององค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เลขานุการประจำคณะกรรมการ คือ

นายผดุง กรรพฤทธิ

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 7 สำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ

4. คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษา โดยได้ดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

4.1 พิจารณาศึกษาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุก ๆ ฉบับที่ผ่านมา กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หนังสือ เอกสาร บทความ และรายงานการวิจัยต่าง ๆ

4.2 พิจารณาศึกษาและรวบรวมข้อมูลและประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายการเลือกตั้ง กฎหมายพรรคการเมือง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ แนวนโยบายแห่งรัฐ สถาบันการเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมือง โดยคณะกรรมการร่วมกับคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อประมวลผลการศึกษาและระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จำนวน 3 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 เรื่อง “ปัญหาและระบบการเลือกตั้งในประเทศไทย”

เมื่อวันที่ 25 - 26 กุมภาพันธ์ 2540 ณ ห้องรับรอง 1 - 2

ชั้น 3 อาคารรัฐสภา 2

ครั้งที่ 2 เรื่อง “ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ”

เมื่อวันที่ 11 - 12 มีนาคม 2540 ณ ห้องรับรอง 1 - 2

ชั้น 3 อาคารรัฐสภา 2

ครั้งที่ 3 เรื่อง “แนวนโยบายแห่งรัฐ สถาบันการเมือง และความสัมพันธ์

ระหว่างสถาบันการเมือง” เมื่อวันที่ 25 - 26 มีนาคม 2540

ณ ห้องรับรอง 1 - 2 ชั้น 3 อาคารรัฐสภา 2

โดยในการประชุมเชิงปฏิบัติการแต่ละครั้ง คณะกรรมการได้เชิญกรรมการบริหารสภาวิจัยแห่งชาติ กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้แทนพรรคการเมือง สื่อมวลชน และผู้สนใจอื่น ๆ เข้าร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็น

4.3 เพื่อให้การปฏิบัติการกิจของคณะกรรมการเกี่ยวกับการจัดทำแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดำเนินไปด้วยความรวดเร็วยิ่งขึ้น คณะกรรมการได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อศึกษาแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ จำนวน 6 คณะ ดังนี้

4.3.1 คณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางกฎหมายเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และตุลาการคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ประกอบด้วย

1) ศาสตราจารย์กระมล ทองธรรมชาติ	ประธาน
2) ศาสตราจารย์เขียน ธีระวิทย์	อนุกรรมการ
3) ศาสตราจารย์ธรรมนุญ ลัดพลี	อนุกรรมการ
4) นายพนัส ทัศนียานนท์	อนุกรรมการ
5) ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ	อนุกรรมการ
6) รองศาสตราจารย์มนตรี รูปสุวรรณ	อนุกรรมการ
7) นายปิ่นทิพย์ สุจริตกุล	อนุกรรมการ
8) นายบุญเชษฐ์ พุ่มทิพย์	อนุกรรมการและ เลขานุการ

4.3.2 คณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งของรัฐ การเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งของรัฐ และสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ประกอบด้วย

1) ศาสตราจารย์สุจิต บุญบงการ	ประธาน
2) ร้อยตรี อำนวย ไทยานนท์	อนุกรรมการ
3) นายประสิทธิ์ ดำรงชัย	อนุกรรมการ
4) นายนนทพล นิมสมบุญ	อนุกรรมการ
5) รองศาสตราจารย์ธงทอง จันทรางศุ	อนุกรรมการ

4.3.3 คณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางกฎหมายเกี่ยวกับประมวลจริยธรรมของนักการเมือง และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ประกอบด้วย

1) ศาสตราจารย์กระมล ทองธรรมชาติ	ประธาน
2) นายอนันต์ บูรณวิเศษ	อนุกรรมการ
3) นายเกษม พันธุ์รัตน์	อนุกรรมการ
4) นายชงค์ วงษ์จันทร์	อนุกรรมการ
5) รองศาสตราจารย์ธงทอง จันทรางศุ	อนุกรรมการ
6) รองศาสตราจารย์พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว	อนุกรรมการ
7) นายอัศวเมศวร์ ทองนวล	อนุกรรมการและ เลขานุการ
8) นายผดุง กรรพฤทธิ	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

4.3.4 คณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางกฎหมายเกี่ยวกับพรรคการเมือง
การอุดหนุนทางการเงินและการอุดหนุนอย่างอื่นแก่พรรคการเมือง

1) พันเอก สมคิด ศรีสังคม	ประธาน
2) นายชงค์ วงษ์จันทร์	อนุกรรมการ
3) นายยุวรัตน์ กมลเวช	อนุกรรมการ
4) ศาสตราจารย์สมบูรณ์ สุขสำราญ	อนุกรรมการ
5) นายศิวะ ศิริเสาวลักษณ์	อนุกรรมการและ เลขานุการ
6) นายสุพร รัตนาคินทร์	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

4.3.5 คณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการ
แผ่นดินและการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย

1) นายเฉลิม พรหมเลิศ	ที่ปรึกษาและ อนุกรรมการ
2) รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ โภธิแทน	ประธาน
3) นายธรรมบุญ มงคล	อนุกรรมการ
4) นายประวิทย์ เจนวีระนนท์	อนุกรรมการ
5) นายปลอดประสพ สุรัสวดี	อนุกรรมการ
6) นายไพโรจน์ พรหมสาส์น	อนุกรรมการ
7) นายวิจิตร ศรีสังข์	อนุกรรมการ
8) นายศิวะ ศิริเสาวลักษณ์	อนุกรรมการและ เลขานุการ
9) นายปกครอง สุนทรสุทธิ	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

4.3.6 คณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและ
คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกอบด้วย

1) นายยุวรัตน์ กมลเวช	ที่ปรึกษาและ อนุกรรมการ
2) รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ โภธิแทน	ประธาน
3) นางพินทิพย์ ลีลาภรณ์	อนุกรรมการ
4) นายอนุชา โมกขะเวส	อนุกรรมการ
5) รองศาสตราจารย์พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว	อนุกรรมการ
6) นายวีระวิทย์ วิวัฒนวานิช	อนุกรรมการ

7) นายปกครอง สุนทรสุทธิ

อนุกรรมการและ
เลขานุการ

8) นายจำเนียร สุขทอง

อนุกรรมการและ
ผู้ช่วยเลขานุการ

4.4 รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งตัวอย่างร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งคณะกรรมการได้จัดทำขึ้น โดยคณะกรรมการได้จัดให้มีการสัมมนา เรื่อง แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ขึ้น เมื่อระหว่างวันที่ 9 - 10 สิงหาคม 2540 ณ โรงแรมกรุงศรี ริเวอร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนา ประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐธรรมนูญ ผู้แทนพรรคการเมือง ผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานต่าง ๆ สื่อมวลชน และผู้สนใจ ทั้งนี้ เพื่อนำประเด็นและข้อคิดเห็นต่าง ๆ มาปรับปรุงเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญต่อรัฐสภาต่อไป

5. คณะกรรมการขอเสนอแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งตัวอย่างร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ดังนี้

5.1 แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

5.2 ตัวอย่างร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

5.3 แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

5.4 ตัวอย่างร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

5.5 แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

5.6 ตัวอย่างร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบท้าย

(สงศาสตราจารย์วิสุทธิ์ โภธิแทน)

เลขานุการคณะกรรมการ

★ แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
และสมาชิกวุฒิสภา
พร้อมด้วยตัวอย่างร่างกฎหมายฯ

**แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา**

1. ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ
2. ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามกฎหมายนี้ และให้มีอำนาจออกข้อกำหนดหรือระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายนี้
3. นายจ้างต้องให้ลูกจ้างไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
บทบัญญัติดังกล่าว ให้ใช้บังคับแก่ผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจด้วย
โดยอนุโลม
4. ผู้เลือกตั้งไม่จำเป็นต้องให้ถ้อยคำว่าตนลงคะแนนเลือกตั้งผู้ใด หรือพรรคการเมืองใด
พรรคการเมืองหนึ่ง
5. นับตั้งแต่วันที่ 18.00 นาฬิกา ของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวันจนถึงวันเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้ใดทำการโฆษณาไม่ว่าด้วยวิธีใด อันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง หรือทำ
ด้วยประการใดอันเป็นการรบกวน หรือเป็นอุปสรรคแก่การเลือกตั้ง
6. นับตั้งแต่วันที่ 18.00 นาฬิกา ของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวันจนถึงวันเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้ใดขาย จำหน่าย แจกแจก หรือจัดเลี้ยงสุราทุกชนิดในเขตเลือกตั้ง
7. ห้ามมิให้ผู้ใดเล่น หรือจัดให้มีการเล่นการพนันขั้นต่อว่าผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด
ได้คะแนนเท่าใด และได้รับเลือกตั้งหรือไม่ได้รับเลือกตั้งหรือไม่
8. ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิได้มีสัญชาติไทย กระทำการใดเพื่อประโยชน์แห่งการเลือกตั้งโดย
ประการที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองและห้ามมิให้เข้ามีส่วนช่วยเหลือในการ
เลือกตั้งไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นการกระทำที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มอบหมาย
ตามอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ หรือเป็นการประกอบอาชีพตามปกติโดยสุจริตของผู้
นั้น

9. ห้ามมิให้ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายกเทศมนตรี นายกเมืองพัทยา เทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการสุขาภิบาล กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล หรือกรรมการสภาตำบล ใช้อำนาจใน ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายกระทำการใดเพื่อเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด

10. เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1) มีคำสั่งให้ข้าราชการการเมือง นายกเทศมนตรี นายกเมืองพัทยา เทศมนตรี กรรมการสุขาภิบาล กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล หรือกรรมการสภาตำบล ยุติหรือระงับ การกระทำใดที่เห็นว่าอาจเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองใดได้

2) มีคำสั่งให้บุคคลดังกล่าวข้างต้นที่มีพฤติการณ์อันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัคร หรือพรรคการเมืองใด พ้นจากตำแหน่งเป็นการชั่วคราว แล้วให้ประจำกระทรวง ศาลากลาง หรือ อำเภอในเขตเลือกตั้งหรือนอกเขตเลือกตั้ง แล้วแต่กรณีได้

11. คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจในการสอบสวน ดำเนินการทางวินัย แต่งตั้งข้าราชการ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นของเขตเลือกตั้งใดในระหว่างตั้งแต่ประกาศให้มีการเลือกตั้งจนกว่า จะมีการประกาศผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

12. ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ต้องปฏิบัติตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งมอบหมายหรือร้องขอในการปฏิบัติตามกฎหมายนี้

13. ในกรณีที่ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้มีอำนาจกล่าวโทษ และให้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยแทนนายกรัฐมนตรี ผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร นายกเทศมนตรี ปลัดกระทรวง อธิบดีหรือผู้บังคับบัญชาหน่วยงานนั้น แล้วแต่กรณี

14. เมื่อได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว เกณฑ์การคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อและแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่มีการเลือกตั้งนั้นเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศ เกี่ยวกับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ในเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่แต่ละจังหวัดจะพึงมีจากการเลือกตั้ง
- 2) จำนวนเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด
- 3) จำนวนอำเภอและตำบลรวมเป็นเขตเลือกตั้งแต่ละเขตเลือกตั้ง

15. การกำหนดเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้ถือเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1) ให้กำหนดท้องที่ทั้งหมดของอำเภอหนึ่งอยู่ในเขตเลือกตั้งเดียวกัน
- 2) ในกรณีที่ไมอาจดำเนินการตาม 1) ได้ จะแยกตำบลของอำเภอหนึ่งไปรวมกับอีกเขตเลือกตั้งหนึ่งที่มีพื้นที่ติดต่อกันได้ แต่ต้องไม่นำพื้นที่เพียงบางส่วนของตำบลหนึ่งไปรวมกับอีกเขตเลือกตั้งหนึ่ง

16. ทุกปีหลังจากกระทรวงมหาดไทยประกาศจำนวนราษฎรแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวนราษฎรในเขตเลือกตั้ง และจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งไว้เป็นการล่วงหน้าทันที

17. ในเขตเลือกตั้งใด ถ้ามีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแต่ผู้เดียว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศว่าผู้สมัครนั้นเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งโดยไม่ต้องทำการลงคะแนนเลือกตั้ง คงดำเนินการเลือกตั้งเฉพาะการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อเท่านั้น

18. บุคคลใดจะมีสิทธิเลือกตั้งหรือมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

19. ห้ามมิให้ผู้ใดสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกินหนึ่งเขตเลือกตั้ง หรือมีรายชื่อในบัญชีรายชื่อเกินหนึ่งบัญชี หรือสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งและมีรายชื่อในบัญชีรายชื่อพร้อมกัน

20. ให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อพร้อมหนังสือยินยอมของผู้สมัคร และค่าธรรมเนียมการสมัครคนละหนึ่งหมื่นบาท และเงินประกันการสมัครคนละห้าหมื่นบาท ต่อหน้าคณะกรรมการการเลือกตั้งด้วยตนเอง ก่อนวันสมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

เมื่อหัวหน้าพรรคการเมืองหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อแล้ว ให้ถือว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อได้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว

การส่งบัญชีรายชื่อดังกล่าวเกินเวลาที่กำหนดไว้ ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นไม่มีผู้ใดสมัครรับเลือกตั้ง

21. ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของแต่ละพรรคการเมืองต้องยื่นใบสมัครด้วยตนเองต่อหน้าคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ ตามชื่อที่ปรากฏในหนังสือของหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีถึงคณะกรรมการการเลือกตั้ง ณ สถานที่ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ภายในระยะเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา พร้อมกับหนังสือของหัวหน้าพรรคการเมืองรับรองว่าพรรคการเมืองนั้นส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง และค่าธรรมเนียมการสมัครคนละหนึ่งหมื่นบาท เงินประกันการสมัครคนละห้าหมื่นบาท หลักฐานการสมัครและรูปถ่ายหรือรูปภาพที่พิมพ์ชัดเจนเหมือนรูปถ่ายของตนเอง มีจำนวนตามที่กำหนดและต้องปฏิบัติตามวิธีการเกี่ยวกับการสมัครรับเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ในการสมัครรับเลือกตั้งดังกล่าว ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งระบุรายชื่อและจำนวนผู้ที่สนับสนุนแบบมากับใบสมัครด้วย

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายได้รับใบสมัครแล้ว ให้ลงบันทึกการรับสมัครไว้เป็นหลักฐาน และออกใบรับให้แก่ผู้สมัครในวันนั้น และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบหลักฐานและคุณสมบัติของผู้สมัคร และสอบสวนว่าผู้สมัครจะสมัครรับเลือกตั้งได้หรือไม่ให้เสร็จสิ้นภายในเจ็ดวันนับแต่วันปิดการรับสมัคร ถ้าได้ ก็ให้ประกาศรับสมัครไว้โดยเปิดเผย ณ ที่กำหนด

การประกาศและวิธีการประกาศให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

22. เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกใบรับให้แก่ผู้สมัครแล้ว ให้ค่าธรรมเนียมการสมัครตกเป็นของรัฐและไม่มีการคืนค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้สมัครไม่ว่ากรณีใด ๆ สำหรับเงินประกันการสมัครจะคืนให้แก่ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเลือกตั้งไม่น้อยกว่าร้อยละห้าของจำนวนผู้มาลงคะแนนในแต่ละเขตเลือกตั้ง

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อแล้ว ค่าธรรมเนียมการสมัครและเงินประกันการสมัครให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว

23. ถ้าผู้สมัครใดไม่มีรายชื่อเป็นผู้สมัครดังกล่าวข้างต้น ผู้สมัครมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดที่เขตเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดนั้น หรือต่อศาลแพ่งสำหรับเขตเลือกตั้งในกรุงเทพมหานครได้ภายในเจ็ดวันนับจากวันที่ประกาศนั้นโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้วให้ดำเนินการพิจารณาโดยเร็ว และให้นำประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ศาลวินิจฉัยว่าให้รับสมัครหรือไม่ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุดและให้ศาลแจ้งคำสั่งไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ในกรณีที่ศาลสั่งให้รับสมัคร ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งปฏิบัติตามคำสั่งศาล การใดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งและกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งได้ปฏิบัติเป็นไปตามคำสั่งเดิมของคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนได้รับทราบคำสั่งศาลเป็นอย่างอื่น เป็นอันสมบูรณ์ตามกฎหมาย

24. ในกรณีที่มีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งซ้ำกับรายชื่อในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ถือว่าผู้นั้นไม่มีสิทธิได้รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ

25. เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจัดทำประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ที่สาธารณะที่เห็นได้ง่าย และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

เพื่อประโยชน์ในการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย หรือเทศบาล จัดให้มีรายชื่อผู้เลือกตั้งไว้เป็นประจำและแก้ไขให้ถูกต้องทุกปีแล้ว ปิดประกาศบัญชีรายชื่อดังกล่าวภายในวันที่ 30 เมษายน ณ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และเขตชุมชนหนาแน่นที่เห็นสมควร ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิตรวจดู และขอยื่นคำร้องแก้ไขให้ถูกต้อง

26. เมื่อได้ประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งแล้ว ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าตนหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านไม่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีผู้เลือกตั้งแห่งหน่วยเลือกตั้งที่ตนหรือผู้นั้นสมควรมีชื่อเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

เมื่อได้รับคำร้องดังกล่าวแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายตรวจสอบหลักฐาน และถ้าเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ก็ให้ส่งเดิมชื่อตามที่ยื่นคำร้องลงในบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยเร็ว ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ก็ให้ส่งยกคำร้องและแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องทราบภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง โดยแสดงเหตุผลไว้ด้วย

เมื่อได้รับคำแจ้งดังกล่าวแล้ว ผู้ยื่นคำร้องมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่หรือต่อศาลแพ่งสำหรับผู้ที่มิมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำแจ้ง เพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าจะให้ลงชื่อตามที่ยื่นคำร้องในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งหรือไม่

เมื่อศาลได้รับคำร้องดังกล่าว ให้ศาลดำเนินการพิจารณาโดยเร็ว และให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุดและให้ศาลแจ้งคำสั่งไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเพื่อปฏิบัติการตามคำสั่งโดยเร็วที่สุด และในกรณีที่มีการประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปก่อนได้รับคำสั่งศาล ให้แก่บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งทุกฉบับให้ถูกต้องด้วย

การใดที่ได้ปฏิบัติไปตามคำสั่งเดิมของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อนได้รับทราบคำสั่งศาลเป็นอย่างอื่นนั้น เป็นอันสมบูรณ์ตามกฎหมาย

27. ห้ามมิให้ผู้ใดทำการใดที่จะทำให้บุคคลขาดสิทธิเลือกตั้งหรือมิได้ใช้สิทธิเลือกตั้ง เว้นแต่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นได้แสดงเจตนาด้วยตนเองว่าจะไม่ใช้สิทธิเลือกตั้ง

28. นับจากวันถัดจากวันที่มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้ง การย้ายถิ่นที่อยู่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องดำเนินการด้วยตนเอง

29. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเห็นว่าบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ได้ประกาศ มีชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งปรากฏชื่อบุคคลอื่นอยู่ในทะเบียนบ้านของตนโดยที่ผู้นั้นมิได้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านดังกล่าวจริง ผู้เลือกตั้งหรือเจ้าบ้านผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เพื่อให้ถอนชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งผู้นั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งดังกล่าว เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายพิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรสั่งถอนชื่อผู้นั้น หรือสมควรยกคำร้องก็ให้มีคำสั่งถอนชื่อผู้นั้นหรือยกคำร้อง แล้วแต่กรณี และให้แจ้งคำสั่งให้ผู้นั้นทราบ

30. เมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและคดีถึงที่สุดแล้ว ให้ศาลแจ้งไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายโดยเร็ว เพื่อบันทึกลงไว้ในทะเบียน และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายประกาศการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามคำสั่งศาลปิดไว้ ณ สำนักงานเทศบาลหรือที่ว่าการอำเภอโดยเร็ว

31. เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใด ผู้สมัครแต่ละคนต้องใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมดตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ทั้งนี้ ไม่รวมค่าธรรมเนียมการสมัครและเงินประกันการสมัคร และผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องแต่งตั้งสมุห์บัญชีเพื่อรับผิดชอบจากบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด และสมุห์บัญชีต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ค่าใช้จ่ายดังกล่าว ให้รวมถึงบรรดาเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่พรรคการเมืองหรือบุคคลอื่น
ได้จ่ายให้ หรือรับว่าจะจ่ายแทนหรือนำมาให้ใช้โดยไม่คิดค่าตอบแทน เพื่อประโยชน์ในการหาเสียง
เลือกตั้ง ในกรณีนำทรัพย์สินมาใช้ ให้คำนวณตามอัตราค่าเช่าหรือค่าตอบแทนตามปกติในท้องถิ่นนั้น ๆ

32. การใช้จ่ายดังกล่าวข้างต้น ให้ใช้จ่ายได้เฉพาะค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้ในประกาศ
ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

33. ภายในกำหนดเก้าสิบวันหลังจากวันประกาศผลการเลือกตั้ง ผู้สมัครต้องยื่นรายการค่า
ใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ถูกต้องครบถ้วนตามความเป็นจริงต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งได้แก่

1) ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ได้จ่ายไปแล้ว

2) ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ยังค้างชำระ

3) หลักฐานการจ่ายเงินตาม 1) และหลักฐานการค้างชำระตาม 2) ซึ่งอย่างน้อยต้องมี
รายการแสดงชื่อและที่อยู่ของผู้รับหรือเจ้าหน้าที่

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรายการค่าใช้จ่ายและหลักฐานดังกล่าวภายในสาม
สิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายการค่าใช้จ่าย แล้วให้ดำเนินการตรวจสอบและประกาศผลการตรวจสอบ
ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ในกรณีที่มีการคัดค้านการเลือกตั้งที่กระทำในเขตเลือกตั้งใดว่าผู้สมัครใช้จ่ายเงินเกินกว่าที่
กำหนด ให้เก็บรักษารายการค่าใช้จ่ายและหลักฐานดังกล่าวไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจตรวจสอบค่าใช้จ่ายดังกล่าว

34. เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขต
เลือกตั้งใดจนถึงวันเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้สมัคร พรรคการเมือง หรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด
เพื่อจะจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น หรือให้ลง
คะแนนแก่ผู้สมัครใดด้วยวิธีการดังนี้

1) จัดทำ ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด อันอาจ
คำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

2) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดยตรง
หรือทางอ้อมแก่สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา หรือสถานสงเคราะห์อื่นใด

3) ทำการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพ

4) ทำสิ่งอันเป็นสาธารณประโยชน์หรือสิ่งอื่นใดเพื่อประโยชน์ของบุคคล ชุมชน

สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา หรือสถาบันอื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือไม่
ก็ตาม

5) เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด

35. ห้ามมิให้ผู้ใดจัดยานพาหนะนำผู้เลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้งหรือนำผู้เลือกตั้งกลับไปจากที่เลือกตั้งเพื่อประโยชน์ของผู้สมัครใด

36. เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการสนับสนุนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องใดตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินการเรื่องนั้น

37. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง กำหนดหน่วยเลือกตั้งที่จะพึงมี ตามปกติให้ใช้เขตหมู่บ้านหนึ่งเป็นหน่วยเลือกตั้งหน่วยหนึ่ง แต่ในเขตเทศบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร ในเขตสุขาภิบาล หรือในเขตชุมชนหนาแน่น อาจกำหนดให้ใช้แควอนน ตรอก หรือซอย เป็นเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ได้

ให้ถือเกณฑ์จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งหน่วยละแปดร้อยคนเป็นประมาณ ถ้าเห็นว่าไม่เป็นการสะดวกหรือไม่ปลอดภัยในการไปลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จะกำหนดหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้นโดยไม่คำนึงถึงจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็ได้

ในกรณีที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ คณะกรรมการการเลือกตั้งจะกำหนดหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งให้อยู่นอกหน่วยเลือกตั้งและเขตเลือกตั้งได้

เมื่อได้กำหนดหน่วยเลือกตั้งขึ้นแล้ว ให้ประกาศหน่วยเลือกตั้ง ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และสำนักงานเทศบาล แต่สำหรับตำบลในเขตเทศบาล ในกรุงเทพมหานคร หรือในบริเวณที่มีชุมชนหนาแน่นนั้น ให้จัดทำแผนที่สังเขปแสดงเขตของหน่วยเลือกตั้งและระบุที่เลือกตั้งไว้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเลือกตั้ง จะกระทำได้โดยประกาศก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉิน จะประกาศเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้ง หรือยุบ หรือรวมหน่วยเลือกตั้ง ก่อนวันเลือกตั้งน้อยกว่าสิบห้าวัน ก็ได้

38. หน่วยเลือกตั้งหนึ่งให้มีที่เลือกตั้งแห่งหนึ่ง ที่เลือกตั้งนั้นต้องให้เป็นที่ตั้งประชาชนเข้าออกได้สะดวกเพื่อการลงคะแนนเลือกตั้ง และในวันเลือกตั้งให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งกำหนดบริเวณโดยรอบที่เลือกตั้ง โดยมีป้ายแสดงเขตบริเวณของที่เลือกตั้ง เพื่ออำนวยความสะดวกตามลักษณะของท้องที่และภูมิประเทศในการลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใด ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศระบุที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันเลือกตั้ง ประกาศดังกล่าวให้ปิด ณ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเขตเทศบาล ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ที่สาธารณะที่เห็นได้ง่าย และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้ง ในกรณีฉุกเฉิน คณะกรรมการการเลือกตั้งจะประกาศเปลี่ยนที่เลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งเมื่อใดก็ได้

ในท้องที่ตำบลใด ถ้าเห็นว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เลือกตั้งหรือความปลอดภัย สาธารณะถูกคุกคาม คณะกรรมการการเลือกตั้งจะประกาศระบุดังเลือกตั้งอื่นนอกเขตของหน่วยเลือกตั้ง ก็ได้ แต่ต้องอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับหน่วยเลือกตั้งนั้น

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบการแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อที่ไม่สามารถจะอยู่ลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีบัญชีรายชื่ออยู่ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดสถานที่เลือกตั้งเพื่อลงคะแนน เจ้าหน้าที่ กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง วิธีการลงคะแนน การเก็บรักษาหีบบัตร การนับคะแนน และกิจการอื่นที่จะให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถลงคะแนนได้

39. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายนี้

40. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งอย่างน้อย เจ็ดคนประจำทุกหน่วยเลือกตั้งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้

กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งแต่ละหน่วย ให้แต่งตั้งจากผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม และมีคุณสมบัติอื่นตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

41. ก่อนเวลาเปิดการรับลงคะแนนครึ่งชั่วโมง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเลือกกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งคนหนึ่งขึ้นเป็นประธาน เมื่อประธานไม่อยู่ในที่เลือกตั้งหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเลือกกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งอื่นเป็นประธานไปพลางก่อนจนกว่าประธานที่ได้เลือกตั้งไว้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ในกรณีกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมาไม่ครบจำนวน และกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่เหลือมีจำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดคน ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่เหลือปฏิบัติหน้าที่ต่อไปโดยไม่ต้องมีการแต่งตั้งผู้อื่นเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้น แต่ถ้ากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีน้อยกว่าเจ็ดคน ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่อยู่ในที่เลือกตั้งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการ ในกรณีที่ไม่มีกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งปฏิบัติหน้าที่ ให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งผู้ซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามคนหนึ่ง เป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งผู้นั้นแต่งตั้งผู้ซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามอีกหกคนเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งไปพลางก่อน จนกว่ากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายแต่งตั้งไว้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

42. การลงมติวินิจฉัยของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งให้ถือเสียงข้างมาก
กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งคนหนึ่งยอมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่า
กันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

43. กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ให้แต่งตั้งจากบุคคลผู้มีสัญชาติไทยที่มีสิทธิเลือกตั้ง
ซึ่งต้องมีความประพฤติดี และสามารถอ่านและเขียนหนังสือไทยได้

ห้ามมิให้แต่งตั้งสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิก
สภาเทศบาล สมาชิกสภาเมืองพัทยา ปลัดเมืองพัทยา กรรมการสุขาภิบาล กรรมการบริหารองค์การ
บริหารส่วนตำบล กรรมการสภาตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วย
ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นอื่น เป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

44. ให้ถือว่าเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งและผู้ที่เกี่ยวข้อง
กรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานตามกฎหมายนี้ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา
นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งจนสิ้นสุดแห่งการงานในหน้าที่

45. กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในที่เลือกตั้ง
หากปรากฏว่าผู้ใดกระทำความผิดที่ขัดขวางรบกวนกิจการเลือกตั้งหรือจะทำความไม่เรียบร้อยขึ้น
กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นออกเสียจากที่เลือกตั้งได้ แต่ต้องมีให้ชดเชยค่าที่ผู้
เลือกตั้งจะใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

46. หน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งและผู้ที่เกี่ยวข้อง
คณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้งให้ปฏิบัติงานในการเลือกตั้งตามกฎหมายนี้ ให้เป็นไปตามที่
กำหนดไว้ในข้อบังคับหรือระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

47. ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือบุคคล
ใดที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานตามกฎหมายนี้ จงใจไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ หรือกระทำการอันใด เพื่อ
ขัดขวางมิให้การเป็นไปตามกฎหมาย ประกาศ คำสั่ง ข้อบังคับ และระเบียบของคณะกรรมการการ
เลือกตั้ง หรือคำสั่งของศาลอันเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามกฎหมายนี้

48. บัตรเลือกตั้งและหีบบัตรเลือกตั้ง และการลงคะแนนเลือกตั้งให้มีลักษณะและขนาด
และเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

49. เวลาในการเปิดและปิดการลงคะแนน ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

50. ขณะจะเปิดการลงคะแนน ให้ประธานกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเปิดหีบบัตรเลือกตั้งในที่เปิดเผยเพื่อแสดงให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่ ณ ที่เลือกตั้งนั้นเห็นว่าเป็นหีบเปล่า แล้วให้ปิดหีบบัตรเลือกตั้งตามวิธีการในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งบันทึกการเปิดหีบบัตรเลือกตั้ง โดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองคน ซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้งในขณะนั้นลงลายมือชื่อเป็นพยานในบันทึกนั้นด้วย

51. ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะลงคะแนนไปแสดงตนต่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง โดยแสดงบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อให้ตรวจสอบชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง เมื่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งตรวจสอบถูกต้องแล้ว ให้อ่านชื่อและที่อยู่ของผู้เลือกตั้ง ถ้าไม่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครหรือผู้แทนพรรคการเมืองผู้ใดทักท้วง ให้หมายเหตุไว้ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง โดยให้จดหมายเลขของบัตรประจำตัวประชาชนและสถานที่ออกบัตรประจำตัวประชาชน แล้วลงลายมือชื่อลงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นหลักฐาน แต่ในกรณีผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้ใบรับคำขอมอบบัตรหรือเปลี่ยนบัตรใหม่ ให้พิมพ์ลายนิ้วมือ แล้วแต่กรณี ลงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นหลักฐานเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ตามวิธีการที่กำหนดไว้ในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง แล้วให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมอบบัตรเลือกตั้งให้แก่ผู้นั้นไปลงคะแนน

ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเป็นบุคคลที่ไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนตามกฎหมาย ต้องแสดงหลักฐานอื่นตามที่กำหนดไว้ในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งปฏิบัติตามวิธีการดังกล่าว แล้วให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งพิมพ์ลายนิ้วมือ แล้วแต่กรณี ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไว้เป็นหลักฐานด้วย

หากมีผู้ทักท้วง หรือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสงสัยว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาแสดงตนนั้นไม่ใช่เป็นผู้มีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีอำนาจสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ทักท้วงหรือผู้ถูกสงสัยมีสิทธิลงคะแนนหรือไม่ คำชี้ขาดของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งให้เป็นที่สุด ในกรณีที่คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งวินิจฉัยว่าผู้ถูกทักท้วงหรือผู้ถูกสงสัยไม่มีสิทธิลงคะแนน ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งทำบันทึกคำวินิจฉัยและลงลายมือชื่อไว้ด้วย

บัตรประจำตัวดังกล่าว ให้หมายความรวมถึงบัตรประจำตัวประชาชนที่หมดอายุแล้วด้วย

52. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งสำหรับหน่วยเลือกตั้งใด ให้ลงคะแนนเลือกตั้งได้เฉพาะหน่วยเลือกตั้งนั้น และให้ลงคะแนนเลือกตั้งได้เฉพาะแห่งเดียว

ถ้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่ในการเลือกตั้งหรือเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เป็นผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น ให้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนต้องประจำปฏิบัติหน้าที่นั้นโดยไม่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งประสงค์จะลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนต้องปฏิบัติหน้าที่ แสดงหลักฐานคำสั่งแต่งตั้งต่อคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งก่อนทำการลงคะแนนเลือกตั้ง เมื่อคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งตรวจสอบถูกต้องแล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเพิ่มชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งอีกส่วนหนึ่งต่างหาก

53. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของหน่วยเลือกตั้งใดก็ตาม ถ้าไม่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งและไม่ดำเนินการขอเพิ่มชื่อในหน่วยเลือกตั้งนั้น ให้ถือว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นสละสิทธิการลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน

54. ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปลงคะแนน โดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรก่อนวันเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจจัดทำประกาศรายชื่อของบุคคลดังกล่าวนี้เปิดเผยต่อสาธารณชนได้ แล้วจำหน่ายชื่อของบุคคลนั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จัดทำขึ้นเพื่อการเลือกตั้งในครั้งถัดไปครั้งเดียว เว้นแต่บุคคลนั้นได้แจ้งขอเพิ่มชื่อก่อนวันเลือกตั้งนั้นไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

เหตุอันสมควรที่ไม่อาจไปเลือกตั้ง วิธีการแจ้งและอำนวยความสะดวก และแจ้งขอเพิ่มชื่อตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามลักษณะ เงื่อนไข หลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

55. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ได้รับบัตรเลือกตั้งเพื่อลงคะแนนแล้ว ไม่ประสงค์จะลงคะแนน ให้ทำเครื่องหมายว่าไม่ลงคะแนนให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งในบัตรเลือกตั้ง แล้วคืนบัตรเลือกตั้งแก่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งบันทึกการไม่ลงคะแนนนั้นไว้ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งและผู้เลือกตั้งผู้นั้นจะใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งนั้นอีกไม่ได้

56. ระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ห้ามมิให้เปิดหีบบัตรเลือกตั้ง เว้นแต่จะมีความจำเป็นเกี่ยวกับการลงคะแนนอันจะหลีกเลี่ยงมิได้ จึงจะให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งเปิดเพื่อตรวจสอบโดยมิให้เอาบัตรเลือกตั้งออกจากหีบ และให้ปิดหีบไว้ตามเดิม ในกรณีเช่นนี้ ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งกระทำต่อหน้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้ง และให้บันทึกแสดงเหตุในการเปิดหีบบัตรเลือกตั้ง โดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองคนซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้งในขณะนั้นลงลายมือชื่อเป็นพยานในบันทึกนั้นด้วย โดยให้เป็นไปตามประกาศหลักเกณฑ์และวิธีการและคณะกรรมการการเลือกตั้ง

57. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งในวันเลือกตั้ง อาจใช้สิทธิเลือกตั้งได้ตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- 1) มีคุณสมบัติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 105 วรรคสอง
- 2) มีเหตุจำเป็นที่ต้องไปประกอบธุรกิจหรือประกอบอาชีพต่างถิ่นซึ่งเดินทางโดยยานพาหนะทางบกหรือทางน้ำใช้เวลาไปและกลับตั้งแต่สิบสองชั่วโมงขึ้นไป
- 3) ต้องแจ้งความจำเป็นในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งภายในสามสิบวันก่อนวันเลือกตั้ง
- 4) ในการแจ้งความจำเป็นดังกล่าว ต้องระบุรูปแบบในการลงคะแนนว่าจะลงโดยทางไปรษณีย์หรือลงคะแนนที่ทำการเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด
- 5) ต้องใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน

58. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดแบบคำร้องขอใช้สิทธิเลือกตั้งวิธีการเลือกตั้ง และการบริหารงานเลือกตั้ง สำหรับผู้ที่ยื่นนอกเขตเลือกตั้งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 105 วรรคสอง

59. เมื่อปิดการลงคะแนนเลือกตั้งแล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งปิดช่องลงคะแนนเลือกตั้งเพื่อส่งไปนับคะแนน

การบรรจุเอกสาร การปิดช่องลงคะแนน การนำส่งหีบบัตรและเอกสาร สถานที่นำส่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

60. ถ้าการลงคะแนน ณ ที่เลือกตั้งแห่งใดไม่สามารถกระทำได้นี้เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย หรือเหตุนอกอำนาจอย่างอื่น ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งประกาศลงคะแนนสำหรับที่เลือกตั้งแห่งนั้น แล้วรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยด่วน ในกรณีเช่นนี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศยกเลิกการลงคะแนนและกำหนดวันเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งนั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับทราบเหตุอันได้สงบลงแล้ว และต้องประกาศก่อนวันลงคะแนนไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ในกรณีที่จำนวนผู้เลือกตั้งทั้งหมดของหน่วยเลือกตั้งทั้งลงคะแนนหรือนับคะแนนไว้จะไม่ทำให้ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเปลี่ยนแปลง ไม่ต้องประกาศให้มีการเลือกตั้ง

61. เมื่อการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งได้เสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งทำหีบบัตรเลือกตั้งที่ไม่ได้ใช้ลงคะแนนใช้ไม่ได้ ตามวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

62. ในการรับหีบบัตรเลือกตั้ง เมื่อเสร็จสิ้นการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดสถานที่ที่จะใช้เป็นที่รับหีบบัตรเลือกตั้งเพื่อการนับคะแนน

ในการนับคะแนน จะต้องเป็นไปโดยเปิดเผยและให้ผู้สมัครหรือผู้แทนผู้สมัคร พรรคการเมืองหรือผู้แทนพรรคการเมืองอยู่ในที่ที่เห็นการนับคะแนน

การนับคะแนนดังกล่าว จะต้องนำบัตรเลือกตั้งทั้งหมดมารวมกัน เพื่อมิให้ทราบได้ว่าบัตรเลือกตั้งนั้นมาจากหน่วยเลือกตั้งใด เว้นแต่ในกรณีเป็นการลงคะแนนนอกหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้ง

ให้มีการนับคะแนนบัตรที่มีผู้ทำเครื่องหมายว่าไม่ลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และให้ประกาศจำนวนผู้ไม่ประสงค์จะลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งนี้ด้วย

ทั้งนี้ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจในการกำหนดลักษณะ หลักเกณฑ์ และวิธีการนับคะแนน รวมทั้งการแต่งตั้งหรือถอดถอนผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการนับคะแนน

63. บัตรเลือกตั้งต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นบัตรเสีย คือ

- 1) บัตรปลอม
- 2) บัตรที่มีได้ทำเครื่องหมาย
- 3) บัตรที่ปรากฏว่าได้พับซ้อนกันมากกว่าหนึ่งบัตร
- 4) บัตรที่ไม่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด
- 5) บัตรที่มีได้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

บัตรดังกล่าว ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสลักหลังว่า “เสีย” และให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามคนลงลายมือชื่อกำกับไว้

ในการนับคะแนน หากปรากฏว่ามีบัตรเสีย ให้แยกบัตรเสียออกไว้เป็นส่วนหนึ่งและห้ามมิให้นำบัตรเสียเป็นคะแนนไม่ว่ากรณีใด

64. เมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้ว การประกาศผลการเลือกตั้ง การทำลายบัตรเลือกตั้ง เอกสารที่เก็บอยู่ในหีบบัตรเลือกตั้ง และการเก็บรักษาหีบบัตรเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามวิธีการในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

65. เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกาศผลการเลือกตั้งแล้วให้แจ้งไปยังรัฐสภาโดยด่วน

66. ในเขตเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งใด ผู้สมัครผู้ใดได้รับคะแนนเลือกตั้งมากที่สุด ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศให้ผู้สมัครนั้นเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง

ในกรณีที่ผู้สมัครจากแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมีมากกว่าหนึ่งคนที่ได้รับคะแนนเลือกตั้งเท่ากัน ให้ผู้สมัครนั้นจับสลากกันว่าผู้ใดได้รับเลือกตั้ง การจับสลาก ให้กระทำต่อหน้าคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามวิธีการที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

67. เมื่อการรวมคะแนนแบบบัญชีรายชื่อเรียบร้อยแล้วให้นำผลของคะแนนของแต่ละพรรคการเมืองมารวมกันทั่วประเทศ เพื่อกำหนดอัตราส่วนผู้สมัครที่จะได้รับเลือกตั้งเฉพาะพรรคการเมืองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ดังต่อไปนี้

- 1) ให้รวมผลการนับคะแนนทั่วประเทศของพรรคการเมืองที่สมาชิกมีสิทธิได้รับเลือกตั้งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
- 2) นำผลการนับคะแนนมาเฉลี่ยโดยนำจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจำนวนหนึ่งร้อยคนหารคะแนนรวม ตาม 1) ถือเป็นเกณฑ์เฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน
- 3) จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองจะพึงได้รับเลือกตั้งนั้นให้นำจำนวนคะแนนเฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน ตาม 2) หารคะแนนรวมที่พรรคการเมืองนั้นได้รับ โดยผู้สมัครจะได้รับเลือกตั้งหนึ่งคนทุกจำนวนคะแนนที่ถึงเกณฑ์เฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน ตาม 2)
- 4) เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง ตาม 3) แล้วยังไม่ครบหนึ่งร้อยคน พรรคการเมืองใดมีเศษที่เหลือจากการคำนวณ ตาม 3) มากที่สุด ให้พรรคการเมืองนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน และให้เพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวิธีการแก่พรรคการเมืองที่เศษเหลือจากการคำนวณในลำดับรองลงมาตามลำดับจนครบจำนวนหนึ่งร้อยคน

68. การประกาศว่าผู้สมัครใดได้รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการประกาศ ให้แยกผู้ได้รับเลือกตั้งตามพรรคการเมืองตามจำนวนที่คำนวณ โดยให้ผู้สมัครเรียงลำดับตามบัญชีรายชื่อที่ประกาศไว้

69. ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากแบบบัญชีรายชื่อว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามวาระของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

70. เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาแล้ว เกณฑ์การคำนวณจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่แต่ละจังหวัดจะพึงมีให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ให้นำบทบัญญัติในหมวดว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เฉพาะที่ไม่ขัดหรือแย้งกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญบังคับใช้โดยอนุโลม ยกเว้นหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่บทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในหมวดว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

71. การสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาให้นำบทบัญญัติในหมวดว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องระบุรายชื่อและจำนวนผู้ที่จะแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งแนบมากับใบสมัครด้วย

72. บุคคลใดประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้ง ต้องยื่นใบสมัครด้วยตนเองต่อหน้าคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ณ สถานที่ที่กำหนดในจังหวัดที่ตนสมัคร ภายในเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาพร้อมกับค่าธรรมเนียมการสมัครคนละหนึ่งหมื่นบาท และเงินประกันการสมัครคนละห้าหมื่นบาท หลักฐานการสมัครและรูปถ่ายหรือรูปภาพที่พิมพ์ชัดเจนเหมือนรูปถ่ายของตนเองมีจำนวนตามที่กำหนด และต้องปฏิบัติตามวิธีการเกี่ยวกับการสมัครรับเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

73. นอกจากการดำเนินการของรัฐในการแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแล้ว ห้ามมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งดำเนินการหาเสียงและใช้จ่ายเงินเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งผิดไปจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

74. การลงคะแนนเลือกตั้ง ให้ผู้เลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดได้เพียงหนึ่งคน การลงคะแนนเลือกตั้งให้เป็นไปตามลักษณะ หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

75. การประกาศว่าผู้สมัครได้รับเลือกตั้ง เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกาศเป็นรายจังหวัด โดยให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งจนครบจำนวนที่แต่ละจังหวัดจะพึงมีสมาชิกวุฒิสภาได้

76. ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้ดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

77. ห้ามมิให้ผู้ใดหรือพรรคการเมืองใดช่วยเหลือและสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา นอกเหนือจากที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

78. ก่อนหรือหลังมีการประกาศผลการเลือกตั้งใด ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครในเขตเลือกตั้งนั้นหรือพรรคการเมืองเห็นว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น หรือเห็นว่าการที่บุคคลใดได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจากการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น หรือบุคคลใดได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบัญชีรายชื่อเป็นไปโดยมิชอบ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในสามสิบวันนับจากวันประกาศผลการเลือกตั้ง เว้นแต่เฉพาะกรณีร้องคัดค้านเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายและการหาเสียงเลือกตั้ง ให้ยื่นคำร้องคัดค้านภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่

79. เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับคำร้องคัดค้านแล้วให้ดำเนินการพิจารณาโดยไม่ชักช้า และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจดังต่อไปนี้

1) ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่ผู้ใดได้รับการเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบสมควรจะให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น ในกรณีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภามีคำสั่งให้เลือกตั้งใหม่เฉพาะแต่สมาชิกวุฒิสภาคนใดที่ถูกคัดค้านในเขตเลือกตั้งตามคำร้องคัดค้านนั้นได้

2) ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่ผู้ใดได้รับการเลือกตั้งเป็นไปโดยชอบ หรือแม้มิชอบแต่ไม่มีเหตุอันสมควรจะมีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น หรือเฉพาะสมาชิกวุฒิสภาที่ถูกคัดค้านในเขตเลือกตั้งนั้น ให้มีคำสั่งยกคำร้องคัดค้านเสีย

ในกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยดังกล่าว คณะกรรมการต้องมีมติเห็นชอบเป็นเอกฉันท์

80. เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้ถือว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาซึ่งถูกคัดค้านนั้น ขาดจากสมาชิกภาพตั้งแต่วันที่ที่มีคำสั่ง คำสั่งซึ่งเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดผู้หนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาค่อนที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาได้รับแจ้งคำสั่ง และต้องสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตนั้นภายในสี่สิบห้าวัน

81. ผู้ใดหรือพรรคการเมืองใด ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าตนหรือผู้สมัครไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเข้าสมัครรับเลือกตั้งหรือส่งบัญชีรายชื่อ ต้องระวางโทษจำคุกและปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

82. ผู้ใดลงคะแนนเลือกตั้งหรือพยายามลงคะแนนเลือกตั้ง โดยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น ได้ลงบัตรหรือพยายามลงบัตรหรือแสดงบัตรประจำตัวประชาชนหรือหลักฐานอื่นที่มีได้มีไว้สำหรับตนหรือที่ทำปลอมแปลงขึ้นต่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเพื่อลงคะแนนเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกและปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

83. ผู้ใดใช้บัตรเลือกตั้งซึ่งมิใช่บัตรที่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งแห่งที่เลือกตั้งนั้นมอบให้ลงคะแนน หรือนำบัตรเลือกตั้งที่ไม่ใช่ลงคะแนนออกไปจากที่เลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกและปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

84. ผู้ใดทำเครื่องสังเกตโดยวิธีใดไว้ที่บัตรเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

85. ผู้ใดนำบัตรเลือกตั้งใส่ในหีบบัตรเลือกตั้งโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือการกระทำการใดในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งเพื่อแสดงว่ามีผู้มาแสดงตนเพื่อลงคะแนนโดยผิดจากความจริงหรือการกระทำการใดอันเป็นเหตุให้มีบัตรเลือกตั้งเพิ่มขึ้นจากความเป็นจริง ต้องระวางโทษจำคุกและปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

86. ผู้ใดโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย กระทำการใดเพื่อขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไป ณ ที่เลือกตั้งหรือเข้าไป ณ ที่ลงคะแนนหรือมิให้ไปถึง ณ ที่ตั้งว่านั้นภายในกำหนดเวลาที่จะลงคะแนนเลือกตั้งได้ ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

87. ผู้เลือกตั้งผู้ใดเรียกหรือรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เพื่อจะลงคะแนนเลือกตั้งหรืองดเว้นไม่ลงคะแนนเลือกตั้งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

88. ผู้ใดกระทำใ้ปรากฏด้วยวิธีใดอันเป็นการลวงผู้เลือกตั้งให้สำคัญผิดเกี่ยวกับผู้สมัครหรือหมายเลขประจำตัวหรือการสังกัดพรรคของผู้สมัครคนใดหรือของตนเองในกรณีที่ตนเป็นผู้สมัครด้วย ต้องระวางโทษจำคุกและปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

89. ตั้งแต่เวลาเปิดและปิดหีบบัตรเลือกตั้งไว้เพื่อการลงคะแนนแล้ว หรือภายหลังเวลาที่ได้อปิดหีบบัตรเลือกตั้งนั้นเพื่อรักษาไว้ เมื่อการเลือกตั้งได้เสร็จสิ้นแล้ว ผู้ใดเปิดทำลาย ทำให้เสียหาย

ทำให้เปลี่ยนสภาพ หรือทำให้ไร้ประโยชน์หรือลึกลงไปซึ่งหีบบัตรเลือกตั้งหรือบัตรเลือกตั้ง โดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนข้อเท็จจริง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเปิดหีบบัตรเลือกตั้งเพื่อตรวจสอบบัตรเลือกตั้ง ตรวจสอบนับคะแนนหรืออื่น ๆ ได้ตามประกาศ หลักเกณฑ์และวิธีการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกและปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

90. ระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนนจนถึงประกาศผลการนับคะแนน เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง แจกแก่ผู้ใดให้ทราบจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ได้ลงคะแนนไว้ หรือให้ทราบจำนวนคะแนนอันได้ลงไว้สำหรับบุคคลใด หรือให้ทราบว่าผู้ใดลงคะแนนหรือไม่ ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

91. ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใดให้บัตรเลือกตั้งชำรุดหรือเสียหาย หรือให้เป็นบัตรเสียหรือกระทำความผิดด้วยประการใดแก่บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ ต้องระวางโทษจำคุกและปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

92. ผู้สมัครใดใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งเกินค่าใช้จ่ายที่กำหนดไว้ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

93. ผู้สมัครผู้ใดไม่ยื่นรายการค่าใช้จ่ายต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในกำหนด หรือยื่นรายการค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

94. ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

95. ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ประกาศ หรือระเบียบ ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งสั่งตามกฎหมายนี้ ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตัวอย่างร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา
พ.ศ....

.....

หลักการ

ให้มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

เหตุผล

เนื่องจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ บัญญัติให้หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้ง หลักเกณฑ์
เงื่อนไขและวิธีการของรัฐในการสนับสนุนการเลือกตั้ง การแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปเลือกตั้ง การ
อำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้งและการเสียสิทธิเลือกตั้ง เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐ
ธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา จึงจำเป็นต้องตราพระราช
บัญญัติฉบับนี้

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา
พ.ศ...

.....
.....
.....

.....
.....
โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

+

.....
.....
มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ...”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ

มาตรา 4 บรรดากฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับอื่นใด ซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา 5 ในพระราชบัญญัตินี้

“เขตเลือกตั้งแบบแบ่งเขต” หมายความว่า ท้องที่ที่กำหนดเป็นเขตเลือกตั้งแบบเขตละ
หนึ่งคนในแต่ละจังหวัด

“เขตเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ” หมายความว่า ท้องที่ที่กำหนดเป็นเขตเลือกตั้งซึ่งถือทั้ง
ประเทศ

“เขตเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา” หมายความว่า ท้องที่ที่กำหนดเป็นเขตเลือกตั้งซึ่งถือทั้ง
จังหวัด

“หน่วยเลือกตั้ง” หมายความว่า ท้องถิ่นที่กำหนดให้ทำการลงคะแนน ทั้งในเขตเลือกตั้ง
และนอกเขตเลือกตั้ง

“ที่เลือกตั้ง” หมายความว่า สถานที่ที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนเลือกตั้ง และให้หมาย
ความรวมถึงบริเวณที่กำหนดขึ้นโดยรวมที่เลือกตั้ง

“วันเลือกตั้ง” หมายความว่า วันที่กำหนดให้ทำการลงคะแนน

“ผู้สมัคร” หมายความว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

“ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง” หมายความว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิก
วุฒิสภา

“ศาลากลางจังหวัด” หมายความว่ารวมถึง ศาลว่าการกรุงเทพมหานคร

“ที่ว่าการอำเภอ” หมายความว่ารวมถึง สำนักงานเขตและที่ว่าการกิ่งอำเภอ

“สำนักงานเทศบาล” หมายความว่ารวมถึง ศาลว่าการเมืองพัทยา

“จังหวัด” หมายความว่ารวมถึง กรุงเทพมหานคร

“อำเภอ” หมายความว่ารวมถึง เขตและกิ่งอำเภอ

“เทศบาล” หมายความว่ารวมถึง เมืองพัทยา

“ตำบล” หมายความว่ารวมถึง แขวง

มาตรา 6 ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มี
อำนาจออกข้อกำหนดหรือระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ข้อกำหนดหรือระเบียบตามวรรคหนึ่ง ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันที่ประธาน
กรรมการการเลือกตั้งลงนาม แล้วให้นำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาต่อไป

หมวด 1

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา 7 นายจ้างต้องให้ลูกจ้างไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

บทบัญญัติในวรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับแก่ผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจ ด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 8 ผู้เลือกตั้งไม่จำเป็นต้องให้ถ้อยคำว่าตนลงคะแนนเลือกตั้งผู้ใด หรือพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง

มาตรา 9 นับตั้งแต่เวลา 18.00 นาฬิกา ของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวันจนถึงวันเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้ใดทำการโฆษณาไม่ว่าด้วยวิธีใด อันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง หรือทำด้วยประการใดอันเป็นการรบกวน หรือเป็นอุปสรรคแก่การเลือกตั้ง

มาตรา 10 นับตั้งแต่เวลา 18.00 นาฬิกา ของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวันจนถึงวันเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้ใดขาย จำหน่าย แจกแจก หรือจัดเลี้ยงสุราทุกชนิดในเขตเลือกตั้ง

มาตรา 11 ห้ามมิให้ผู้ใดเล่น หรือจัดให้มีการเล่นการพนันชั้นต่อว่าผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใดได้คะแนนเท่าใด และได้รับเลือกตั้งหรือไม่ได้รับเลือกตั้งหรือไม่

มาตรา 12 ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิได้มีสัญชาติไทย กระทำการใดเพื่อประโยชน์แห่งการเลือกตั้งโดยประการที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองและห้ามมิให้เข้ามีส่วนช่วยเหลือในการเลือกตั้งไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นการกระทำที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มอบหมายตามอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ หรือเป็นการประกอบอาชีพตามปกติโดยสุจริตของผู้นั้น

มาตรา 13 ห้ามมิให้ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายกเทศมนตรี นายกเมืองพัทยา เทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการสุขาภิบาล กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล หรือกรรมการสภาตำบล ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายกระทำการใดเพื่อเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด

มาตรา 14 เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) มีคำสั่งให้ข้าราชการการเมือง นายกเทศมนตรี นายกเมืองพัทยา เทศมนตรี กรรมการสภาภิบาล กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล หรือกรรมการสภาตำบล ยุติหรือระงับ การกระทำใดที่เห็นว่าอาจเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองใดได้

(2) มีคำสั่งให้บุคคลตามมาตรา 13 ที่มีพฤติการณ์อันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัคร หรือพรรคการเมืองใด พ้นจากตำแหน่งเป็นการชั่วคราว แล้วให้ประจำกระทรวง ศาลากลาง หรือ อำเภอในเขตเลือกตั้งหรือนอกเขตเลือกตั้งแล้วแต่กรณีได้

มาตรา 15 คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจในการสอบสวน ดำเนินการทางวินัย แต่งตั้งข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นของเขตเลือกตั้งได้ในระหว่างตั้งแต่ประกาศให้มีการเลือกตั้งจนกว่าจะมีการประกาศผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา 16 ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ต้องปฏิบัติตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งมอบหมายหรือร้องขอในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 17 ในกรณีที่ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้มีอำนาจกล่าวโทษ และให้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยแทนนายกรัฐมนตรี ผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร นายกเทศมนตรี ปลัดกระทรวง อธิบดีหรือผู้บังคับบัญชาหน่วยงานนั้นแล้วแต่กรณี

หมวด 2

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ส่วนที่ 1

บททั่วไป

มาตรา 18 เมื่อได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แล้ว เกณฑ์การคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อและแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่การเลือกตั้งนั้นเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศเกี่ยวกับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่แต่ละจังหวัดจะพึงมีจากการเลือกตั้ง

- (2) จำนวนเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด
- (3) จำนวนอำเภอและตำบลรวมเป็นเขตเลือกตั้งแต่ละเขตเลือกตั้ง

มาตรา 19 การกำหนดเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้ถือเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- (1) ให้กำหนดท้องที่ทั้งหมดของอำเภอหนึ่งอยู่ในเขตเลือกตั้งเดียวกัน
- (2) ในกรณีที่ไมอาจดำเนินการตาม (1) ได้ จะแยกตำบลของอำเภอหนึ่งไปรวมกับอีกเขตเลือกตั้งหนึ่งที่มีพื้นที่ติดต่อกันได้ แต่ต้องไม่นำพื้นที่เพียงบางส่วนของตำบลหนึ่งไปรวมกับอีกเขตเลือกตั้งหนึ่ง

มาตรา 20 ทุกปีหลังจากกระทรวงมหาดไทยประกาศจำนวนราษฎรแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวนราษฎรในเขตเลือกตั้ง และจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งไว้เป็นการล่วงหน้าทันที

มาตรา 21 ในเขตเลือกตั้งใด ถ้ามีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแต่ผู้เดียว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศว่าผู้สมัครนั้นเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งโดยไม่ต้องทำการลงคะแนนเลือกตั้ง คงดำเนินการเลือกตั้งเฉพาะการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อเท่านั้น

ส่วนที่ 2

สิทธิเลือกตั้งและการสมัครรับเลือกตั้ง

มาตรา 22 บุคคลใดจะมีสิทธิเลือกตั้งหรือมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

มาตรา 23 ห้ามมิให้ผู้ใดสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกินหนึ่งเขตเลือกตั้ง หรือมีรายชื่อในบัญชีรายชื่อเกินหนึ่งบัญชี หรือสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งและมีรายชื่อในบัญชีรายชื่อพร้อมกัน

มาตรา 24 ให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อพร้อมหนังสือยินยอมของผู้สมัคร และค่าธรรมเนียมการสมัครคนละหนึ่งหมื่นบาทและเงินประกันการสมัครคนละห้าหมื่นบาท ต่อหน้าคณะกรรมการการเลือกตั้งด้วยตนเอง ก่อนวันสมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

เมื่อหัวหน้าพรรคการเมืองหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ถือว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อได้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว การส่งบัญชีรายชื่อตามวรรคหนึ่งเกินเวลาที่กำหนดไว้ ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นไม่มีผู้ได้สมัครรับเลือกตั้ง

มาตรา 25 ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของแต่ละพรรคการเมืองต้องยื่นใบสมัครด้วยตนเองต่อหน้าคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ ตามชื่อที่ปรากฏในหนังสือของหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีถึงคณะกรรมการการเลือกตั้ง ณ สถานที่ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดภายในระยะเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา พร้อมกับหนังสือของหัวหน้าพรรคการเมืองรับรองว่าพรรคการเมืองนั้นส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง และค่าธรรมเนียมการสมัครคนละหนึ่งหมื่นบาท เงินประกันการสมัครคนละห้าหมื่นบาท หลักฐานการสมัครและรูปถ่ายหรือรูปภาพที่พิมพ์ชัดเจนเหมือนรูปถ่ายของตนเอง ขนาดกว้างประมาณ 8.5 เซนติเมตร ยาวประมาณ 13.5 เซนติเมตร มีจำนวนตามที่กำหนดและต้องปฏิบัติตามวิธีการเกี่ยวกับการสมัครรับเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ในการสมัครรับเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งระบุรายชื่อและจำนวนผู้ที่สนับสนุนแนบมากับใบสมัครด้วย

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายได้รับใบสมัครแล้ว ให้ลงบันทึกการรับสมัครไว้เป็นหลักฐาน และออกใบรับให้แก่ผู้สมัครในวันนั้น และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบหลักฐานและคุณสมบัติของผู้สมัคร และสอบสวนว่าผู้สมัครจะสมัครรับเลือกตั้งได้หรือไม่ให้เสร็จสิ้นภายในเจ็ดวันนับแต่วันปิดการรับสมัคร ถ้าได้ ก็ให้ประกาศรับสมัครไว้โดยเปิดเผย ณ ที่กำหนด การประกาศและวิธีการประกาศให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา 26 เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกใบรับให้แก่ผู้สมัคร ตามมาตรา 25 วรรคสามแล้ว ให้ค่าธรรมเนียมการสมัครตกเป็นของรัฐและไม่มีที่ดินค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้สมัครไม่ว่ากรณีใด ๆ สำหรับเงินประกันการสมัครจะคืนให้แก่ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเลือกตั้งไม่น้อยกว่าร้อยละห้าของจำนวนผู้มาลงคะแนนในแต่ละเขตเลือกตั้ง

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อแล้ว ค่าธรรมเนียมการสมัครและเงินประกันการสมัครให้เป็นไปตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 27 ถ้าผู้สมัครใดไม่มีรายชื่อเป็นผู้สมัครตามมาตรา 25 ผู้สมัครมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดที่เขตเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดนั้น หรือต่อศาลแพ่งสำหรับเขตเลือกตั้งในกรุงเทพมหานครได้ภายในเจ็ดวันนับจากวันที่ประกาศนั้นโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้วให้ดำเนินการพิจารณาโดยเร็ว และให้นำประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ศาลวินิจฉัยว่าได้รับสมัครหรือไม่ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุดและให้ศาลแจ้งคำสั่งไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ในกรณีที่ศาลสั่งให้รับสมัคร ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งปฏิบัติตามคำสั่งศาลและให้นำมาตรา 25 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การใดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งและกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามคำสั่งเดิมของคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนได้รับทราบคำสั่งศาลเป็นอย่างอื่น เป็นอันสมบูรณ์ตามกฎหมาย

มาตรา 28 ในกรณีที่มีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตามมาตรา 25 ซ้ำกับรายชื่อในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา 24 ให้ถือว่าผู้นั้นไม่มีสิทธิได้รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ

ส่วนที่ 3 บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง

มาตรา 29 เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจัดทำประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ที่สาธารณะที่เห็นได้ง่าย และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายคัดรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งจากทะเบียนบ้าน

เพื่อประโยชน์ในการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย หรือเทศบาล จัดให้มีรายชื่อผู้เลือกตั้งไว้เป็นประจำและแก้ไขให้ถูกต้องทุกปี แล้วปิดประกาศบัญชีรายชื่อดังกล่าวภายในวันที่ 30 เมษายน ณ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และเขตชุมชนหนาแน่นที่เห็นสมควร ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิตรวจดู และขอยื่นคำร้องแก้ไขให้ถูกต้อง

มาตรา 30 เมื่อได้ประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 29 วรรคหนึ่งแล้ว ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าตนหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านไม่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีผู้เลือกตั้งแห่งหน่วยเลือกตั้งที่ตนหรือผู้นั้นสมควรมีชื่อเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ตรวจสอบหลักฐาน และถ้าเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ก็ให้สั่ง เต็มชื่อตามที่ยื่นคำร้องลงในบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยเร็ว ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับ มอบหมายเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ก็ให้สั่งยกคำร้องและ แจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องทราบภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง โดยแสดงเหตุผลไว้ด้วย

เมื่อได้รับคำแจ้งตามวรรคสองแล้ว ผู้ยื่นคำร้องมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ หรือต่อศาลแพ่งสำหรับผู้ที่มิมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม ศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำแจ้ง เพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าจะให้ ลงชื่อตามที่ยื่นคำร้องในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งหรือไม่

เมื่อศาลได้รับคำร้องตามวรรคสาม ให้ศาลดำเนินการพิจารณาโดยเร็ว และให้นำประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุดและให้ศาลแจ้งคำสั่งไปยัง คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเพื่อปฏิบัติการตามคำสั่งโดยเร็วที่สุด และในกรณีที่มี การประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปก่อนได้รับคำสั่งศาล ให้แก่บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งทุกฉบับ ให้ถูกต้องด้วย

การใดที่ได้ปฏิบัติไปตามคำสั่งเดิมของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ก่อนได้รับทราบคำสั่งศาลเป็นอย่างอื่นนั้น เป็นอันสมบูรณ์ตามกฎหมาย

มาตรา 31 ห้ามมิให้ผู้ใดทำการใดที่จะทำให้บุคคลขาดสิทธิเลือกตั้งหรือมิได้ใช้สิทธิเลือกตั้ง เว้นแต่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นได้แสดงเจตนาด้วยตนเองว่าจะไม่ใช้สิทธิเลือกตั้ง

มาตรา 32 นับจากวันถัดจากวันที่มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งจนถึง วันเลือกตั้ง การย้ายถิ่นที่อยู่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องดำเนินการด้วยตนเอง

มาตรา 33 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเห็นว่าบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ได้ประกาศตาม มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มีชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าในบัญชี รายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งปรากฏชื่อบุคคลอื่นอยู่ในทะเบียนบ้านของตนโดยที่ผู้นั้นมิได้มีชื่ออยู่ในทะเบียน บ้านดังกล่าวจริง ผู้เลือกตั้งหรือเจ้าบ้านผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เพื่อให้ถอนชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งผู้นั้นออกจากบัญชี รายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งดังกล่าว

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายพิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรสั่งถอน ชื่อผู้นั้น หรือสมควรยกคำร้องก็ให้มีคำสั่งถอนชื่อผู้นั้นหรือยกคำร้อง แล้วแต่กรณี และให้แจ้งคำสั่งให้ ผู้นั้นทราบ และให้นำมาตรา 30 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 34 เมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและคดีถึงที่สุดแล้ว ให้ศาลแจ้งไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายโดยเร็ว เพื่อบันทึกลงไว้ในทะเบียน และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายประกาศการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามคำสั่งศาลปิดไว้ ณ สำนักงานเทศบาลหรือที่ว่าการอำเภอโดยเร็ว

ในกรณีที่ได้มีการประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายประกาศถอนชื่อผู้นั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งทุกฉบับให้ถูกต้องด้วย และให้นำ มาตรา 30 วรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ 4

ค่าใช้จ่ายและการหาเสียงเลือกตั้ง

มาตรา 35 เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใด ผู้สมัครแต่ละคนต้องใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมดตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ทั้งนี้ ไม่รวมค่าธรรมเนียมการสมัครและเงินประกันการสมัคร และผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องแต่งตั้งสมุห์บัญชีเพื่อรับผิดชอบจากบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด และสมุห์บัญชีต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ค่าใช้จ่ายตามวรรคหนึ่ง ให้รวมถึงบรรดาเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่พรรคการเมืองหรือบุคคลอื่นใดจ่ายให้ หรือรับว่าจะจ่ายแทนหรือนำมาให้ใช้โดยไม่คิดค่าตอบแทน เพื่อประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้ง ในกรณีนำทรัพย์สินมาใช้ ให้คำนวณตามอัตราค่าเช่าหรือค่าตอบแทนตามปกติในท้องถิ่นนั้น ๆ

มาตรา 36 การใช้จ่ายตามมาตรา 35 ให้ใช้จ่ายได้เฉพาะค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้ในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา 37 ภายในกำหนดเก้าสิบวันหลังจากวันประกาศผลการเลือกตั้ง ผู้สมัครต้องยื่นรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ถูกต้องครบถ้วนตามความเป็นจริงต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งได้แก่

- (1) ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ได้จ่ายไปแล้ว
- (2) ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ยังค้างชำระ
- (3) หลักฐานการจ่ายเงินตาม (1) และหลักฐานการค้างชำระตาม (2) ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายการแสดงชื่อและที่อยู่ของผู้รับหรือเจ้าหนี้

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรายการค่าใช้จ่ายและหลักฐานตามวรรคหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายการค่าใช้จ่าย แล้วให้ดำเนินการตรวจสอบและประกาศผลการตรวจสอบตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ในกรณีที่มีการคัดค้านการเลือกตั้งที่กระทำในเขตเลือกตั้งใดว่าผู้สมัครใช้จ่ายเงินเกินกว่าที่กำหนด ให้เก็บรักษารายการค่าใช้จ่ายและหลักฐานดังกล่าวไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจตรวจสอบค่าใช้จ่ายตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 38 เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใดจนถึงวันเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้สมัคร พรรคการเมือง หรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจะจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น หรือให้งดเว้นมิให้ลงคะแนนแก่ผู้สมัครใดด้วยวิธีการดังนี้

(1) จัดทำ ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

(2) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อมแก่สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา หรือสถานสงเคราะห์อื่นใด

(3) ทำการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพ

(4) ทำสิ่งอันเป็นสาธารณประโยชน์หรือสิ่งอื่นใดเพื่อประโยชน์ของบุคคล ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา หรือสถาบันอื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือไม่ก็ตาม

(5) เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด

มาตรา 39 ห้ามมิให้ผู้ใดจัดยานพาหนะนำผู้เลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้งหรือนำผู้เลือกตั้งกลับไปจากที่เลือกตั้งเพื่อประโยชน์ของผู้สมัครใด

มาตรา 40 เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศหลักเกณฑ์เงื่อนไขและวิธีการสนับสนุนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องใดตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินการเรื่องนั้น

ส่วนที่ 5

หน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง

มาตรา 41 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง กำหนดหน่วยเลือกตั้งที่จะพึงมี

ตามปกติให้ใช้เขตหมู่บ้านหนึ่งเป็นหน่วยเลือกตั้งหน่วยหนึ่ง แต่ในเขตเทศบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร ในเขตสุขาภิบาล หรือในเขตชุมชนหนาแน่น อาจกำหนดให้ใช้แนวถนน ตรอก หรือซอย เป็นเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ได้

ให้ถือเกณฑ์จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งหน่วยละแปดร้อยคนเป็นประมาณ ถ้าเห็นว่าไม่เป็นการสะดวกหรือไม่ปลอดภัยในการไปลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จะกำหนดหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้นโดยไม่คำนึงถึงจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็ได้

ในกรณีที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามแบบบัญชีรายชื่อ คณะกรรมการการเลือกตั้งจะกำหนดหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งให้อยู่นอกหน่วยเลือกตั้งและเขตเลือกตั้งได้

เมื่อได้กำหนดหน่วยเลือกตั้งขึ้นแล้ว ให้ประกาศหน่วยเลือกตั้ง ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และสำนักงานเทศบาล แต่สำหรับตำบลในเขตเทศบาล ในกรุงเทพมหานคร หรือในบริเวณที่มีชุมชนหนาแน่นนั้น ให้จัดทำแผนที่สังเขปแสดงเขตของหน่วยเลือกตั้งและระบุที่เลือกตั้งไว้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเลือกตั้ง จะกระทำได้โดยประกาศก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวันและให้นำความในวรรคห้ามาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉิน จะประกาศเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้ง หรือยุบ หรือรวมหน่วยเลือกตั้ง ก่อนวันเลือกตั้งน้อยกว่าสิบห้าวัน ก็ได้

มาตรา 42 หน่วยเลือกตั้งหนึ่งให้มีที่เลือกตั้งแห่งหนึ่ง ที่เลือกตั้งนั้นต้องให้เป็นที่ตั้งประชาชนเข้าออกได้สะดวกเพื่อการลงคะแนนเลือกตั้ง และในวันเลือกตั้งให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งกำหนดบริเวณโดยรอบที่เลือกตั้ง โดยมีป้ายแสดงเขตบริเวณของที่เลือกตั้ง เพื่ออำนวยความสะดวกตามลักษณะของท้องที่และภูมิประเทศในการลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใด ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศระบุที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันเลือกตั้ง ประกาศดังกล่าวให้ปิด ณ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเขตเทศบาล ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ที่สาธารณะที่เห็นได้ง่าย และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้ง ในกรณีฉุกเฉิน คณะกรรมการการเลือกตั้งจะประกาศเปลี่ยนที่เลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งเมื่อใดก็ได้

ในท้องที่ตำบลใด ถ้าเห็นว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เลือกตั้งหรือความปลอดภัยสาธารณะถูกคุกคาม คณะกรรมการการเลือกตั้งจะประกาศระบุที่เลือกตั้งอื่นนอกเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ได้ แต่ต้องอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับหน่วยเลือกตั้งนั้น

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบการแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อที่ไม่สามารถจะอยู่ลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีบัญชีรายชื่ออยู่ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดสถานที่เลือกตั้งเพื่อลงคะแนน เจ้าหน้าที่ กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง วิธีการลงคะแนน การเก็บรักษาหีบบัตร การนับคะแนน และกิจการอื่นที่จะให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถลงคะแนนได้

ส่วนที่ 6

เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งและกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

มาตรา 43 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 44 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งอย่างน้อยเจ็ดคนประจำทุกหน่วยเลือกตั้งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งแต่ละหน่วย ให้แต่งตั้งจากผู้ที่มิคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 47 และมีคุณสมบัติอื่นตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา 45 ก่อนเวลาเปิดการรับลงคะแนนครึ่งชั่วโมง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเลือกกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งคนหนึ่งขึ้นเป็นประธาน เมื่อประธานไม่อยู่ในที่เลือกตั้งหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเลือกกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งอื่นเป็นประธานไปพลางก่อนจนกว่าประธานที่ได้เลือกตั้งไว้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ในกรณีกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมาไม่ครบจำนวน และกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่เหลือมีจำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดคน ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่เหลือปฏิบัติหน้าที่ต่อไปโดยไม่ต้องมีการแต่งตั้งผู้อื่นเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้น แต่ถ้ากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีน้อยกว่าเจ็ดคน ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่อยู่ในที่เลือกตั้งตั้งบุคคลซึ่งมิคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 47 เป็นกรรมการ ในกรณีที่ไม่มีกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งปฏิบัติหน้าที่ ให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งผู้ซึ่งมิคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 47 คนหนึ่ง เป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งผู้นั้นแต่งตั้งผู้ซึ่งมิคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 47 อีกหกคนเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งไปพลางก่อน จนกว่ากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายแต่งตั้งไว้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

มาตรา 46 การลงมติวินิจฉัยของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งคนหนึ่งยอมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 47 กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ให้แต่งตั้งจากบุคคลผู้มีสัญชาติไทยที่มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งต้องมีความประพฤติดี และสามารถอ่านและเขียนหนังสือไทยได้

ห้ามมิให้แต่งตั้งสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาเมืองพัทยา ปลัดเมืองพัทยา กรรมการสุขาภิบาล กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการสภาตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นอื่น เป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

มาตรา 48 ให้ถือว่าเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งและผู้ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญานับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งจนสิ้นสุดแห่งการงานในหน้าที่

มาตรา 49 กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในที่เลือกตั้ง หากปรากฏว่าผู้ใดกระทำความผิดที่ขัดขวางรบกวนกิจการเลือกตั้งหรือจะทำความไม่เรียบร้อยขึ้น กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นออกเสียจากที่เลือกตั้งได้ แต่ต้องมีให้ติดต่อการที่ผู้เลือกตั้งจะใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

มาตรา 50 หน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และผู้ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้งให้ปฏิบัติงานในการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับหรือระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา 51 ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือบุคคลใดที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้ จงใจไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ หรือกระทำการอันใด เพื่อขัดขวางมิให้การเป็นไปตามกฎหมาย ประกาศ คำสั่ง ข้อบังคับ และระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือคำสั่งของศาลอันเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้

ส่วนที่ 7

การลงคะแนนเลือกตั้ง

มาตรา 52 บัตรเลือกตั้งและหีบบัตรเลือกตั้ง และการลงคะแนนเลือกตั้งให้มีลักษณะและขนาด และเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา 53 เวลาในการเปิดและปิดการลงคะแนน ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา 54 ขณะจะเปิดการลงคะแนน ให้ประธานกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเปิดหีบบัตรเลือกตั้งในที่เปิดเผยเพื่อแสดงให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่ ณ ที่เลือกตั้งนั้นเห็นว่า เป็นหีบเปล่า แล้วให้ปิดหีบบัตรเลือกตั้งตามวิธีการในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งบันทึกการเปิดหีบบัตรเลือกตั้งตามมาตรา นี้ โดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองคน ซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้งในขณะนั้นลงลายมือชื่อเป็นพยานในบันทึกนั้นด้วย

มาตรา 55 ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะลงคะแนนไปแสดงตนต่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง โดยแสดงบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อให้ตรวจสอบชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง เมื่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งตรวจสอบถูกต้องแล้วให้อ่านชื่อและที่อยู่ของผู้เลือกตั้ง ๗ ถ้าไม่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครหรือผู้แทนพรรคการเมืองผู้ใดทักท้วง ให้หมายเหตุไว้ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง โดยให้จดหมายเลขของบัตรประจำตัวประชาชนและสถานที่ออกบัตรประจำตัวประชาชน แล้วลงลายมือชื่อลงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นหลักฐาน แต่ในกรณีผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้ใบรับคำขอมอบบัตรหรือเปลี่ยนบัตรใหม่ ให้พิมพ์ลายนิ้วมือ แล้วแต่กรณี ลงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นหลักฐานเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ตามวิธีการที่กำหนดไว้ในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง แล้วให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมอบบัตรเลือกตั้งให้แก่ผู้นั้นไปลงคะแนน

ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเป็นบุคคลที่ไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนตามกฎหมาย ต้องแสดงหลักฐานอื่นตามที่กำหนดไว้ในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง แล้วให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งพิมพ์ลายนิ้วมือ แล้วแต่กรณี ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไว้เป็นหลักฐานด้วย

หากมีผู้ทักท้วง หรือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสงสัยว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาแสดงตนนั้นไม่ใช่เป็นผู้มีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีอำนาจสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ทักท้วงหรือผู้ถูกสงสัยมีสิทธิลงคะแนนหรือไม่ คำชี้ขาดของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งให้เป็นที่สุด ในกรณีที่คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งวินิจฉัยว่าผู้ถูกทักท้วงหรือผู้ถูกสงสัยไม่มีสิทธิลงคะแนน ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งทำบันทึกคำวินิจฉัยและลงลายมือชื่อไว้ด้วย

บัตรประจำตัวตามมาตรา นี้ ให้หมายความรวมถึงบัตรประจำตัวประชาชนที่หมดอายุแล้วด้วย

มาตรา 56 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งสำหรับหน่วยเลือกตั้งใด ให้ลงคะแนนเลือกตั้งได้เฉพาะหน่วยเลือกตั้งนั้น และให้ลงคะแนนเลือกตั้งได้เฉพาะแห่งเดียว

ถ้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่ในการเลือกตั้งหรือเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น ให้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนต้องประจำปฏิบัติหน้าที่นั้นอยู่โดยไม่ต้องมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามวรรคสอง ซึ่งประสงค์จะลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนต้องปฏิบัติหน้าที่ แสดงหลักฐานคำสั่งแต่งตั้งต่อคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งก่อนทำการลงคะแนนเลือกตั้ง เมื่อคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งตรวจสอบถูกต้องแล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเพิ่มชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งอีกส่วนหนึ่งต่างหาก

มาตรา 57 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของหน่วยเลือกตั้งใดก็ตาม ถ้าไม่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งและไม่ดำเนินการขอเพิ่มชื่อตามมาตรา 30 ในหน่วยเลือกตั้งนั้น ให้ถือว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นสละสิทธิการลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน

มาตรา 58 ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปลงคะแนน โดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรก่อนวันเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจจัดทำประกาศรายชื่อของบุคคลดังกล่าวนี้เปิดเผยต่อสาธารณชนได้ แล้วจำหน่ายชื่อของบุคคลนั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จัดทำขึ้นตามมาตรา 29 เพื่อการเลือกตั้งในครั้งถัดไปครั้งเดียว เว้นแต่บุคคลนั้นได้แจ้งขอเพิ่มชื่อก่อนวันเลือกตั้งนั้นไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

เหตุอันสมควรที่ไม่อาจไปเลือกตั้ง วิธีการแจ้งและอำนวยความสะดวก และการแจ้งขอเพิ่มชื่อตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามลักษณะ เงื่อนไข หลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา 59 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ได้รับบัตรเลือกตั้งเพื่อลงคะแนนแล้ว ไม่ประสงค์จะลงคะแนน ให้ทำเครื่องหมายว่าไม่ลงคะแนนให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งในบัตรเลือกตั้ง แล้วคืนบัตรเลือกตั้งแก่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งบันทึกการไม่ลงคะแนนนั้นไว้ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งและผู้เลือกตั้งผู้นั้นจะใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งนั้นอีกไม่ได้

มาตรา 60 ระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ห้ามมิให้เปิดหีบบัตรเลือกตั้ง เว้นแต่จะมีความจำเป็นเกี่ยวกับการลงคะแนนอันจะหลีกเลี่ยงมิได้ จึงจะให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งเปิดเพื่อตรวจสอบโดยมิให้เอาบัตรเลือกตั้งออกจากหีบ และให้ปิดหีบไว้ตามเดิม ในกรณีเช่นนี้ ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งกระทำต่อหน้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้ง และให้บันทึกแสดงเหตุในการเปิดหีบบัตรเลือกตั้ง โดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองคนซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้งในขณะนั้นลงลายมือชื่อเป็นพยานในบันทึกนั้นด้วย โดยให้เป็นไปตามประกาศหลักเกณฑ์และวิธีการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา 61 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งในวันเลือกตั้ง อาจใช้สิทธิเลือกตั้งได้ตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- (1) มีคุณสมบัติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 105 วรรคสอง
- (2) มีเหตุจำเป็นที่ต้องไปประกอบธุรกิจหรือประกอบอาชีพต่างถิ่นซึ่งเดินทางโดยยานพาหนะทางบกหรือทางน้ำใช้เวลาไปและกลับตั้งแต่สิบสองชั่วโมงขึ้นไป
- (3) ต้องแจ้งความจำเป็นในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งภายในสามสัปดาห์ก่อนวันเลือกตั้ง
- (4) ในการแจ้งความจำเป็นดังกล่าว ต้องระบุรูปแบบในการลงคะแนนว่าจะลงโดยทางไปรษณีย์หรือลงคะแนนที่ทำการเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด
- (5) ต้องใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน

มาตรา 62 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดแบบคำร้องขอใช้สิทธิเลือกตั้งวิธีการเลือกตั้ง และการบริหารงานเลือกตั้ง สำหรับผู้อยู่นอกเขตเลือกตั้งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 105 วรรคสอง

ส่วนที่ 8

การตรวจและการรวมคะแนน

มาตรา 63 เมื่อปิดการลงคะแนนเลือกตั้งแล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งปิดช่องลงคะแนนเลือกตั้งเพื่อส่งไปนับคะแนน

การบรรจุเอกสาร การปิดช่องลงคะแนน การนำส่งหีบบัตรและเอกสาร สถานที่นำส่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา 64 ถ้าการลงคะแนน ณ ที่เลือกตั้งแห่งใดไม่สามารถกระทำได้เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย หรือเหตุนอกอำนาจอย่างอื่น ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งประกาศลงคะแนนสำหรับที่เลือกตั้งแห่งนั้น แล้วรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยด่วน ในกรณีเช่นนี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศยกเลิกการลงคะแนนและกำหนดวันเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งนั้นภายในสามสัปดาห์นับแต่วันได้รับทราบเหตุที่ได้สงบลงแล้ว และต้องประกาศก่อนวันลงคะแนนไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ในกรณีที่จำนวนผู้เลือกตั้งทั้งหมดของหน่วยเลือกตั้งทั้งลงคะแนนหรือนับคะแนนไว้ตามวรรคหนึ่งจะไม่ทำให้ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเปลี่ยนแปลง ไม่ต้องประกาศให้มีการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 65 เมื่อการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งได้เสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งทำให้บัตรเลือกตั้งที่ไม่ได้ใช้ลงคะแนนใช้ไม่ได้ ตามวิธีการที่คณะกรรมการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา 66 ในการรับหีบบัตรเลือกตั้ง เมื่อเสร็จสิ้นการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดสถานที่ที่จะใช้เป็นที่รับหีบบัตรเลือกตั้งเพื่อการนับคะแนน

ในการนับคะแนน จะต้องเป็นไปโดยเปิดเผยและให้ผู้สมัครหรือผู้แทนผู้สมัคร พรรคการเมืองหรือผู้แทนพรรคการเมืองอยู่ในที่ที่เห็นการนับคะแนน

การนับคะแนนดังกล่าว จะต้องนำบัตรเลือกตั้งทั้งหมดมารวมกัน เพื่อมิให้ทราบได้ว่าบัตรเลือกตั้งนั้นมาจากหน่วยเลือกตั้งใด เว้นแต่ในกรณีเป็นการลงคะแนนนอกหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้ง

ให้มีการนับคะแนนบัตรที่มีผู้ทำเครื่องหมายว่าไม่ลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และให้ประกาศจำนวนผู้ไม่ประสงค์จะลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งนี้ด้วย

ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจในการกำหนดลักษณะ หลักเกณฑ์ และวิธีการนับคะแนน รวมทั้งการแต่งตั้งหรือถอดถอนผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการนับคะแนน

มาตรา 67 บัตรเลือกตั้งต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นบัตรเสีย คือ

- (1) บัตรปลอม
- (2) บัตรที่มีได้ทำเครื่องหมาย
- (3) บัตรที่ปรากฏว่าได้พับซ้อนกันมากกว่าหนึ่งบัตร
- (4) บัตรที่ไม่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด
- (5) บัตรที่มีได้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

บัตรดังกล่าว ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสลักหลังว่า “เสีย” และให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามคนลงลายมือชื่อกำกับไว้

ในการนับคะแนน หากปรากฏว่ามีบัตรเสีย ให้แยกบัตรเสียออกไว้เป็นส่วนหนึ่งและห้ามมิให้นำบัตรเสียเป็นคะแนนไม่ว่ากรณีใด

มาตรา 68 เมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้ว การประกาศผลการเลือกตั้ง การทำลายบัตรเลือกตั้ง เอกสารที่เก็บอยู่ในหีบบัตรเลือกตั้ง และการเก็บรักษาหีบบัตรเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามวิธีการในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา 69 เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกาศผลการเลือกตั้งแล้วให้แจ้งไปยังรัฐสภาโดยด่วน

มาตรา 70 ในเขตเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งใด ผู้สมัครผู้ใดได้รับคะแนนเลือกตั้งมากที่สุด ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศให้ผู้สมัครนั้นเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง

ในกรณีที่ผู้สมัครจากแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมีมากกว่าหนึ่งคนที่ได้รับคะแนนเลือกตั้งเท่ากัน ให้ผู้สมัครนั้นจับสลากกันว่าผู้ใดได้รับเลือกตั้ง

การจับสลากตามความในมาตรานี้ ให้กระทำต่อหน้าคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามวิธีการที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา 71 เมื่อการรวมคะแนนแบบบัญชีรายชื่อเรียบร้อยแล้วให้นำผลของคะแนนของแต่ละพรรคการเมืองมารวมกันทั้งประเทศ เพื่อคำนวณอัตราส่วนผู้สมัครที่จะได้รับเลือกตั้งเฉพาะพรรคการเมืองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ดังต่อไปนี้

(1) ให้รวมผลการนับคะแนนทั้งประเทศของพรรคการเมืองที่สมาชิกมีสิทธิได้รับเลือกตั้งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

(2) นำผลการนับคะแนนมาเฉลี่ยโดยนำจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจำนวนหนึ่งร้อยคนหารคะแนนรวม ตาม (1) ถือเป็นเกณฑ์เฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน

(3) จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองจะพึงได้รับเลือกตั้งนั้นให้นำจำนวนคะแนนเฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน ตาม (2) หารคะแนนรวมที่พรรคการเมืองนั้นได้รับ โดยผู้สมัครจะได้รับเลือกตั้งหนึ่งคนทุกจำนวนคะแนนที่ถึงเกณฑ์เฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน ตาม (2)

(4) เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง ตาม (3) แล้วยังไม่ครบหนึ่งร้อยคน พรรคการเมืองใดมีเศษที่เหลือจากการคำนวณ ตาม (3) มากที่สุด ให้พรรคการเมืองนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนและให้เพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวิธีการแก่พรรคการเมืองที่เศษเหลือจากการคำนวณตามวรรคสามในลำดับรองลงมาตามลำดับจนครบจำนวนหนึ่งร้อยคน

มาตรา 72 การประกาศว่าผู้สมัครใดได้รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการประกาศ ให้แยกผู้ได้รับเลือกตั้งตามพรรคการเมืองตามจำนวนที่คำนวณตามมาตรา 71 โดยให้ผู้สมัครเรียงลำดับตามบัญชีรายชื่อที่ประกาศไว้

มาตรา 73 ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากแบบบัญชีรายชื่อว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามวาระของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

หมวด 2
การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา 74 เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาแล้ว
เกณฑ์การคำนวณจำนวนสมาชิกวุฒิสภาของแต่ละจังหวัดจะพึงมีให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
ให้นำบทบัญญัติในหมวด 1 ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เฉพาะที่ไม่ขัด
หรือแย้งกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญบังคับใช้โดยอนุโลม ยกเว้นหลัก
เกณฑ์ เงื่อนไขที่บทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในหมวดนี้สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา 75 การสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาให้นำบทบัญญัติในมาตรา 25 มาตรา 26
และมาตรา 27 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องระบุรายชื่อและจำนวนผู้ที่
จะแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งแนบมากับใบสมัครด้วย

มาตรา 76 บุคคลใดประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้ง ต้องยื่นใบสมัครด้วยตนเองต่อหน้าคณะ
กรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ณ สถานที่ที่กำหนดในจังหวัดที่ตนสมัคร ภายในเวลาที่
กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาพร้อมกับค่าธรรมเนียมการสมัครคนละหนึ่งหมื่นบาท และเงินประกัน
การสมัครคนละห้าหมื่นบาท หลักฐานการสมัครและรูปถ่ายหรือรูปภาพที่พิมพ์ชัดเจนเหมือนรูปถ่าย
ของตนเอง ขนาดกว้างประมาณ 8.5 เซนติเมตร ยาวประมาณ 13.5 เซนติเมตร มีจำนวนตามที่กำหนด
และต้องปฏิบัติตามวิธีการเกี่ยวกับการสมัครรับเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา 77 นอกจากการดำเนินการของรัฐในการแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งตามบท
บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 129 แล้ว ห้ามมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งดำเนินการหาเสียงและใช้จ่าย
เงินเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งผิดไปจาก มาตรา 35 และ มาตรา 36

มาตรา 78 การลงคะแนนเลือกตั้ง ให้ผู้เลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับ
เลือกตั้งในจังหวัดได้เพียงหนึ่งคน การลงคะแนนเลือกตั้งให้เป็นไปตามลักษณะ หลักเกณฑ์และวิธีการ
ที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา 79 การประกาศว่าผู้สมัครได้รับเลือกตั้ง เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือก
ตั้งประกาศเป็นรายจังหวัด โดยให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับเป็นผู้ได้รับเลือก
ตั้งจนครบจำนวนที่แต่ละจังหวัดจะพึงมีสมาชิกวุฒิสภาได้

มาตรา 80 ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้ดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

มาตรา 81 ห้ามมิให้ผู้ใดหรือพรรคการเมืองใด ช่วยเหลือและสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา นอกเหนือจากที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

หมวด 3 การคัดค้านการเลือกตั้ง

มาตรา 82 ก่อนหรือหลังมีการประกาศผลการเลือกตั้งใด ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครในเขตเลือกตั้งนั้น หรือพรรคการเมืองเห็นว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น หรือเห็นว่าการที่บุคคลใดได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจากการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น หรือบุคคลใดได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบัญชีรายชื่อเป็นไปโดยมิชอบ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 35 มาตรา 37 มาตรา 51 แล้วแต่กรณี ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในสามสิบวันนับจากวันประกาศผลการเลือกตั้ง เว้นแต่เฉพาะกรณีร้องคัดค้านตามมาตรา 35 หรือมาตรา 37 ให้ยื่นคำร้องคัดค้านภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งเพื่อ ให้มีการเลือกตั้งใหม่

มาตรา 83 เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับคำร้องคัดค้านแล้วให้ดำเนินการพิจารณาโดยไม่ชักช้า และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่ผู้ใดได้รับการเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบ สมควรจะให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น ในกรณีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจะมีคำสั่งให้เลือกตั้งใหม่เฉพาะแต่สมาชิกวุฒิสภาคนใดที่ถูกคัดค้านในเขตเลือกตั้งตามคำร้องคัดค้านนั้นได้

(2) ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่ผู้ใดได้รับการเลือกตั้งเป็นไปโดยชอบ หรือแม้มิชอบ แต่ไม่มีเหตุอันสมควรจะมีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น หรือเฉพาะสมาชิกวุฒิสภาที่ถูกคัดค้านในเขตเลือกตั้งนั้น ให้มีคำสั่งยกคำร้องคัดค้านเสีย

ในกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการต้องมีมติเห็นชอบเป็นเอกฉันท์

มาตรา 84 เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้ถือว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาซึ่งถูกคัดค้านนั้น ขาดจากสมาชิกภาพตั้งแต่วันที่มิคำสั่ง คำสั่งซึ่ง

เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดผู้หนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาก่อนที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาได้รับแจ้งคำสั่ง และต้องสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตนั้นภายในสี่สิบห้าวัน

หมวด 4 บทกำหนดโทษ

มาตรา 85 ผู้ใดหรือพรรคการเมืองใด ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าตนหรือผู้สมัครไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเข้าสมัครรับเลือกตั้งหรือส่งบัญชีรายชื่อ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา 86 ผู้ใดลงคะแนนเลือกตั้งหรือพยายามลงคะแนนเลือกตั้ง โดยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น ได้ลงบัตรหรือพยายามลงบัตรหรือแสดงบัตรประจำตัวประชาชนหรือหลักฐานอื่นที่มีไว้สำหรับตนหรือที่ทำปลอมแปลงขึ้นต่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเพื่อลงคะแนนเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา 87 ผู้ใดใช้บัตรเลือกตั้งซึ่งมิใช่บัตรที่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งแห่งที่เลือกตั้งนั้นมอบให้ลงคะแนน หรือนำบัตรเลือกตั้งที่ไม่ใช่ลงคะแนนออกไปจากที่เลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา 88 ผู้ใดทำเครื่องสังเกตโดยวิธีใดไว้ที่บัตรเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา 89 ผู้ใดนำบัตรเลือกตั้งใส่ในหีบบัตรเลือกตั้งโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายหรือการกระทำการใดในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งเพื่อแสดงว่ามีผู้มาแสดงตนเพื่อลงคะแนนโดยผิดจากความจริงหรือการทำการใดอันเป็นเหตุให้มีบัตรเลือกตั้งเพิ่มขึ้นจากความเป็นจริง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา 90 ผู้ใดโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย กระทำการใดเพื่อขัดขวางหรือ หน่วงเหนี่ยวมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไป ณ ที่เลือกตั้งหรือเข้าไป ณ ที่ลงคะแนนหรือมิให้ไปถึง ณ ที่ดังกล่าว นั้นภายในกำหนดเวลาที่จะลงคะแนนเลือกตั้งได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่ง หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา 91 ผู้เลือกตั้งผู้ใดเรียกหรือรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือ ผู้อื่นเพื่อจะลงคะแนนเลือกตั้งหรืองดเว้นไม่ลงคะแนนเลือกตั้งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา 92 ผู้ใดกระทำให้ปรากฏด้วยวิธีใดอันเป็นการลวงผู้เลือกตั้งให้สำคัญผิดเกี่ยวกับผู้ สมัคร หรือหมายเลขประจำตัวหรือการสังกัดพรรคของผู้สมัครคนใดหรือของตนเองในกรณีที่ตนเป็นผู้ สมัครด้วย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และให้ศาลสั่งเพิก ถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา 93 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ประกาศ หรือระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งสั่งตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

มาตรา 94 ระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนนจนถึงประกาศผลการนับคะแนน เจ้าพนักงาน ผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง แจ้งแก่ผู้ใดให้ทราบจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ได้ลง คะแนนไว้ หรือให้ทราบจำนวนคะแนนอันได้ลงไว้สำหรับบุคคลใด หรือให้ทราบว่าผู้ใดลงคะแนนหรือ ไม่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 95 ผู้ใดกระทำด้วยประการใดให้บัตรเลือกตั้งชำรุดหรือเสียหาย หรือให้เป็นบัตร เสียหรือกระทำด้วยประการใดแก่บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึง สิบปีและปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา 96 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 7 หรือผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของกรรมการประจำ หน่วยเลือกตั้งซึ่งสั่งตามมาตรา 49 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 97 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 9 มาตรา 10 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับ ไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 98 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 11 มาตรา 39 มาตรา 41 มาตรา 49 มาตรา 50 มาตรา 56 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา 99 ผู้ซึ่งมิได้มีสัญชาติไทยผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 12 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งเนรเทศออกจากประเทศไทยด้วย

มาตรา 100 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 13 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา 101 ผู้สมัครผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 23 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกิน ห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา 102 ผู้สมัครใดใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งเกินค่าใช้จ่ายที่กำหนดไว้ตาม มาตรา 35 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา 103 ผู้สมัครผู้ใดไม่ยื่นรายการค่าใช้จ่ายต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายใน กำหนดตามมาตรา 37 หรือยื่นรายการค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา 104 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 38 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา 105 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 51 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา 106 ตั้งแต่เวลาเปิดและปิดหีบบัตรเลือกตั้งไว้เพื่อการลงคะแนนตามมาตรา 54 แล้ว หรือภายหลังเวลาที่ได้ปิดหีบบัตรเลือกตั้งนั้นเพื่อรักษาไว้ เมื่อการเลือกตั้งได้เสร็จสิ้นแล้ว ผู้ใดเปิดทำลาย ทำให้เสียหาย ทำให้เปลี่ยนแปลง หรือทำให้ไร้ประโยชน์หรือลักพาไปซึ่งหีบบัตรเลือกตั้ง หรือบัตรเลือกตั้ง โดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนข้อเท็จจริง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเปิดหีบบัตรเลือกตั้งเพื่อตรวจสอบบัตรเลือกตั้ง ตรวจสอบนับคะแนน

หรืออื่น ๆ ได้ตามประกาศหลักเกณฑ์และวิธีการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา 107 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่คืนบัตรเลือกตั้งตามมาตรา 59 โดยทุจริต ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา 108 ให้นำมาตรา 23 มาตรา 31 มาตรา 39 มาตรา 41 มาตรา 49 มาตรา 50 มาตรา 56 มาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาแล้วแต่กรณี ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี ปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา 109 ให้นำมาตรา 38 มาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาโดยอนุโลม ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา 110 ให้นำมาตรา 51 มาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาโดยอนุโลม ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

- ✪ แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง
พร้อมด้วยตัวอย่างร่างกฎหมายฯ

แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

1. ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามกฎหมายนี้
2. การสรรหา การแต่งตั้ง วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการและคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
3. การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการการเลือกตั้งมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการการเลือกตั้งทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม
ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม มีเลขานุการเป็นเลขานุการในที่ประชุม
ในการประชุม ถ้ามีการพิจารณาเรื่องที่กรรมการการเลือกตั้งผู้มีส่วนได้เสีย กรรมการผู้นั้นไม่มีสิทธิเข้าประชุม
4. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้
 - 1) ออกประกาศกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
 - 2) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายให้การดำเนินการเลือกตั้งสัมฤทธิ์ผล
 - 3) สืบสวนสอบสวน เพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย
 - 4) มีคำสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อตรวจสอบพบข้อบกพร่องหรือมีผู้ร้องเรียน
 - 5) สั่งเปิดหีบเลือกตั้ง เพื่อตรวจสอบจำนวนบัตรกับจำนวนผู้ที่ลงชื่อมาลงคะแนนก่อนเวลาปิดการลงคะแนน หรือสั่งไม่ให้นำผลการนับคะแนนของหน่วยเลือกตั้งที่สงสัยว่ามีการทุจริตไปรวมกับหน่วยเลือกตั้งอื่นเป็นผลรวมของเขตเลือกตั้งนั้น เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งนั้นไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม
 - 6) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง หรือสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในหน่วยนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

7) แบ่งเขตเลือกตั้ง จัดให้มีการทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และประกาศผลการเลือกตั้ง

8) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการต่าง ๆ ให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม รวมทั้งแต่งตั้งให้ช่วยปฏิบัติราชการได้

9) ศึกษาและเสนอแนะแนวทางและวิธีการปรับปรุงการดำเนินการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเสนอแนะมาตรการเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและการประพฤติมิชอบในการเลือกตั้ง รวมทั้งแนวทางในการรณรงค์ ส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ทั้งนี้ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

10) จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีและข้อสังเกตเสนอต่อรัฐสภา

11) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ด้วยคำ ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่การสืบสวน สอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาด คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือองค์กรเอกชนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

5. ในกรณีที่คณะกรรมการ ขอให้ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่การสืบสวน สอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาดให้บุคคลหรือหัวหน้าหน่วยงานที่คณะกรรมการร้องขอ ถือเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามระยะเวลาดังกล่าวโดยพลัน เพื่อมิให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อราชการ

6. ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการและพนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งแทนคณะกรรมการได้

7. เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการเลือกตั้งให้เกิดความสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการอาจขอให้หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรเอกชน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร กิจกรรมในพื้นที่ และลักษณะทางภูมิศาสตร์ในพื้นที่แก่คณะกรรมการได้

ทุกปี ให้คณะกรรมการประกาศแบ่งเขตเลือกตั้งและกำหนดจำนวนผู้มีสิทธิได้รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง และให้เขตเลือกตั้งและจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งเป็นไปตามประกาศนั้นจนกว่าจะมีการประกาศใหม่

8. ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้ ให้คณะกรรมการมีสิทธิขอให้หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาดำเนินการในเรื่องหนึ่งเรื่อง

ใดตามอำนาจหน้าที่ หรือถ้าเห็นว่าการฉนั้นเป็นการกระทำผิดทางวินัย ให้ส่งเรื่องให้ผู้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยของผู้นั้นดำเนินการต่อไป หรือถ้าเห็นว่าเป็นการกระทำผิดทางอาญา ให้แจ้งพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือฟ้องคดีต่อศาล ไม่ว่าจะเป็ในทางแพ่ง ทางอาญา ทางปกครองหรือลักษณะอื่นใดเกี่ยวกับการกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งได้ ในการดำเนินคดี ให้คณะกรรมการมีอำนาจร้องขอให้พนักงานอัยการ หรือมอบหมายให้บุคคลใดดำเนินการแทนได้

9. ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจดังต่อไปนี้

- 1) เรียกให้หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือมีความเห็นในการปฏิบัติงาน หรือส่งผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมาชี้แจง หรือให้ถ้อยคำประกอบการพิจารณา หรือส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นมาประกอบการพิจารณา
- 2) เรียกให้ผู้ร้องเรียนมาชี้แจงประกอบคำร้องเรียน หรือนำพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณา
- 3) เรียกให้บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ หรือมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นเพื่อประกอบการพิจารณา
- 4) เข้าไปตรวจสอบสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีการร้องเรียน โดยแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ทราบล่วงหน้าในเวลาอันสมควร
- 5) เข้าไปตรวจตราในที่เลือกตั้งหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งได้
- 6) ขอให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐมาช่วยปฏิบัติงานในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวได้ตามที่เห็นเป็นการเหมาะสม ทั้งนี้ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นแล้ว

10. ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง คณะกรรมการอาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์กรเอกชนซึ่งไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย และทำหน้าที่ช่วยสอดส่องดูแลและสนับสนุนให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม การแต่งตั้ง การดำเนินงาน การปกครองบังคับบัญชา การรักษาวินัย การยุบเลิก ค่าใช้จ่าย และค่าตอบแทนของบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์กรเอกชนดังกล่าว ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

11. ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้ ให้กรรมการการเลือกตั้ง อนุกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้ง พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ได้รับมอบหมาย และผู้ได้รับแต่งตั้ง เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

12. ให้มีสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นทบวงการเมืองที่มีฐานะเทียบเท่ากระทรวงตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินที่ไม่สังกัดหน่วยงานใด โดยมีประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของสำนักงาน

13. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของคณะกรรมการ และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) รับผิดชอบในงานธุรการของคณะกรรมการ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการ
- 2) ศึกษาและสนับสนุนให้มีการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- 3) เผยแพร่วิชาการและให้ความรู้และการศึกษาแก่ประชาชน ที่เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 4) รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง หรือเกี่ยวกับการทุจริต หรือประพฤติมิชอบในการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้เลือกตั้ง พรรคการเมือง หรือบุคคลอื่นใดเพื่อสนองต่อคณะกรรมการ
- 5) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

14. ให้มีเลขาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ขึ้นตรงต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง และจะให้มีรองเลขาธิการ หรือผู้ช่วยเลขาธิการ หรือมีทั้งรองเลขาธิการและผู้ช่วยเลขาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการรองจากเลขาธิการได้

รองเลขาธิการหรือผู้ช่วยเลขาธิการมีอำนาจหน้าที่ตามที่เลขาธิการกำหนดหรือมอบหมาย

15. ให้คณะกรรมการเป็นผู้แต่งตั้งเลขาธิการ รองเลขาธิการ หรือผู้ช่วยเลขาธิการ

16. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้มีกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการข้าราชการการเลือกตั้ง” ประกอบด้วยประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นประธาน กรรมการการเลือกตั้งสองคน ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมาย และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสาขาบริหารงานบุคคล สาขาการจัดการองค์การ และสาขากฎหมาย ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งเลือกขึ้นสาละหนึ่งคน และเลขาธิการเป็นกรรมการ

ให้เลขาธิการเป็นเลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการการเลือกตั้ง และให้แต่งตั้งข้าราชการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ช่วยเลขาธิการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี

การที่นายกรัฐมนตรีจะสั่งหรือแต่งตั้งข้าราชการซึ่งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้ไปปฏิบัติราชการในกระทรวง ทบวง กรมอื่น ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการ และต้องได้รับความยินยอมจากข้าราชการผู้นั้นด้วย

17. นอกจากการมอบอำนาจให้แก่อนุกรรมการแล้ว คณะกรรมการอาจมอบอำนาจในการบังคับบัญชาสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และการดำเนินการทางวินัยบางกรณีให้แก่ประธานกรรมการหรือกรรมการคนหนึ่งคนใดก็ได้

18. ให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาทะเบียนประวัติ และการควบคุมเกษียณอายุของข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

19. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง อำนาจหน้าที่ในการอนุมัติ อนุญาต หรือให้ความเห็นชอบของปลัดกระทรวง หรือรัฐมนตรีเจ้าสังกัด หรือคณะรัฐมนตรี ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเลขาธิการหรือคณะกรรมการ แล้วแต่กรณี

20. ในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการเสนองบประมาณรายจ่ายประจำปีต่อรัฐสภา

งบประมาณรายจ่ายประจำปีที่เสนอต่อรัฐสภา ต้องจัดให้มีคำชี้แจงเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเฉพาะ และให้สำนักงานงบประมาณนำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งผนวกเข้ากับงบประมาณรายจ่ายประจำปีเสนอต่อรัฐสภาโดยมิให้ตัดทอนรายการใด

ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการการเลือกตั้งที่ประธานกรรมการมอบหมายและเลขาธิการมีสิทธิเข้าชี้แจงงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรืองบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาได้

ในกรณีที่มีค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งมากกว่าที่ประมาณการไว้ คณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีอนุมัติค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากงบประมาณประจำปีนั้น

21. เพื่อประโยชน์ในการพิจารณารายงานประจำปีของคณะกรรมการหรือในการติดตามดูแลโดยทั่วไป สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาอาจมีมติให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการชี้แจงเป็นหนังสือ หรือมาชี้แจงด้วยวาจา หรือส่งเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการพิจารณารายงานประจำปีของคณะกรรมการหรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการได้ และในกรณีมีเหตุอันควรจะมีข้อสังเกตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานก็ได้

22. ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นใดที่เรียกหรือสั่งให้ส่ง หรือไม่อำนวยความสะดวกในการเข้าไปตรวจสอบสถานที่ ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

23. ผู้ใดฝ่าฝืน หรือขัดขวางการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ อนุกรรมการ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนผู้ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติงาน ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

24. ผู้ใดฝ่าฝืนคำขอของคณะกรรมการโดยไม่มีเหตุอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

25. ในระหว่างที่ยังไม่มีกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้คณะกรรมการข้าราชการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการพลเรือนแทน ก.พ. และให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับ ก.พ. ตลอดจนมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อทำการใด ๆ แทน ยกเว้นการออกกฎ ก.พ. หรือการตีความวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ในการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว ให้อำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี อ.ก.พ. กระทรวง หรือ อ.ก.พ. กรม เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

26. ระยะเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะเริ่มควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

ตัวอย่างร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

เหตุผล

เนื่องจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กำหนดให้มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
คณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

พ.ศ.

.....

.....

.....

.....

.....

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

.....

.....

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ...”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 บรรดาบทกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งอื่น ในส่วนที่ได้บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“ประธานกรรมการการเลือกตั้ง” หมายความว่า ประธานกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีที่ไม่มีประธานกรรมการการเลือกตั้ง ประธานกรรมการการเลือกตั้งไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้หมายความถึงผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติราชการแทนประธานกรรมการการเลือกตั้ง

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง

“ประธานกรรมการ” หมายความว่า ประธานกรรมการการเลือกตั้ง

“รองประธานกรรมการ” หมายความว่า รองประธานกรรมการการเลือกตั้ง

“เลือกตั้ง” หมายความว่า เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี

“สมาชิกสภาท้องถิ่น” หมายความว่า สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาเขต สมาชิกสภาเมือง กรรมการสุขาภิบาล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นอื่นใดตามที่จะได้มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง

“รองเลขาธิการ” หมายความว่า รองเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง

“ผู้ช่วยเลขาธิการ” หมายความว่า ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 6 การสรรหา การแต่งตั้ง วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ และคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

มาตรา 7 การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการการเลือกตั้งมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการการเลือกตั้งทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม และถ้ารองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการการเลือกตั้งคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม มีเลขาธิการเป็นเลขานุการในที่ประชุม

ในการวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการการเลือกตั้งคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมมีสิทธิออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ในการประชุม ถ้ามีการพิจารณาเรื่องที่กรรมการการเลือกตั้งผู้มีส่วนได้เสียกรรมการผู้นั้นไม่มีสิทธิเข้าประชุม

การประชุมคณะกรรมการ นอกจากที่ได้กำหนดไว้ในมาตรานี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด หรือกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา 8 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ออกประกาศกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(2) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายให้การดำเนินการเลือกตั้งตาม (1) สัมฤทธิ์ผล

(3) สืบสวนสอบสวน เพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายตาม (1)

(4) มีคำสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อตรวจสอบพบข้อบกพร่องหรือมีผู้ร้องเรียน

(5) สั่งเปิดหีบเลือกตั้ง เพื่อตรวจสอบจำนวนบัตรกับจำนวนผู้ที่ลงชื่อมาลงคะแนนก่อนเวลาปิดการลงคะแนน หรือสั่งไม่ให้นำผลการนับคะแนนของหน่วยเลือกตั้งที่สงสัยว่ามีการทุจริตไปรวมกับหน่วยเลือกตั้งอื่นเป็นผลรวมของเขตเลือกตั้งนั้น เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งนั้นไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(6) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง หรือสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในหน่วยนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(7) แบ่งเขตเลือกตั้ง จัดให้มีการทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และประกาศผลการเลือกตั้ง

(8) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการต่าง ๆ ให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม รวมทั้งแต่งตั้งให้ช่วยปฏิบัติราชการได้

(9) ศึกษาและเสนอแนะแนวทางและวิธีการปรับปรุงการดำเนินการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเสนอแนะมาตรการเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและการประพฤติมิชอบในการเลือกตั้ง รวมทั้งแนวทางในการรณรงค์ ส่งเสริม และให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งนี้ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(10) จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีและข้อสังเกตเสนอต่อรัฐสภา

(11) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่การสืบสวน สอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาด คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือองค์กรเอกชนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

มาตรา 9 ในกรณีที่คณะกรรมการ ขอให้ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่การสืบสวน สอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาด ให้บุคคลหรือหัวหน้าหน่วยงานที่คณะกรรมการร้องขอ ถือเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามระยะเวลาดังกล่าวโดยพลัน เพื่อมิให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อราชการ

มาตรา 10 ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการและพนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งแทนคณะกรรมการได้

ให้อนุกรรมการได้รับคำตอบแทนตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 11 เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการเลือกตั้งให้เกิดความสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการอาจขอให้หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรเอกชน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร กิจกรรมในพื้นที่ และลักษณะทางภูมิศาสตร์ในพื้นที่แก่คณะกรรมการได้

ทุกปี ให้คณะกรรมการประกาศแบ่งเขตเลือกตั้งและกำหนดจำนวนผู้มีสิทธิได้รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง และให้เขตเลือกตั้งและจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งเป็นไปตามประกาศนั้นจนกว่าจะมีการประกาศใหม่

มาตรา 12 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีสิทธิขอให้หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาดำเนินการในเรื่องหนึ่งเรื่องใดตามอำนาจหน้าที่ หรือถ้าเห็นว่ากรณีนั้นเป็นการกระทำผิดทางวินัย ให้ส่งเรื่องให้ผู้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยของผู้นั้นดำเนินการต่อไป หรือถ้าเห็นว่าเป็นการกระทำความผิดทางอาญา ให้แจ้งพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือฟ้องคดีต่อศาล ไม่ว่าจะเป็ในทางแพ่ง ทางอาญา ทางปกครองหรือลักษณะอื่นใดเกี่ยวกับการกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งได้ ในการดำเนินคดีให้คณะกรรมการมีอำนาจร้องขอให้พนักงานอัยการ หรือมอบหมายให้บุคคลใดดำเนินการแทนได้

มาตรา 13 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เรียกให้หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือมีความเห็นในการปฏิบัติงาน หรือส่งผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมาชี้แจง หรือให้อัยการประกอบ การพิจารณาหรือส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นมาประกอบการพิจารณา

(2) เรียกให้ผู้ร้องเรียนมาชี้แจงประกอบคำร้องเรียน หรือนำพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณา

(3) เรียกให้บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ หรือมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือให้ส่ง วัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นเพื่อประกอบการพิจารณา

(4) เข้าไปตรวจสอบสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีการร้องเรียน โดยแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ ครอบครองสถานที่ทราบล่วงหน้าในเวลาอันสมควร

(5) เข้าไปตรวจตราในที่เลือกตั้งหรือสถานที่ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งได้

(6) ขอให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐมาช่วยปฏิบัติงานในสำนักงานคณะกรรมการ การเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวได้ตามที่เห็นเป็นการเหมาะสม ทั้งนี้ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับ บัญชาของผู้นั้นแล้ว

มาตรา 14 ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง คณะกรรมการอาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือผู้ แทนองค์กรเอกชนซึ่งไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบ หมายและทำหน้าที่ช่วยสอดส่องดูแลและสนับสนุนให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม การแต่งตั้ง การดำเนินงาน การปกครองบังคับบัญชา การรักษาวินัย การยุบเลิก ค่าใช้จ่าย และค่าตอบแทนของบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์กรเอกชนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบ ที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 15 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการการเลือกตั้ง อนุกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้ง พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ได้รับมอบหมายตามมาตรา 12 และผู้ได้รับ แต่งตั้งตามมาตรา 14 เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด 2

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา 16 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นทบวงการเมืองที่มีฐานะเทียบ เท่ากระทรวงตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินที่ไม่สังกัดหน่วยงานใด โดยมีประธาน กรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของสำนักงาน

มาตรา 17 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำ ทัวไปของคณะกรรมการ และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) รับผิดชอบในงานธุรการของคณะกรรมการ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ งานของคณะกรรมการ

- (2) ศึกษาและสนับสนุนให้มีการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- (3) เผยแพร่วิชาการและให้ความรู้และการศึกษาแก่ประชาชน ที่เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- (4) รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง หรือเกี่ยวกับการทุจริต หรือประพฤติมิชอบในการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้เลือกตั้ง พรรคการเมือง หรือบุคคลอื่นใดเพื่อสนองต่อคณะกรรมการ
- (5) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา 18 ให้มีเลขาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ขึ้นตรงต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งและจะให้มีรองเลขาธิการหรือผู้ช่วยเลขาธิการ หรือมีทั้งรองเลขาธิการและผู้ช่วยเลขาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการรองจากเลขาธิการได้

รองเลขาธิการหรือผู้ช่วยเลขาธิการมีอำนาจหน้าที่ตามที่เลขาธิการกำหนดหรือมอบหมาย

มาตรา 19 ให้คณะกรรมการเป็นผู้แต่งตั้งเลขาธิการ รองเลขาธิการ หรือผู้ช่วยเลขาธิการ

มาตรา 20 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้มีกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการข้าราชการการเลือกตั้ง” ประกอบด้วยประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นประธาน กรรมการการเลือกตั้งสองคน ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมาย และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสาขาบริหารงานบุคคล สาขาการจัดการองค์การ และสาขากฎหมาย ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งเลือกขึ้นสาขาละหนึ่งคน ให้เลขาธิการเป็นกรรมการ

ให้เลขาธิการเป็นเลขานุการคณะกรรมการข้าราชการการเลือกตั้ง และให้แต่งตั้งข้าราชการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี

ให้นำมาตรา 7 มาใช้บังคับแก่การประชุมคณะกรรมการตามวรรคหนึ่งด้วยโดยอนุโลม การที่นายกรัฐมนตรีจะสั่งหรือแต่งตั้งข้าราชการซึ่งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้ไปปฏิบัติราชการในกระทรวง ทบวง กรมอื่น ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการและต้องได้รับความยินยอมจากข้าราชการผู้นั้นด้วย

มาตรา 21 นอกจากการมอบอำนาจให้แก่อนุกรรมการแล้ว คณะกรรมการอาจมอบอำนาจในการบังคับบัญชาสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และการดำเนินการทางวินัยบางกรณีให้แก่ประธานกรรมการหรือกรรมการคนหนึ่งคนใดก็ได้

มาตรา 22 ให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาทะเบียนประวัติ และการควบคุมเกชียณอายุของราชการในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา 23 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งอำนาจหน้าที่ในการอนุมัติ อนุญาต หรือให้ความเห็นชอบของปลัดกระทรวง หรือรัฐมนตรีเจ้าสังกัดหรือคณะรัฐมนตรี ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเลขาธิการหรือคณะกรรมการ แล้วแต่กรณี

มาตรา 24 ในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการเสนองบประมาณรายจ่ายประจำปีต่อรัฐสภา

งบประมาณรายจ่ายประจำปีที่เสนอต่อรัฐสภา ต้องจัดให้มีคำชี้แจงเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเฉพาะ และให้สำนักงบประมาณนำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งผนวกเข้ากับงบประมาณรายจ่ายประจำปีเสนอต่อรัฐสภาโดยมิให้ตัดทอนรายการใด

ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการการเลือกตั้งที่ประธานกรรมการมอบหมายและเลขาธิการมีสิทธิเข้าชี้แจงงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรืองบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาได้

ในกรณีที่มีค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งมากกว่าที่ประมาณการไว้ คณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีอนุมัติค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากงบประมาณประจำปีนั้น

มาตรา 25 เพื่อประโยชน์ในการพิจารณารายงานประจำปีของคณะกรรมการหรือในการติดตามดูแลโดยทั่วไป สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาอาจมีมติให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการชี้แจงเป็นหนังสือ หรือมาชี้แจงด้วยวาจา หรือส่งเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการพิจารณารายงานประจำปีของคณะกรรมการหรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการได้ และในกรณีมีเหตุอันควรจะมีข้อสังเกตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานก็ได้

หมวด 3

บทกำหนดโทษ

มาตรา 26 ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นใดที่เรียกหรือสั่งให้ส่งตามมาตรา 13 (1) (2) หรือ (3) หรือไม่อำนวยความสะดวกในการเข้าไปตรวจสถานที่ตามมาตรา 13 (4) และ (5) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 27 ผู้ใดฝ่าฝืน หรือขัดขวางการปฏิบัติงานของคณะกรรมการอนุกรรมการพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนผู้ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติงาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 28 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 9 โดยไม่มีเหตุอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หมวด 4

บทเฉพาะกาล

มาตรา 29 ในระหว่างที่ยังไม่มีกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้คณะกรรมการข้าราชการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการพลเรือนแทน ก.พ. และให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับ ก.พ. ตลอดจนมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อทำการใด ๆ แทน ยกเว้นการออกกฎ ก.พ. หรือการตีความวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ในการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว ให้อำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี อ.ก.พ. กระทรวง หรือ อ.ก.พ. กรม เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

มาตรา 30 ระยะเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะเริ่มควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายกรัฐมนตรี

★ แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยพรรคการเมือง
พร้อมด้วยตัวอย่างร่างกฎหมายฯ

แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

1. ให้ยกเลิก

- 1) พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2524
- 2) พระราชบัญญัติพรรคการเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535
- 3) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2524

พ.ศ.2538

2. ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามกฎหมายนี้ และให้มีอำนาจออกประกาศเพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายนี้

ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

3. ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นนายทะเบียนมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายนี้ ให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่รับคำขอจดทะเบียน และจดทะเบียน ควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานของพรรคการเมือง และปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมายนี้

4. ผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์และไม่เป็นภิกษุสามเณร นักพรต หรือนักบวช มีจำนวนตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไป อาจรวมกันเป็นคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งมีนโยบายในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกแตกแยกในเรื่องเชื้อชาติหรือศาสนาระหว่างชนในชาติ ไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือไม่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ โดยจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ในวาระเริ่มแรก ให้ที่ประชุมของคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมือง

5. ให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองยื่นคำขอจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนด้วยตนเองตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด พร้อมทั้งส่งนโยบายของพรรคการเมืองและข้อบังคับของพรรคการเมือง และสำเนารายงานการประชุมของคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองแบบคำขอจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- 1) ชื่อพรรคการเมือง
- 2) ภาพเครื่องหมายพรรคการเมือง
- 3) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง

4) ชื่อ อาชีพ ที่อยู่ และลายมือชื่อของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมือง

6. ข้อบังคับของพรรคการเมือง อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- 1) ชื่อพรรคการเมือง
- 2) ภาพเครื่องหมายพรรคการเมือง
- 3) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง
- 4) การเลือกตั้ง ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง การสิ้นสุด และการออกตามวาระของหัวหน้าพรรคการเมือง เลขาธิการพรรคการเมือง เหนรัญญิกพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่น การกำหนดอำนาจหน้าที่ให้คณะกรรมการบริหารและกรรมการบริหารแต่ละคนปฏิบัติ
- 5) แผนและกำหนดเวลาในการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมืองและอำนาจหน้าที่
- 6) การประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองและการประชุมของสาขาพรรคการเมือง
- 7) สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก
- 8) ความรับผิดชอบของพรรคการเมืองต่อสมาชิก
- 9) การรับสมาชิกและการสั่งให้สมาชิกออก
- 10) วินัยและจรรยาบรรณของสมาชิก
- 11) วิธีการเลือกสมาชิก เพื่อส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งต่าง ๆ
- 12) การบริหารการเงิน ทรัพย์สิน และการบัญชีของพรรคการเมืองและสาขาพรรคการเมือง
- 13) การให้ความรู้ทางการเมืองแก่สมาชิกและประชาชนทั่วไป

7. เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองแล้ว เห็นว่าเอกสารการขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองทั้งหมดมีรายการถูกต้องและครบถ้วน และมีลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกในเรื่องเชื้อชาติหรือศาสนาระหว่างชนในชาติ ไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ไม่ขัดต่อกฎหมาย ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ และคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม และชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองไม่ซ้ำหรือพ้อง หรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองอื่นที่ได้ยื่นคำขอไว้ หรือของพรรคการเมืองอื่นที่ได้จดทะเบียนไว้ก่อนแล้ว ให้นายทะเบียนจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง และแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอจดทะเบียน

8. ในกรณีที่นายทะเบียนเห็นว่าเอกสารการขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองมีลักษณะที่ก่อให้เกิดความรู้สึกแตกแยกในเรื่องเชื้อชาติหรือศาสนาระหว่างชนในชาติ เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ขัดต่อกฎหมาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม หรือผู้จัดตั้งพรรคการเมืองผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม และผู้จัดตั้งพรรคการเมืองที่เหลือมีจำนวนไม่ถึงสิบห้าคน หรือชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองซ้ำหรือพ้อง หรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองอื่นที่ได้ยื่นคำขอไว้ หรือของพรรคการเมืองอื่นที่ได้จดทะเบียนไว้ก่อนแล้ว ให้นายทะเบียนสั่งไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง และแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำขอจดทะเบียน

9. ในกรณีที่นายทะเบียนเห็นว่าเอกสารการขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองมีรายการไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน หรือมีข้อความไม่ชัดเจนหรือบกพร่อง ให้นายทะเบียนแจ้งเป็นหนังสือให้หัวหน้าพรรคการเมืองทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับคำขอจดทะเบียนเพื่อให้ดำเนินการแก้ไขภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับหนังสือแจ้ง เมื่อหัวหน้าพรรคการเมืองได้แก้ไขภายในกำหนดเวลาดังกล่าว เป็นการถูกต้องแล้ว ให้นายทะเบียนแจ้งเป็นหนังสือให้หัวหน้าพรรคการเมืองทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้แก้ไข ถ้าไม่แก้ไขหรือแก้ไขแล้วยังไม่ถูกต้องภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้นายทะเบียนสั่งไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง และแจ้งเป็นหนังสือพร้อมทั้งเหตุผลให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่สั่งไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง

10. ในกรณีที่นายทะเบียนเห็นว่าชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองตามที่ปรากฏในเอกสารการขอจดทะเบียนซ้ำหรือพ้อง หรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองอื่นที่ได้ยื่นคำขอจดทะเบียนไว้ในเวลาเดียวกัน ให้นายทะเบียนดำเนินการดังต่อไปนี้

1) แจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทำความตกลงกันว่าคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองคณะใดจะเป็นผู้มีสิทธิใช้ชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้น เมื่อได้ตกลงกันเป็นประการใดแล้ว ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองตามที่ได้ตกลงกัน การตกลงกันดังกล่าวให้กระทำให้เสร็จสิ้นภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับหนังสือแจ้ง

2) ในกรณีที่คณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องยืนยันไม่ยอมตกลงกันหรือเมื่อ

พ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วยังตกลงกันไม่ได้ ให้นายทะเบียนพิจารณาปรับจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองจากคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองที่เห็นว่ามิลิทธิที่จะใช้ชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้นดีกว่า โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) คณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองคณะใดมีจำนวนผู้จัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งเคยได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของการเลือกตั้งทั่วไปครั้งล่าสุด ในนามของพรรคการเมืองตามหลักฐานใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เคยใช้ชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้นมากกว่า คณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองคณะนั้นย่อมมิลิทธิดีกว่า

(2) ในกรณีที่จำนวนผู้จัดตั้งพรรคการเมืองตาม (1) มีจำนวนเท่ากัน คณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองคณะใดมีจำนวนผู้จัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งเคยสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของการเลือกตั้งทั่วไปครั้งล่าสุด ในนามของพรรคการเมืองตามหลักฐานใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เคยใช้ชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้นมากกว่า คณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองคณะนั้นย่อมมิลิทธิดีกว่า

(3) ในกรณีที่จำนวนผู้จัดตั้งพรรคการเมือง ตาม (2) มีจำนวนเท่ากัน ให้นายทะเบียนดำเนินการจับสลาก เพื่อให้ได้ผู้มีสิทธิใช้ชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองโดยเปิดเผย

ให้นายทะเบียนแจ้งตาม 2) เป็นหนังสือไปยังผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง

11. คำสั่งไม่รับจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียนให้ถือเป็นที่สุด เว้นแต่ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนสั่งไม่รับจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง

12. พรรคการเมืองที่ได้รับจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองแล้ว และประสงค์จะส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องจัดทะเบียนพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยต้องมีสมาชิกตั้งแต่หนึ่งพันคนขึ้นไป และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา

13. การจัดทะเบียนพรรคการเมือง ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยระบุนโยบายของพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง และชื่อของหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง เหนรัญญิพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่นของพรรคการเมือง

14. ให้พรรคการเมืองที่จัดทะเบียนแล้วเป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์ดำเนินกิจการในทางการเมือง

15. ให้พรรคการเมืองมีคณะกรรมการบริหารคณะหนึ่ง ประกอบด้วยหัวหน้าพรรคการเมือง เลขาธิการพรรคการเมือง เภรัณยูภักพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่น ซึ่งเลือกตั้งขึ้นจากสมาชิกโดยที่ประชุมใหญ่ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับ มีหน้าที่ดำเนินกิจการให้เป็นไปตามนโยบายของพรรคการเมือง

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนของพรรคการเมือง ในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้หัวหน้าพรรคการเมืองจะมอบหมายเป็นหนังสือให้กรรมการบริหารคนหนึ่งหรือหลายคนทำการแทนก็ได้

16. ผู้ที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้ ต้องเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ

17. สมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลงเมื่อ

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) ขาดคุณสมบัติในการเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ
- 4) พรรคการเมืองมีมติให้ออกตามข้อบังคับ
- 5) พรรคการเมืองที่ตนสังกัดยุบไปรวมกับพรรคการเมืองอื่น
- 6) ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบเลิกพรรคการเมืองที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก

การสิ้นสุดของสมาชิกภาพตาม 4) ในกรณีที่สมาชิคนั้นดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย มติของพรรคการเมืองต้องเป็นมติของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น และมติดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนคณะกรรมการบริหารและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองนั้นทั้งหมด การลงมติให้ลงคะแนนเสียงโดยวิธีเปิดเผยเท่านั้น แต่ถ้าสมาชิคนั้นได้อุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติคัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 47 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามมาตรา 47 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ ให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 47 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ สมาชิกผู้นั้นอาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

การอุทธรณ์ของสมาชิกต่อศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว ให้เป็นไปตามวิधिพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งรายงาน หรือเอกสารเกี่ยวกับการมีมติดังกล่าวไปยังนายทะเบียนภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ

การสิ้นสุดของสมาชิกภาพตาม 6) ในกรณีที่สมาชิคนั้นดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ถ้าสมาชิคนั้นไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสมาชิคนั้นสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบหกสิบวันนั้น

18. พรรคการเมืองใดประสงค์จะจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองขึ้นในจังหวัดใด ให้หัวหน้าพรรคการเมืองมีหนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองต่อนายทะเบียน ภายในสิบห้าวันนับแต่วันจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง

หนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองให้เป็นไปตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดและอย่างน้อยจะต้องมีรายการแสดงที่ตั้งสาขาพรรคการเมือง รายชื่อ อาชีพ ที่อยู่ของสมาชิกผู้ดำเนินการสาขาพรรคการเมืองนั้น

เมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองแล้ว ให้บันทึกการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองนั้นลงในทะเบียนการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง และให้ออกหนังสือรับรองการแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับแจ้ง

19. เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย ข้อบังคับ หรือชื่อ อาชีพ ที่อยู่ และลายมือชื่อของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ยื่นไว้ในการจดทะเบียน หรือรายละเอียดเกี่ยวกับสาขาพรรคการเมือง ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นหนังสือ ต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้พิจารณาแก้ไขรายละเอียดดังกล่าว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้รับแจ้งการยอมรับการเปลี่ยนแปลงจากนายทะเบียน

ถ้าหัวหน้าพรรคการเมือง ไม่แจ้งการเปลี่ยนแปลงภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด การแก้ไขรายการที่เกี่ยวกับที่ได้ประกาศไว้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

20. พรรคการเมืองต้องจัดทำทะเบียนสมาชิกให้ตรงตามความเป็นจริงเก็บรักษาไว้ ณ ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง และพร้อมที่จะให้นายทะเบียนหรือผู้ซึ่งนายทะเบียนมอบหมายตรวจสอบได้

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น หรือลดลงในรอบปีที่ผ่านมาพร้อมด้วยรายชื่อ อาชีพ และที่อยู่ของสมาชิกดังกล่าวตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมกราคมของทุกปี

ถ้าหัวหน้าพรรคการเมือง ไม่แจ้งนายทะเบียนภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งภายในระยะเวลาที่กำหนด

21. ในการปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียน ให้นายทะเบียนมีอำนาจเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้อง มาให้คำชี้แจง หรือให้ส่งเอกสารเพื่อการตรวจสอบได้

22. การดำเนินกิจการต่อไปนี้หลังจากที่จดทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว ให้กระทำ โดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง

- 1) การเปลี่ยนแปลงนโยบายของพรรคการเมือง
- 2) การเปลี่ยนแปลงข้อบังคับของพรรคการเมือง
- 3) การเลือกตั้งหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง เภรัณยูกพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่น
- 4) กิจการอื่นตามที่กำหนดในประกาศ

23. ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองต้องประกอบด้วย สมาชิกหรือผู้แทนสมาชิก ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของพรรคการเมือง แต่ถ้าประกอบด้วยผู้แทนสมาชิก ต้องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการเลือกตั้ง และจำนวนผู้แทนสมาชิกไว้ด้วย

24. เมื่อปรากฏว่าหัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหาร หรือกรรมการบริหารจัด ให้พรรคการเมืองกระทำการใด ๆ ผ่าฝืนนโยบายหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองอันอาจเป็นภัยต่อ ความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ แต่ลักษณะการกระทำยังไม่ รุนแรงจนเป็นสาเหตุให้ต้องยุบเลิกพรรคการเมือง ให้นายทะเบียนมีอำนาจเตือนเป็นหนังสือ ให้หัว หน้าที่พรรคการเมือง คณะกรรมการบริหาร และกรรมการบริหารนั้นระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำ นั้นภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด ในกรณีที่นายทะเบียนเตือนเป็นหนังสือแก่บุคคลที่ไม่ใช่หัว หน้าที่พรรคการเมือง ต้องส่งสำเนาหนังสือนั้นให้หัวหน้าพรรคการเมืองทราบโดยเร็ว

ถ้าหัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหาร หรือกรรมการบริหารไม่ปฏิบัติตามการ ดังกล่าวให้นายทะเบียนมีอำนาจยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ระงับหรือจัดการแก้ไข การกระทำดังกล่าว หรือให้หัวหน้าพรรคการเมือง หรือคณะกรรมการบริหารทั้งคณะหรือบางคนออก จากตำแหน่งได้

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมือง หรือคณะกรรมการบริหารทั้ง คณะหรือบางคนออกจากตำแหน่ง ผู้นั้นไม่มีสิทธิเป็นกรรมการอีก เว้นแต่จะพ้นกำหนดสองปีนับแต่ วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง

25. สมาชิกพรรคการเมืองซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรรมการบริหาร หรือ สมาชิกจำนวนห้าคน ซึ่งเห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น

จะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป

26. ห้ามมิให้พรรคการเมืองได้รับบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยเข้าเป็นสมาชิก หรือดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมือง หรือยอมให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง

ห้ามมิให้ผู้ไม่มีสัญชาติไทยเข้าเป็นสมาชิก หรือดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมือง หรือร่วมกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง

27. ห้ามมิให้พรรคการเมืองใดช่วยเหลือและสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาใดในการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

28. ห้ามมิให้ผู้ใดเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในขณะเดียวกันเกินกว่าหนึ่งพรรคการเมือง

การลาออกจากสมาชิกให้ถือว่าสมบูรณ์ เมื่อได้ยื่นใบลาออกต่อหัวหน้าพรรคการเมือง

29. ห้ามมิให้ผู้ใดใช้ชื่อหรือถ้อยคำในประการที่น่าจะทำให้ประชาชนเข้าใจว่าเป็นพรรคการเมือง หรือใช้ชื่อที่มีอักษรไทยประกอบว่า “พรรคการเมือง” หรืออักษรต่างประเทศ ซึ่งแปลหรืออ่านว่า “พรรคการเมือง” ในดวงตรา ป้าย ชื่อ จดหมาย ใบแจ้งความหรือเอกสารอย่างอื่นโดยมิได้เป็นพรรคการเมือง เว้นแต่กำลังอยู่ในระหว่างการขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง

30. หัวหน้าพรรคการเมืองและผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมืองมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบและบริหารการเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่นของพรรคการเมืองตลอดจนจัดทำบัญชีแสดงรายรับรายจ่ายและงบดุลประจำปีของพรรคการเมืองให้มีความถูกต้องตามความเป็นจริง

31. บัญชีการเงินของพรรคการเมืองหรือของสาขาพรรคการเมืองต้องมีลักษณะที่ถูกต้องตามความเป็นจริง และประกอบด้วยบัญชีดังต่อไปนี้

- 1) บัญชีแสดงรายรับอันเนื่องมาจากการบริจาค
- 2) บัญชีแสดงจำนวนเงินที่พรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมืองได้รับและได้จ่าย

รวมทั้งรายการอันเป็นเหตุให้รับหรือจ่ายเงิน หรือหลักฐานการรับเงินและจ่ายเงินทุกครั้ง

- 3) บัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมืองหรือของสาขาพรรคการเมือง
- 4) บัญชีแสดงรายรับรายจ่าย และงบดุลประจำปี

บัญชีของพรรคการเมืองหรือบัญชีของสาขาพรรคการเมืองดังกล่าว ต้องมีผู้สอบบัญชี และมีลายมือชื่อของบุคคลดังต่อไปนี้รับรองความถูกต้องของบัญชีร่วมกับเหรียญกษาปณ์พรรคการเมือง

- 1) หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารที่ได้รับมอบหมาย ในกรณีที่เป็นบัญชีของพรรคการเมือง
- 2) ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมือง ในกรณีที่เป็นบัญชีของสาขาพรรคการเมือง

32. เหรียญกษาปณ์พรรคการเมืองต้องจัดทำบัญชีแสดงรายรับรายจ่าย และงบดุลประจำปีของพรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยทุกรอบปีปฏิทิน งบดุลต้องมีรายการย่อแสดงจำนวนทรัพย์สินหรือหนี้สินของพรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมือง

งบดุลนั้นต้องจัดให้มีผู้สอบบัญชีคนหนึ่งหรือหลายคนตรวจสอบ แล้วให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารที่ได้รับมอบหมายลงลายมือชื่อรับรอง และให้หัวหน้าพรรคการเมืองนำเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ภายในสี่เดือนนับแต่วันที่ลงงบดุลนั้น

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งสำเนางบดุลไปยังสมาชิกที่มีชื่อในทะเบียนก่อนวันนัดประชุมใหญ่ล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน และให้ส่งสำเนางบดุลเปิดเผยไว้ที่สำนักงานใหญ่ของพรรคการเมืองเพื่อให้สมาชิกพรรคการเมืองตรวจดูได้ด้วย

เมื่อที่ประชุมใหญ่รับรองงบดุลแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งงบดุลนั้นต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวัน

33. หัวหน้าพรรคการเมือง และผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมืองต้องจัดทำบัญชีต่อไปนี้ของพรรคการเมือง หรือของสาขาพรรคการเมืองให้ถูกต้องตามที่เป็นจริง คือ

- 1) บัญชีแสดงรายรับรายจ่ายของพรรคการเมือง รวมทั้งรายละเอียดที่มาแห่งรายรับรายจ่ายและหลักฐานการรับเงินและการจ่ายเงินทุกครั้ง ทั้งนี้ หลักฐานการรับเงินต้องระบุชื่อผู้ชำระเงินและจำนวนเงินให้ชัดเจนด้วย

- 2) บัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมือง

รายได้และทรัพย์สินที่พรรคการเมืองได้รับมาโดยไม่ขัดต่อกฎหมายนี้ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีตามประมวลรัษฎากร

ให้หัวหน้าพรรคการเมือง หรือผู้ดำเนินการสาขาพรรคการเมือง จัดส่งสำเนาบัญชีดังกล่าว ซึ่งมีคำรับรองของผู้สอบบัญชีต่อนายทะเบียนเป็นประจำทุกรอบปีปฏิทิน และให้นายทะเบียนเก็บสำเนาบัญชีดังกล่าวไว้ที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และประกาศให้สาธารณชนทราบ

34. หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหาร สมาชิก หรือบุคคลใดในพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้อง ต้องอำนวยความสะดวกแก่ผู้สอบบัญชีตามที่จำเป็น

35. เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใด คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องควบคุมพรรคการเมืองไม่ให้ใช้จ่ายในการเลือกตั้งเกินกว่าจำนวนที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนของพรรครวมกันทุกคนจะพึงใช้จ่ายได้ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

36. ในกรณีที่ได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และได้มีการประกาศรายชื่อและเครื่องหมายของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ให้เหรียญพรรคการเมือง จัดสรรเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่พรรคการเมืองได้รับมาให้เป็นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองตามมติของที่ประชุมคณะกรรมการบริหาร ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

ห้ามมิให้เหรียญพรรคการเมืองจัดสรรเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่พรรคการเมืองได้รับมาให้เป็นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของผู้สมัครพรรคเลือกตั้งของพรรคการเมืองเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

37. ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำบัญชีแสดงรายรับอันเนื่องมาจากการบริจาคแก่พรรคการเมือง บัญชีดังกล่าวต้องมีรายการดังต่อไปนี้

1) ชื่อ ที่อยู่ จำนวนเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่มีผู้บริจาคทุกราย และถ้าเป็นการบริจาคเงินผ่านทางสมาชิกให้ระบุชื่อของสมาชิกผู้นั้นด้วย

2) วัน เดือน ปี ที่รับบริจาค

3) สำเนาหลักฐานการรับบริจาค

ในกรณีที่เป็นการให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ให้คิดมูลค่าโดยคำนวณตามอัตราค่าเช่าหรือค่าตอบแทนตามปกติในท้องที่นั้นเสียก่อนแล้วจึงบันทึกลงในบัญชี

38. บรรดาเงินที่พรรคการเมืองได้รับบริจาคมา ให้หัวหน้าพรรคการเมืองเปิดบัญชีเงินฝากไว้กับธนาคารตามที่กำหนดในประกาศ โดยให้ระบุว่าเป็นบัญชีเงินรับบริจาคของพรรคการเมือง

เมื่อมีการเปิดบัญชีเงินฝากดังกล่าวแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งหมายเลขบัญชีของบัญชีเงินฝากและจำนวนเงินที่เปิดบัญชีทุกบัญชี พร้อมทั้งส่งภาพถ่ายบัญชีเงินฝากแก่นายทะเบียนภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้เปิดบัญชี

39. หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหาร ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองผู้ใดได้รับเงินบริจาค เงินสนับสนุน หรือเงินบำรุงพรรคการเมืองโดยวิธีการอื่นใด หรือได้รับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่มีผู้ให้แก่พรรคการเมือง ผู้นั้นต้องดำเนินการนำส่งเข้าบัญชีแสดงรายรับอันเนื่องมาจากการรับบริจาคของพรรคการเมืองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์ดังกล่าว

40. ห้ามมิให้หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหาร ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองผู้ได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่มีผู้ให้เพื่อประโยชน์ในทางการเมืองของพรรคการเมืองโดยมิได้ระบุว่าเป็นการบริจาคให้แก่พรรคการเมือง

41. ในกรณีที่ได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใด ผู้ใดจะบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งใดเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของพรรคการเมืองใด ให้กระทำได้ด้วยวิธีบริจาคโดยเปิดเผย โดยระบุว่าประสงค์จะให้แก่พรรคการเมืองนั้น

ห้ามมิให้พรรคการเมืองได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ใดเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของพรรคการเมือง เว้นแต่ผู้บริจาคได้กระทำด้วยวิธีบริจาคโดยเปิดเผย โดยระบุว่าประสงค์จะให้แก่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งรายนั้น

42. ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดส่งสำเนาบัญชีแสดงรายรับอันเนื่องมาจากการบริจาค สำเนาบัญชีแสดงจำนวนเงินที่พรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมืองได้รับและได้จ่าย และสำเนาบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนเป็นประจำทุกรอบปีปฏิทิน

43. เมื่อนายทะเบียนได้รับสำเนาบัญชีของพรรคการเมืองหรือของสาขาพรรคการเมือง ให้นายทะเบียนเก็บสำเนาบัญชีดังกล่าวไว้ที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และประกาศให้สาธารณชนทราบ

44. การให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่พรรคการเมืองให้กระทำได้ด้วยวิธีบริจาคโดยเปิดเผยแก่พรรคการเมืองเท่านั้น

นิติบุคคลใดที่เป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรือ นิติบุคคลอื่นตามที่กำหนดในประกาศ จะบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่พรรคการเมืองมิได้

45. การบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่พรรคการเมือง ให้เป็นไปตาม อัตราที่กำหนดไว้ในประกาศ

บรรดาเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ได้บริจาดังกล่าว ผู้บริจาคมิสิทธินำไป รวมเป็นค่าลดหย่อนในการคำนวณภาษีตามที่กำหนดในประมวลรัษฎากรได้

46. เมื่อมีการบริจาคเงินให้แก่พรรคการเมือง ให้พรรคการเมืองออกหลักฐานการรับ เงินให้แก่ผู้บริจาดตามแบบที่กำหนดในประกาศ

การรับเงินบริจาดดังกล่าว ให้พรรคการเมืองเปิดเผยรายชื่อผู้บริจาดและจำนวนเงินตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศ

47. ห้ามมิให้พรรคการเมืองใด หรือสมาชิกผู้ได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด จากผู้ใด เพื่อกระทำการอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจ ของประเทศหรือราชการแผ่นดิน หรือกระทำการอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทำการอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศหรือเป็นการ บั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน

48. ห้ามมิให้พรรคการเมืองใด หรือสมาชิกผู้ได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด เพื่อดำเนินกิจการพรรคการเมืองหรือเพื่อดำเนินกิจการทางการเมืองจาก

1) บุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย

2) นิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจหรือกิจการ หรือจดทะเบียน สาขาอยู่ในประเทศไทยหรือนอกประเทศไทย

3) นิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทย ซึ่งมีบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยมีทุนหรือ เป็นผู้ถือหุ้นเกินร้อยละสิบห้า

4) องค์กรหรือนิติบุคคลที่ได้รับทุนจากต่างประเทศซึ่งมีวัตถุประสงค์ดำเนิน กิจการเพื่อประโยชน์ของบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย หรือมีผู้จัดการหรือกรรมการเป็นบุคคลผู้ไม่มี สัญชาติไทย

5) บุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลที่ได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเพื่อ ดำเนินกิจการพรรคการเมืองหรือเพื่อดำเนินกิจการทางการเมืองจากบุคคล องค์กร หรือนิติบุคคล ตาม 1) 2) 3) หรือ 4)

49. ห้ามมิให้บุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลดังกล่าวข้างต้น ให้เงิน ทรัพย์สิน หรือ ประโยชน์อื่นใด แก่พรรคการเมือง หรือสมาชิกผู้ใดเพื่อดำเนินกิจการพรรคการเมือง หรือเพื่อดำเนิน กิจการทางการเมือง

50. ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดสรรเงินสนับสนุนรายปีเพื่อเป็นกองทุนสนับสนุนแก่พรรคการเมืองโดยตั้งยอดเงินไว้ในพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เป็นจำนวนเท่ากับจำนวนเงินทั้งหมดที่พรรคการเมืองจะพึงได้รับตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้

51. เงินสนับสนุนรายปีที่แต่ละพรรคจะพึงได้รับให้คำนวณจากจำนวนคะแนนเสียงจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองทั้งหมดที่พรรคนั้นได้รับในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งหลังสุดซึ่งต้องไม่น้อยกว่าร้อยละหนึ่งของคะแนนเสียงทั้งหมดที่พรรคได้รับ

พรรคการเมืองอาจขอรับเงินสนับสนุนรายปีเพื่อพัฒนาพรรคการเมืองตามแผนและกำหนดเวลาในการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองตามที่ได้ยื่นคำขอจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองไว้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

เงินสนับสนุนรายปีดังกล่าว ให้คำนวณตามหลักเกณฑ์และวิธีการในประกาศ ปีใดที่มีการเลือกตั้งทั่วไปให้จัดสรรเงินสนับสนุนรายปีเพิ่มขึ้นกว่าปีที่ไม่มี การเลือกตั้ง

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรมีอายุการทำงานไม่ครบหนึ่งปี ในปีงบประมาณใดให้คำนวณจ่ายเงินสนับสนุนรายปีประจำปีนั้นลดลงตามส่วน

52. เงินสนับสนุนรายปีดังกล่าวข้างต้น ให้พรรคการเมืองใช้เพื่อการบริหารพรรคและสาขาพรรค การหาสมาชิกเพิ่ม และการให้ความรู้ทางการเมืองแก่สมาชิกและประชาชนทั่วไป รวมกันไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของเงินสนับสนุนรายปีที่พรรคได้รับ

53. ให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการให้สถานีวิทยุกระจายเสียง และสถานีวิทยุโทรทัศน์จัดสรรเวลาให้แก่พรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในขณะนั้น ได้แถลงผลงานของพรรคการเมืองทุกสัปดาห์ สัปดาห์ละไม่น้อยกว่าครึ่งชั่วโมง โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

54. พรรคการเมืองต้องจัดทำรายงานการดำเนินงานในรอบปีปฏิทินของพรรคให้ถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อยื่นต่อนายทะเบียนภายในวันที่ 31 มีนาคม ของปีถัดไป และให้นายทะเบียนจัดพิมพ์รายงานดังกล่าวออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน

ในกรณีที่พรรคการเมืองไม่ยื่นรายงานดังกล่าว หรือนายทะเบียนพิจารณาแล้วได้ความว่าพรรคการเมืองมิได้จัดทำกิจกรรมตามที่ระบุไว้ในรายงาน หรือปฏิบัติฝ่าฝืนบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับเงินบริจาคในกฎหมายนี้ ให้นายทะเบียนแจ้งต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่องดการจ่ายเงินสนับสนุนรายปีสำหรับปีงบประมาณถัดไป

55. พรรคการเมืองย่อมเลิกด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- 1) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับของพรกการเมือง
- 2) มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงสิบห้าคน
- 3) ได้มีการยุบพรรคการเมืองไปรวมกับพรรคการเมืองอื่น
- 4) มีคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญยุบเลิกพรรคการเมือง
- 5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองต้องเลิกดังกล่าวจาก 3) และ 4) ให้
นายทะเบียนดำเนินการสอบสวนและสั่งยุบพรรคการเมือง

หัวหน้าพรรคการเมือง หรือผู้มีอำนาจทำการแทนหัวหน้าพรรคการเมืองมีสิทธิยื่นคำร้อง
เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่าคำสั่งยุบพรรคการเมืองเป็นไปโดยมิชอบและขอให้ศาลรัฐ
ธรรมนูญยกเลิกคำสั่งดังกล่าว

ในกรณีที่นายทะเบียนหรือศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบเลิกพรรคการเมืองใดแล้ว ให้
นายทะเบียนประกาศคำสั่งการยุบเลิกพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา

56. เมื่อพรรคการเมืองกระทำการดังต่อไปนี้ อาจถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบเลิก

- 1) กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็น
ประมุขตามรัฐธรรมนูญ
 - 2) กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระ
มหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ
 - 3) กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบ
เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือ
 - 4) รับบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดเข้าเป็นสมาชิก หรือดำรงตำแหน่งใด ๆ
ในพรรคการเมือง หรือยอมให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง
 - 5) รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ใดเพื่อกระทำการอันเป็นการบ่อน
ทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศหรือราชการแผ่นดิน หรือ
กระทำการอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือ
กระทำการอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศหรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน
 - 6) รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเพื่อดำเนินกิจการพรรคการเมืองหรือเพื่อ
ดำเนินกิจการทางการเมืองจาก
- (1) บุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย

(2) นิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจหรือกิจการ หรือจดทะเบียนสาขาอยู่ในประเทศไทยหรือนอกประเทศไทย

(3) นิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทย ซึ่งมีบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยมีทุน หรือเป็นผู้ถือหุ้นเกินร้อยละสิบห้า

(4) องค์การหรือนิติบุคคลที่ได้รับทุนจากต่างประเทศซึ่งมีวัตถุประสงค์ดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ของบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย หรือมีผู้จัดการหรือกรรมการเป็นบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย

(5) บุคคล องค์การ หรือนิติบุคคลที่ได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด เพื่อดำเนินกิจการพรรคการเมืองหรือเพื่อดำเนินกิจการทางการเมืองจากบุคคล องค์การ หรือนิติบุคคลตาม (1) (2) (3) หรือ (4)

57. เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียน หรือเมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองว่า พรรคการเมืองใดกระทำการดังกล่าวข้างต้น ให้นายทะเบียนแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐาน ถ้าอัยการสูงสุดเห็นสมควรก็ให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองดังกล่าว ถ้าอัยการสูงสุดไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้ตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง โดยมีผู้แทนจากแต่ละฝ่ายจำนวนฝ่ายละเท่ากัน เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานแล้วส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญต่อไป ในกรณีที่คณะกรรมการดังกล่าวไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการยื่นคำร้องได้ ให้นายทะเบียนมีอำนาจยื่นคำร้องเอง

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบเลิกพรรคการเมืองใดแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งการยุบเลิกพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา

หากนายทะเบียนเห็นสมควรจะให้ระงับการดำเนินการของพรรคการเมือง ซึ่งกระทำการดังกล่าวข้างต้น ให้นายทะเบียนแจ้งต่ออัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ สั่งระงับการกระทำดังกล่าวของพรรคการเมืองไว้เป็นการชั่วคราว

58. ในกรณีที่พรรคการเมืองเลิกด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง นอกจากกรณีที่ได้มีการรวมพรรคการเมือง ให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งบัญชีและงบดุลรวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับการเงินของพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองเลิก และให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้ชำระบัญชีให้เสร็จสิ้น ภายในหกเดือนนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ถ้าไม่เสร็จให้ขอขยายเวลาได้อีกไม่เกินหกเดือน

ในการชำระบัญชี เมื่อได้หักหนี้สินและค่าใช้จ่ายในการชำระบัญชีแล้วยังมีทรัพย์สินเหลืออยู่เท่าใด ให้โอนให้แก่องค์การสาธารณกุศลตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับของพรรคการเมือง ถ้าในข้อบังคับไม่ได้ระบุก็ให้ทรัพย์สินที่เหลือนั้นตกเป็นของรัฐ

ให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 หมวด 5

ว่าด้วยการชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัด มาใช้บังคับแก่การชำระบัญชีพรรคการเมืองโดยอนุโลม

59. การรวมพรรคการเมืองอาจเป็นการรวมกันเพื่อตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่หรืออาจเป็นการรวมเข้าเป็นพรรคเดียวกับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลักก็ได้

60. ในกรณีที่มีการรวมพรรคการเมืองเป็นการรวมกันเพื่อตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ ให้พรรคการเมืองที่จะรวมกัน ขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมือง

เมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารของพรรคการเมืองจำนวนพรรคละสิบคนประชุมร่วมกันเพื่อกระทำการเกี่ยวกับพรรคการเมืองที่จะตั้งขึ้นใหม่ ดังนี้

1) การกำหนดแนวนโยบายของพรรคการเมือง ซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายและวิธีดำเนินการ

2) การกำหนดข้อบังคับของพรรคการเมือง

เมื่อได้ดำเนินการดังกล่าวแล้ว ให้ดำเนินการจัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างสมาชิกของทุกพรรคการเมืองที่จะรวมกันเพื่อประชุมตั้งพรรคการเมือง การเรียกประชุมตั้งพรรคการเมืองต้องแจ้งให้สมาชิกของพรรคการเมืองที่จะรวมกันทราบก่อนวันประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และให้ดำเนินการต่อไปตามบทบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งและการจดทะเบียนพรรคการเมือง

61. เมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียนพรรคการเมืองที่รวมกันเพื่อตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่แล้ว ให้พรรคการเมืองที่รวมเข้ากันเป็นอันเลิกตั้งแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนโดยให้ถือว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่สังกัดพรรคการเมืองใหม่ที่ตั้งขึ้น และสมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ที่ตั้งขึ้น และให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ ตั้งแต่ขณะนั้น เป็นต้นไป

62. ในกรณีที่การรวมพรรคการเมืองเป็นการรวมพรรคการเมืองหนึ่งหรือหลายพรรคเข้าเป็นพรรคเดียวกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลัก ให้พรรคการเมืองที่จะรวมกันขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมือง

เมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่จะรวมกันทุกพรรคร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียน ในกรณีนี้ ให้ถือว่าพรรค

การเมืองที่รวมเข้ากับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลักนั้น ยุบเลิกนับแต่วันที่นายทะเบียนตอบรับการแจ้ง
เมื่อนายทะเบียนได้ตอบรับการแจ้งการรวมพรรคการเมืองดังกล่าวแล้ว ให้นายทะเบียน
ประกาศการยุบและการรวมพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษา

63. ผู้ใดโดยเจตนาสมคบกันตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไปดำเนินกิจการเช่นเดียวกับพรรคการเมืองหรือเข้าลักษณะเป็นพรรคการเมืองโดยมิได้จดทะเบียนพรรคการเมือง เว้นแต่ในกรณีดำเนินกิจการเพื่อขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

64. หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหาร ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง หรือบุคคลใดไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ต้องระวางโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้ง

65. บทบัญญัติในกฎหมายนี้มีให้นำไปใช้บังคับแก่การให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่พรรคการเมืองหรือสมาชิกพรรคการเมืองไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ ก่อนวันที่กฎหมายนี้ใช้บังคับ

66. ภายหลังจากที่พรรคการเมืองได้ดำเนินการเลือกตั้งเหรียญพรรคการเมืองตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้แล้ว ซึ่งต้องกระทำภายในสามเดือน ให้หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหาร หรือสมาชิกพรรคการเมืองรับดำเนินการนำเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ได้รับมาก่อนวันที่กฎหมายนี้ใช้บังคับ ส่งต่อเหรียญพรรคการเมืองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้แต่งตั้งเหรียญพรรคการเมือง

67. ให้พรรคการเมืองซึ่งจดทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นพรรคการเมืองตามกฎหมายนี้

68. ในวาระเริ่มแรก ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดระยะเวลาในการเลือกตั้งและอำนาจหน้าที่ของเหรียญพรรคการเมืองของพรรคการเมืองซึ่งจดทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2524 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ตัวอย่างร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยพรรคการเมือง
พ.ศ. ...

หลักการ

ให้มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

เหตุผล

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง เพื่อกำหนดระเบียบการจัดตั้งและการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ... จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยพรรคการเมือง
พ.ศ. ...

.....

.....

.....

.....

.....

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

.....

.....

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ...”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิก

- (1) พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524
- (2) พระราชบัญญัติพรรคการเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535
- (3) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524

พ.ศ. 2538

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“สมาชิก” หมายความว่า สมาชิกพรรคการเมือง

“ที่อยู่” หมายความว่า ที่อยู่ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

“พรรคการเมือง” หมายความว่า พรรคการเมืองที่จัดแจ้งการจัดตั้งหรือจดทะเบียนถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้

“เงินบริจาค” หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่นที่พรรคการเมืองหรือสมาชิกพรรคการเมืองได้รับจากบุคคลภายนอกเพื่อการดำเนินกิจการของพรรค หรือเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง และให้หมายความรวมถึงเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่นที่หัวหน้าพรรค กรรมการบริหาร สมาชิกพรรค ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรค ให้แก่พรรค นอกเหนือจากค่าธรรมเนียม และค่าบำรุงพรรคตามข้อบังคับของพรรค

“เงินสนับสนุนจากรัฐ” หมายความว่าเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งรัฐให้แก่พรรคการเมือง เพื่อการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง หรือเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง

“นายทะเบียน” หมายความว่า นายทะเบียนพรรคการเมือง

“ประกาศ” หมายความว่า ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา 5 ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา 6 ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นนายทะเบียนมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

ให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีหน้าที่รับคำขอจดทะเบียนและจดทะเบียน ควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานของพรรคการเมืองและปฏิบัติงานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด 1

การจดทะเบียนจัดตั้งและการจดทะเบียนพรรคการเมือง

ส่วนที่ 1

การจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง

มาตรา 7 ผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์และไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช มีจำนวนตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไป อาจารย์ร่วมกันเป็นคณะผู้จัดตั้งพรรค การเมือง ซึ่งมีแนวนโยบายในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกแตกแยกในเรื่องเชื้อชาติหรือศาสนา ระหว่างชนในชาติ ไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือไม่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุขตามรัฐธรรมนูญ โดยจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ในวาระเริ่มแรก ให้ที่ประชุมของคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองเลือกตั้งคณะกรรมการ บริหารของพรรคการเมือง

มาตรา 8 ให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองยื่นคำขอจัดแจ้งการจัดตั้ง พรรคการเมืองต่อนายทะเบียนด้วยตนเองตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด พร้อมทั้งส่งนโยบายของ พรรคการเมืองและข้อบังคับของพรรคการเมือง และสำเนารายงานการประชุมของคณะผู้จัดตั้งพรรค การเมือง

แบบคำขอจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองนั้น อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อพรรคการเมือง
- (2) ภาพเครื่องหมายพรรคการเมือง
- (3) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง
- (4) ชื่อ อาชีพ ที่อยู่ และลายมือชื่อของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมือง

มาตรา 9 ข้อบังคับของพรรคการเมืองนั้น อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อพรรคการเมือง
- (2) ภาพเครื่องหมายพรรคการเมือง
- (3) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง
- (4) การเลือกตั้ง ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง การสิ้นสุด และการออกตามวาระของหัว หนาพรรคการเมือง เลขาธิการพรรคการเมือง เภรัณยูภักพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่น การ กำหนดอำนาจหน้าที่ให้คณะกรรมการบริหารและกรรมการบริหารแต่ละคนปฏิบัติ

(5) แผนและกำหนดเวลาในการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรค การเมืองและอำนาจหน้าที่

- (6) การประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองและการประชุมของสาขาพรรคการเมือง
- (7) สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

- (8) ความรับผิดชอบของพรรคการเมืองต่อสมาชิก
- (9) การรับสมาชิกและการสั่งให้สมาชิกออก
- (10) วินัยและจรรยาบรรณของสมาชิก
- (11) วิธีการเลือกสมาชิก เพื่อส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งต่าง ๆ
- (12) การบริหารการเงิน ทรัพย์สิน และการบัญชีของพรรคการเมืองและสาขาพรรคการเมือง
- (13) การให้ความรู้ทางการเมืองแก่สมาชิกและประชาชนทั่วไป

มาตรา 10 เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองแล้ว เห็นว่า เอกสารการขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองทั้งหมดมีรายการถูกต้องและครบถ้วนตามมาตรา 8 และมาตรา 9 และมีลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกในเรื่องเชื้อชาติหรือศาสนาระหว่างชนในชาติ ไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ไม่ขัดต่อกฎหมาย ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ และคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7 และชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองไม่ซ้ำหรือพ้อง หรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองอื่นที่ได้ยื่นคำขอไว้ตามมาตรา 8 หรือของพรรคการเมืองอื่นที่ได้จดทะเบียนไว้ก่อนแล้ว ให้นายทะเบียนจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง และแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองตามมาตรา 8 ทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอจดทะเบียน

มาตรา 11 ในกรณีที่นายทะเบียนเห็นว่าเอกสารการขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง มีลักษณะที่ก่อให้เกิดความรู้สึกแตกแยกในเรื่องเชื้อชาติหรือศาสนาหรือชนในชาติ เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ขัดต่อกฎหมาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7 หรือผู้จัดตั้งพรรคการเมืองผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7 และผู้จัดตั้งพรรคการเมืองที่เหลือมีจำนวนไม่ถึงสิบห้าคน หรือชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองซ้ำหรือพ้อง หรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองอื่นที่ได้ยื่นคำขอไว้ตามมาตรา 8 หรือของพรรคการเมืองอื่นที่ได้จดทะเบียนไว้ก่อนแล้ว ให้นายทะเบียนสั่งไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง และแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง

เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองตามมาตรา 8 ทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอจดทะเบียน

มาตรา 12 ในกรณีที่นายทะเบียนเห็นว่าเอกสารการขอจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง มีรายการไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน หรือมีข้อความไม่ชัดเจนหรือบกพร่อง ให้นายทะเบียนแจ้งเป็นหนังสือให้หัวหน้าพรรคการเมืองทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอจดทะเบียน เพื่อให้ดำเนินการแก้ไขภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง เมื่อหัวหน้าพรรคการเมืองได้แก้ไขภายในกำหนดเวลาดังกล่าวเป็นการถูกต้องแล้ว ให้นายทะเบียนแจ้งเป็นหนังสือให้หัวหน้าพรรคการเมืองทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้แก้ไข ถ้าไม่แก้ไขหรือแก้ไขแล้วยังไม่ถูกต้องภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้นายทะเบียนสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง และแจ้งเป็นหนังสือพร้อมทั้งเหตุผลให้ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองตามมาตรา 8 ทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่สั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง

มาตรา 13 ในกรณีที่นายทะเบียนเห็นว่าชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองตามที่ปรากฏในเอกสารการขอจดทะเบียนหรือฟ้อง หรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองอื่นที่ได้ยื่นคำขอจดทะเบียนไว้ในเวลาเดียวกัน ให้นายทะเบียนดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) แจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองตามมาตรา 8 ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทำความเข้าใจความตกลงกันว่าคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองคณะใดจะเป็นผู้มีสิทธิใช้ชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้น เมื่อได้ตกลงกันเป็นประการใดแล้ว ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองตามที่ได้ตกลงกัน การตกลงกันดังกล่าวให้กระทำให้เสร็จสิ้นภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง

(2) ในกรณีที่คณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องยืนยันไม่ยอมตกลงกันหรือเมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวใน (1)แล้วยังตกลงกันไม่ได้ ให้นายทะเบียนพิจารณารับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองจากคณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองที่เห็นว่ามิสิทธิที่จะใช้ชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้นดีกว่า โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังนี้

(ก) คณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองคณะใดมีจำนวนผู้จัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งเคยได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของการเลือกตั้งทั่วไปครั้งล่าสุด ในนามของพรรคการเมืองตามหลักฐานใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เคยใช้ชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้นมากกว่า คณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองคณะนั้นย่อมมีสิทธิดีกว่า

(ข) ในกรณีที่จำนวนผู้จัดตั้งพรรคการเมืองตาม (ก) มีจำนวนเท่ากัน คณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองคณะใดมีจำนวนผู้จัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งเคยสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของการเลือกตั้งทั่วไปครั้งล่าสุด ในนามของพรรคการเมืองตามหลักฐานใบสมัครรับเลือกตั้ง

เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เคยใช้ชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้นมากกว่า คณะผู้จัดตั้งพรรคการเมืองคณะนั้นย่อมมีสิทธิดีกว่า

(ค) ในกรณีที่จำนวนผู้จัดตั้งพรรคการเมือง ตาม (ข) มีจำนวนเท่ากัน ให้นายทะเบียนดำเนินการจับสลาก เพื่อให้ได้ผู้มีสิทธิใช้ชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองโดยเปิดเผย

ให้นายทะเบียนแจ้งตาม (2) เป็นหนังสือไปยังผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองตามมาตรา 8 ที่เกี่ยวข้องภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง

มาตรา 14 คำสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียนตามมาตรา 11 และมาตรา 12 ให้ถือเป็นที่สุด เว้นแต่ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวัน

ส่วนที่ 2

การจดทะเบียนพรรคการเมือง

มาตรา 15 พรรคการเมืองที่ได้รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองแล้ว และประสงค์จะส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องจดทะเบียนพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยต้องมีสมาชิกตั้งแต่หนึ่งพันคนขึ้นไป และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา

มาตรา 16 การจดทะเบียนพรรคการเมืองนั้น ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยระบุนโยบายของพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง และชื่อของหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง เภรัณุกพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่นของพรรคการเมือง

มาตรา 17 ให้พรรคการเมืองที่จดทะเบียนแล้วเป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์ดำเนินการในทางการเมือง

มาตรา 18 ให้พรรคการเมืองมีคณะกรรมการบริหารคณะหนึ่ง ประกอบด้วยหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง เภรัณุกพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่นซึ่งเลือกตั้งขึ้นจากสมาชิกโดยที่ประชุมใหญ่ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายของพรรคการเมือง

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนของพรรคการเมือง ในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคล

ภายนอก เพื่อการนี้หัวหน้าพรรคการเมืองจะมอบหมายเป็นหนังสือให้กรรมการบริหารคนหนึ่งหรือหลายคนทำการแทนก็ได้

มาตรา 19 ผู้ที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้ ต้องเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา 20 สมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลงเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) ขาดคุณสมบัติในการเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ
- (4) พรรคการเมืองมีมติให้ออกตามข้อบังคับ
- (5) พรรคการเมืองที่ตนสังกัดยุบไปรวมกับพรรคการเมืองอื่นตามหมวด 5
- (6) ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบเลิกพรรคการเมืองที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก

การสิ้นสุดของสมาชิกภาพตาม (4) ในกรณีที่สมาชิคนั้นดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย มติของพรรคการเมืองต้องเป็นมติของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น และมติดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ ของจำนวนคณะกรรมการบริหารและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองนั้นทั้งหมด การลงมติดังกล่าวให้ลงคะแนนเสียงโดยวิธีเปิดเผยเท่านั้น แต่ถ้าสมาชิผู้นั้นได้อุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติตัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 47 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามมาตรา 47 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ ให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 47 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ สมาชิกผู้นั้นอาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

การอุทธรณ์ของสมาชิกต่อศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งรายงาน หรือเอกสารเกี่ยวกับการมีมติดังกล่าวไปยังนายทะเบียนภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ

การสิ้นสุดของสมาชิกภาพตาม (6) ในกรณีที่สมาชิคนั้นดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ถ้าสมาชิผู้นั้นไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบหกสิบวันนั้น

มาตรา 21 พรรคการเมืองใดประสงค์จะจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองขึ้นในจังหวัดใด ให้หัวหน้าพรรคการเมืองมีหนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองต่อนายทะเบียน ภายในสิบห้าวัน นับแต่วันจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง

หนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองให้เป็นไปตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดและอย่างน้อยจะต้องมีรายการแสดงที่ตั้งสาขาพรรคการเมือง รายชื่อ อาชีพ ที่อยู่ของสมาชิกผู้ดำเนินการสาขาพรรคการเมืองนั้น

เมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองแล้ว ให้บันทึกการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองนั้นลงในทะเบียนการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง และให้ออกหนังสือรับรองการแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับแจ้ง

มาตรา 22 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย ข้อบังคับ หรือรายการตามมาตรา 8 (4) ที่ยื่นไว้ในการจัดแจ้งและจดทะเบียน หรือรายละเอียดที่แจ้งไว้ในแบบตามมาตรา 21 ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นหนังสือ ต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้พิจารณาแก้ไขรายละเอียดดังกล่าว

การเปลี่ยนแปลงตามวรรคหนึ่ง จะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้รับแจ้งการยอมรับการเปลี่ยนแปลงจากนายทะเบียน และให้นำมาตรา 10 มาใช้บังคับแก่การยอมรับหรือไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของนายทะเบียนโดยอนุโลม

ถ้าหัวหน้าพรรคการเมือง ไม่แจ้งการเปลี่ยนแปลงตามวรรคหนึ่งภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด

การแก้ไขรายการที่เกี่ยวกับที่ได้ประกาศไว้ ตามมาตรา 16 ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 23 พรรคการเมืองต้องจัดทำทะเบียนสมาชิกให้ตรงตามความเป็นจริงเก็บรักษาไว้ ณ ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง และพร้อมที่จะให้นายทะเบียนหรือผู้ซึ่งนายทะเบียนมอบหมายตรวจสอบได้

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น หรือลดลงในรอบปีที่ผ่านมาพร้อมด้วยรายชื่อ อาชีพ และที่อยู่ของสมาชิกดังกล่าวตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมกราคมของทุกปี

ถ้าหัวหน้าพรรคการเมือง ไม่แจ้งนายทะเบียนภายในระยะเวลาดังกล่าวตามวรรคสองให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งภายในระยะเวลาที่กำหนด

มาตรา 24 ในการปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียนตามหมวดนี้ ให้นายทะเบียนมีอำนาจ

เรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้คำชี้แจง หรือให้ส่งเอกสารเพื่อการตรวจสอบได้

หมวด 2

การดำเนินงานกิจการของพรรคการเมือง

ส่วนที่ 1

บททั่วไป

มาตรา 25 การดำเนินงานกิจการต่อไปนี้เป็นหลังจากที่จดทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว ให้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง

- (1) การเปลี่ยนแปลงนโยบายของพรรคการเมือง
- (2) การเปลี่ยนแปลงข้อบังคับของพรรคการเมือง
- (3) การเลือกตั้งหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง เภรียญพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่น
- (4) กิจการอื่นตามที่กำหนดในประกาศ

มาตรา 26 ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองต้องประกอบด้วย สมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกทั้งนี้ให้เป็นไปตามข้อบังคับของพรรคการเมือง แต่ถ้าประกอบด้วยผู้แทนสมาชิก ต้องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการเลือกตั้ง และจำนวนผู้แทนสมาชิกไว้ด้วย

มาตรา 27 เมื่อปรากฏว่าหัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหาร หรือกรรมการบริหารจัดให้พรรคการเมืองกระทำการใด ๆ ผ่าฝืนนโยบายหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ แต่ลักษณะการกระทำยังไม่รุนแรงจนเป็นสาเหตุให้ต้องยุบเลิกพรรคการเมืองตามมาตรา 60 ให้นายทะเบียนมีอำนาจเตือนเป็นหนังสือ ให้หัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหาร และกรรมการบริหารนั้นระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำนั้นภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด ในกรณีที่นายทะเบียนเตือนเป็นหนังสือแก่บุคคลที่ไม่ใช่หัวหน้าพรรคการเมือง ต้องส่งสำเนาหนังสือนั้นให้หัวหน้าพรรคการเมืองทราบโดยเร็ว

ถ้าหัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหาร หรือกรรมการบริหารไม่ปฏิบัติตามการตั้ง

กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนมีอำนาจยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำดังกล่าว หรือให้หัวหน้าพรรคการเมือง หรือคณะกรรมการบริหารทั้งคณะหรือบางคนออกจากตำแหน่งได้

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมือง หรือคณะกรรมการบริหารทั้งคณะหรือบางคนออกจากตำแหน่ง ผู้นั้นไม่มีสิทธิเป็นกรรมการอีก เว้นแต่จะพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง

มาตรา 28 สมาชิกพรรคการเมืองซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรรมการบริหาร หรือสมาชิกจำนวนห้าคน ซึ่งเห็นวามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยวามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป

มาตรา 29 ห้ามมิให้พรรคการเมืองได้รับบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยเข้าเป็นสมาชิก หรือดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมือง หรือยอมให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง

ห้ามมิให้ผู้ไม่มีสัญชาติไทยเข้าเป็นสมาชิก หรือดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมือง หรือร่วมกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง

มาตรา 30 ห้ามมิให้พรรคการเมืองใดช่วยเหลือและสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาใดในการเลือกตั้ง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

มาตรา 31 ห้ามมิให้ผู้ใดเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในขณะเดียวกันเกินกว่าหนึ่งพรรคการเมือง

การลาออกจากสมาชิกให้ถือว่าสมบูรณ์ เมื่อได้ยื่นใบลาออกต่อหัวหน้าพรรคการเมือง

มาตรา 32 ห้ามมิให้ผู้ใดใช้ชื่อหรือถ้อยคำในประการที่น่าจะทำให้ประชาชนเข้าใจว่าเป็นพรรคการเมือง หรือใช้ชื่อที่มีอักษรไทยประกอบว่า “พรรคการเมือง” หรืออักษรต่างประเทศ ซึ่งแปลหรืออ่านว่า “พรรคการเมือง” ในดวงตรา ป้าย ชื่อ จดหมาย ใบแจ้งความหรือเอกสารอย่างอื่น โดยมีได้เป็นพรรคการเมือง เว้นแต่กำลังอยู่ในระหว่างการขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง

ส่วนที่ 2

การเงินของพรรคการเมือง

มาตรา 33 หัวหน้าพรรคการเมืองและผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมืองมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบและบริหารการเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่นของพรรคการเมืองตลอดจนจัดทำบัญชีแสดงรายรับรายจ่ายและงบดุลประจำปีของพรรคการเมืองให้มีความถูกต้องตามความเป็นจริง

มาตรา 34 บัญชีการเงินของพรรคการเมืองหรือของสาขาพรรคการเมืองต้องมีลักษณะที่ถูกต้องตามความเป็นจริง และประกอบด้วยบัญชีดังต่อไปนี้

(1) บัญชีแสดงรายรับอันเนื่องมาจากการบริจาคตามมาตรา 40

(2) บัญชีแสดงจำนวนเงินที่พรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมืองได้รับและได้จ่าย รวมทั้งรายการอันเป็นเหตุให้รับหรือจ่ายเงิน หรือหลักฐานการรับเงินและจ่ายเงินทุกครั้ง

(3) บัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมืองหรือของสาขาพรรคการเมือง

(4) บัญชีแสดงรายรับรายจ่าย และงบดุลประจำปี

บัญชีของพรรคการเมืองหรือบัญชีของสาขาพรรคการเมืองตามวรรคหนึ่งต้องมีผู้สอบบัญชีและมีลายมือชื่อของบุคคลดังต่อไปนี้รับรองความถูกต้องของบัญชีร่วมกับเหรียญกษาปณ์พรรคการเมือง

(1) หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารที่ได้รับมอบหมาย ในกรณีที่เป็นบัญชีของพรรคการเมือง

(2) ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมือง ในกรณีที่เป็นบัญชีของสาขาพรรคการเมือง

มาตรา 35 เหรียญกษาปณ์พรรคการเมืองต้องจัดทำบัญชีแสดงรายรับรายจ่าย และงบดุลประจำปีของพรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยทุกกรอบปีปฏิทิน งบดุลต้องมีรายการย่อแสดงจำนวนทรัพย์สินหรือหนี้สินของพรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมือง

งบดุลนั้นต้องจัดให้มีผู้สอบบัญชีคนหนึ่งหรือหลายคนตรวจสอบ แล้วให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารที่ได้รับมอบหมายลงลายมือชื่อรับรอง และให้หัวหน้าพรรคการเมืองนำเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ภายในสี่เดือนนับแต่วันที่ลงงบดุลนั้น

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งสำเนางบดุลไปยังสมาชิกที่มีชื่อในทะเบียนก่อนวันนัดประชุมใหญ่ล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน และให้ส่งสำเนางบดุลเปิดเผยไว้ที่สำนักงานใหญ่ของพรรคการเมืองเพื่อให้สมาชิกพรรคการเมืองตรวจดูได้ด้วย

เมื่อที่ประชุมใหญ่รับรองงบดุลแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งงบดุลนั้นต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวัน

มาตรา 36 หัวหน้าพรรคการเมือง และผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมืองต้องจัดทำบัญชีต่อไปของพรรคการเมือง หรือของสาขาพรรคการเมืองให้ถูกต้องตามที่เป็นจริง คือ

(1) บัญชีแสดงรายรับรายจ่ายของพรรคการเมือง รวมทั้งรายละเอียดที่มาแห่งรายรับรายจ่ายและหลักฐานการรับเงินและการจ่ายเงินทุกครั้ง ทั้งนี้ หลักฐานการรับเงินต้องระบุชื่อผู้ชำระเงินและจำนวนเงินให้ชัดเจนด้วย

(2) บัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมือง

รายได้และทรัพย์สินที่พรรคการเมืองได้รับมาโดยไม่ขัดต่อพระราชบัญญัตินี้ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีตามประมวลรัษฎากร

ให้หัวหน้าพรรคการเมือง หรือผู้ดำเนินการสาขาพรรคการเมือง จัดส่งสำเนาบัญชีดังกล่าวข้างต้น ซึ่งมีคำรับรองของผู้สอบบัญชีต่อนายทะเบียนเป็นประจำทุกรอบปีปฏิทิน และให้นายทะเบียนเก็บสำเนาบัญชีดังกล่าวไว้ที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และประกาศให้สาธารณชนทราบ

มาตรา 37 หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหาร สมาชิก หรือบุคคลใดในพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้อง ต้องอำนวยความสะดวกแก่ผู้สอบบัญชีตามที่จำเป็น

มาตรา 38 เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใด คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องควบคุมพรรคการเมืองไม่ให้ใช้จ่ายในการเลือกตั้งเกินกว่าจำนวนที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนของพรรครวมกันทุกคนจะพึงใช้จ่ายได้ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา 39 ในกรณีที่ได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และได้มีการประกาศรายชื่อและเครื่องหมายของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ให้เหรียญพรรคการเมืองจัดสรรเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่พรรคการเมืองได้รับมาให้เป็นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองตามมติของที่ประชุมคณะกรรมการบริหาร ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

ห้ามมิให้เหรียญพรรคการเมืองจัดสรรเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่พรรคการเมืองได้รับมาให้เป็นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของผู้สมัครพรรคเลือกตั้งของพรรคการเมืองเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

หมวด 3
การสนับสนุนพรรคการเมือง

ส่วนที่ 1
การให้เงินบริจาคแก่พรรคการเมือง

มาตรา 40 ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำบัญชีแสดงรายรับอันเนื่องมาจากการบริจาคแก่พรรคการเมือง บัญชีดังกล่าวต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อ ที่อยู่ จำนวนเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่มีผู้บริจาคทุกราย และถ้าเป็นการบริจาคเงินผ่านทางสมาชิกตามมาตรา 42 ให้ระบุชื่อของสมาชิกผู้นั้นด้วย
- (2) วัน เดือน ปี ที่รับบริจาค
- (3) สำเนาหลักฐานการรับบริจาค

ในกรณีที่เป็นการให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ให้คิดมูลค่าโดยคำนวณตามอัตราค่าเช่าหรือค่าตอบแทนตามปกติในท้องที่นั้นเสียก่อนแล้วจึงบันทึกลงในบัญชี

มาตรา 41 บรรดาเงินที่พรรคการเมืองได้รับบริจาคมา ให้หัวหน้าพรรคการเมืองเปิดบัญชีเงินฝากไว้กับธนาคารตามที่กำหนดในประกาศ โดยให้ระบุว่าเป็นบัญชีเงินรับบริจาคของพรรคการเมือง

เมื่อมีการเปิดบัญชีเงินฝากตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งหมายเลขบัญชีของบัญชีเงินฝากและจำนวนเงินที่เปิดบัญชีทุกบัญชี พร้อมทั้งส่งภาพถ่ายบัญชีเงินฝากแก่นายทะเบียนภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้เปิดบัญชี

มาตรา 42 หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหาร ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองผู้ใดได้รับเงินบริจาค เงินสนับสนุน หรือเงินบำรุงพรรคการเมืองโดยวิธีการอื่นใด หรือได้รับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่มีผู้ให้แก่พรรคการเมือง ผู้นั้นต้องดำเนินการนำส่งเข้าบัญชีแสดงรายรับอันเนื่องมาจากการรับบริจาคของพรรคการเมืองตามมาตรา 40 ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์ดังกล่าว

มาตรา 43 ห้ามมิให้หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหาร ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองผู้ใดรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่มีผู้ให้เพื่อประโยชน์ในทางการเมืองของพรรคการเมืองโดยมิได้ระบุว่าเป็นการบริจาคให้แก่พรรคการเมือง

มาตรา 44 ในกรณีที่ได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใด ผู้ใดจะบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งใดเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของพรรคการเมืองใด ให้กระทำได้โดยวิธีการตามมาตรา 47 โดยระบุว่าประสงค์จะให้แก่พรรคการเมืองนั้น

ห้ามมิให้พรรคการเมืองได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ใดเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของพรรคการเมือง เว้นแต่ผู้บริจาคได้กระทำโดยวิธีการตามมาตรา 47 โดยระบุว่าประสงค์จะให้แก่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งรายนั้น

มาตรา 45 ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดส่งสำเนาบัญชีแสดงรายรับอันเนื่องมาจากการบริจาค สำเนาบัญชีแสดงจำนวนเงินที่พรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมืองได้รับและได้จ่าย และสำเนาบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมืองตามมาตรา 34 วรรคหนึ่ง (1) และ (3) ต่อนายทะเบียนเป็นประจำทุกรอบปีปฏิทิน

มาตรา 46 เมื่อนายทะเบียนได้รับสำเนาบัญชีตามมาตรา 45 ให้นายทะเบียนเก็บสำเนาบัญชีดังกล่าวไว้ที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และประกาศให้สาธารณชนทราบ

มาตรา 47 การให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่พรรคการเมืองให้กระทำได้ด้วยวิธีบริจาคโดยเปิดเผยแก่พรรคการเมืองเท่านั้น

นิติบุคคลใดที่เป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรือ นิติบุคคลอื่นตามที่กำหนดในประกาศ จะบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่พรรคการเมืองมิได้

มาตรา 48 การบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่พรรคการเมืองให้เป็นไปตามอัตราที่กำหนดไว้ในประกาศ

บรรดาเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ได้บริจาคในวรรคหนึ่ง ผู้บริจาคมีสิทธินำไปรวมเป็นค่าลดหย่อนในการคำนวณภาษีตามที่กำหนดในประมวลรัษฎากรได้

มาตรา 49 เมื่อมีการบริจาคเงินให้แก่พรรคการเมือง ให้พรรคการเมืองออกหลักฐานการรับเงินให้แก่ผู้บริจาคตามแบบที่กำหนดในประกาศ

การรับเงินบริจาคตามวรรคหนึ่ง ให้พรรคการเมืองเปิดเผยรายชื่อผู้บริจาคและจำนวนเงินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศ

มาตรา 50 ห้ามมิให้พรรคการเมืองใด หรือสมาชิกผู้ได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ใด เพื่อกระทำการอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศหรือราชการแผ่นดิน หรือกระทำการอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทำการอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศ หรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน

มาตรา 51 ห้ามมิให้พรรคการเมืองใด หรือสมาชิกผู้ได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเพื่อดำเนินกิจการพรรคการเมืองหรือเพื่อดำเนินกิจการทางการเมืองจาก

- (1) บุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย
- (2) นิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจหรือกิจการ หรือจดทะเบียนสาขาอยู่ในประเทศไทยหรือนอกประเทศไทย
- (3) นิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทย ซึ่งมีบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยมีทุนหรือเป็นผู้ถือหุ้นเกินร้อยละยี่สิบห้า
- (4) องค์กรหรือนิติบุคคลที่ได้รับทุนจากต่างประเทศซึ่งมีวัตถุประสงค์ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย หรือมีผู้จัดการหรือกรรมการเป็นบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย
- (5) บุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลที่ได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเพื่อดำเนินกิจการพรรคการเมืองหรือเพื่อดำเนินกิจการทางการเมืองจากบุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลตาม (1) (2) (3) หรือ (4)

มาตรา 52 ห้ามมิให้บุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลตามมาตรา 51 (1) (2) (3) (4) หรือ (5) ให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด แก่พรรคการเมือง หรือสมาชิกผู้ใดเพื่อดำเนินกิจการพรรคการเมือง หรือเพื่อดำเนินกิจการทางการเมือง

ส่วนที่ 2

การสนับสนุนพรรคการเมืองโดยรัฐ

มาตรา 53 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดสรรเงินสนับสนุนรายปีเพื่อเป็นกองทุนสนับสนุนแก่พรรคการเมืองโดยตั้งยอดเงินไว้ในพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เป็นจำนวนเท่ากับจำนวนเงินทั้งหมดที่พรรคการเมืองจะพึงได้รับตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 54 เงินสนับสนุนรายปีที่แต่ละพรรคจะพึงได้รับให้คำนวณจากจำนวนคะแนนเสียงจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองทั้งหมดที่พรรคนั้นได้รับในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งหลังสุดซึ่งต้องไม่น้อยกว่าร้อยละหนึ่งของคะแนนเสียงทั้งหมดที่พรรคได้รับ

พรรคการเมืองอาจขอรับเงินสนับสนุนรายปีเพื่อพัฒนาพรรคการเมืองตามแผนและกำหนดเวลาในการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองตามที่ได้ยื่นคำขอจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองไว้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

เงินสนับสนุนรายปีตามวรรคหนึ่ง ให้คำนวณตามหลักเกณฑ์และวิธีการในประกาศ ในปีใดที่มีการเลือกตั้งทั่วไป ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดสรรเงินสนับสนุนรายปีเพิ่มขึ้น

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรมีอายุการทำงานไม่ครบหนึ่งปี ในปีงบประมาณใดให้คำนวณจ่ายเงินสนับสนุนรายปีประจำปีนั้นลดลงตามส่วน

มาตรา 55 เงินสนับสนุนรายปีตามมาตรา 54 ให้พรรคการเมืองใช้เพื่อการบริหารพรรคและสาขาพรรค การหาสมาชิกเพิ่ม และการให้ความรู้ทางการเมืองแก่สมาชิกและประชาชนทั่วไป รวมกันไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของเงินสนับสนุนรายปีที่พรรคได้รับ

มาตรา 56 ให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการให้สถานีวิทยุกระจายเสียง และสถานีวิทยุโทรทัศน์จัดสรรเวลาให้แก่พรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้แถลงผลงานของพรรคการเมืองทุกสัปดาห์ไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละครึ่งชั่วโมง โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

มาตรา 57 พรรคการเมืองต้องจัดทำรายงานการดำเนินงานในรอบปีปฏิทินของพรรค ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อยื่นต่อนายทะเบียนภายในวันที่ 31 มีนาคม ของปีถัดไป และให้นายทะเบียนจัดพิมพ์รายงานดังกล่าวออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน

ในกรณีที่พรรคการเมืองไม่ยื่นรายงานตามวรรคหนึ่ง หรือนายทะเบียนพิจารณาแล้วได้ความว่าพรรคการเมืองมิได้จัดทำกิจกรรมตามที่ระบุไว้ในรายงาน หรือปฏิบัติฝ่าฝืนมาตรา 49 ให้นายทะเบียนแจ้งต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพืองดการจ่ายเงินสนับสนุนรายปีสำหรับปีงบประมาณถัดไป

หมวด 4

การเลิกพรรคการเมือง

มาตรา 58 พรรคการเมืองย่อมเลิกด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับของพรรคการเมือง

- (2) มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงสิบห้าคน
- (3) ได้มีการยุบพรรคการเมืองไปรวมกับพรรคการเมืองอื่นตามหมวด 5
- (4) มีคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญยุบเลิกพรรคการเมือง
- (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 หรือมาตรา 26

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองต้องเลิกตามวรรคหนึ่ง นอกจาก (3) และ (4) ให้นายทะเบียนดำเนินการสอบสวนและสั่งยุบพรรคการเมือง

หัวหน้าพรรคการเมือง หรือผู้มีอำนาจทำการแทนหัวหน้าพรรคการเมืองมีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่าคำสั่งยุบพรรคการเมืองเป็นไปโดยมิชอบและขอให้ศาลรัฐธรรมนูญยกเลิกคำสั่งดังกล่าว

ในกรณีที่นายทะเบียนหรือศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบเลิกพรรคการเมืองใดแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งการยุบเลิกพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 59 เมื่อพรรคการเมืองกระทำการดังต่อไปนี้ อาจถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบเลิก

- (1) กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ
- (2) กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ
- (3) กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือ
- (4) กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 50 หรือมาตรา 51

มาตรา 60 เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียน หรือเมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองว่า พรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา 59 ให้นายทะเบียนแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐาน ถ้าอัยการสูงสุดเห็นสมควรก็ให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองดังกล่าว ถ้าอัยการสูงสุดไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้ตั้งคณะทำงานขึ้นคณะหนึ่ง โดยมีผู้แทนจากแต่ละฝ่ายจำนวนฝ่ายละเท่ากัน เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐาน แล้วส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญต่อไป ในกรณีที่คณะทำงานดังกล่าวไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการยื่นคำร้องได้ ให้นายทะเบียนมีอำนาจยื่นคำร้องเอง

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบเลิกพรรคการเมืองใดแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งการยุบเลิกพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา

หากนายทะเบียนเห็นสมควรจะให้ระงับการดำเนินการของพรรคการเมือง ซึ่งกระทำการตามมาตรา 59 ให้นายทะเบียนแจ้งต่ออัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ สั่งระงับการกระทำดังกล่าวของพรรคการเมืองไว้เป็นการชั่วคราว

มาตรา 61 ในกรณีที่พรรคการเมืองเล็กตามมาตรา 58 นอกจากกรณีตามมาตรา 58 (3) ให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งบัญชีและงบดุลรวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับการเงินของพรรคการเมือง ต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองเล็ก และให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นผู้ชำระบัญชีให้เสร็จสิ้น ภายในหกเดือนนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ถ้าไม่เสร็จให้ขอขยาย เวลาได้อีกไม่เกินหกเดือน

ในการชำระบัญชี เมื่อได้หักหนี้สิน และค่าใช้จ่ายในการชำระบัญชีแล้วยังมีทรัพย์สิน เหลืออยู่เท่าใด ให้โอนให้แก่องค์การสาธารณกุศลตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับของพรรคการเมือง ถ้าใน ข้อบังคับไม่ได้ระบุก็ให้ทรัพย์สินที่เหลือนั้นตกเป็นของรัฐ

ให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 หมวด 5 ว่าด้วยการชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัด มาใช้บังคับแก่การ ชำระบัญชีพรรคการเมืองโดยอนุโลม

หมวด 5 การรวมพรรคการเมือง

มาตรา 62 การรวมพรรคการเมืองอาจเป็นการรวมกันเพื่อตั้งเป็นพรรคการเมือง ใหม่หรืออาจเป็นการรวมเข้าเป็นพรรคเดียวกับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลักก็ได้

มาตรา 63 ในกรณีที่การรวมพรรคการเมืองเป็นการรวมกันเพื่อตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ ให้พรรคการเมืองที่จะรวมกัน ขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมือง เมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารของพรรคการเมืองจำนวนพรรคละสิบคนประชุมร่วมกันเพื่อกระทำการ เกี่ยวกับพรรคการเมืองที่จะตั้งขึ้นใหม่ ดังนี้

(1) การกำหนดแนวนโยบายของพรรคการเมือง ซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายและวิธี ดำเนินการ

(2) การกำหนดข้อบังคับของพรรคการเมือง

เมื่อได้ดำเนินการตามวรรคสองแล้ว ให้ดำเนินการจัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่าง สมาชิกของทุกพรรคการเมืองที่จะรวมกันเพื่อประชุมตั้งพรรคการเมือง การเรียกประชุมตั้งพรรคการเมืองต้องแจ้งให้สมาชิกของพรรคการเมืองที่จะรวมกันทราบก่อนวันประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และ ให้ดำเนินการต่อไปตามบทบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งและการจดทะเบียนพรรคการเมือง

มาตรา 64 เมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียนพรรคการเมืองที่ตั้งตามมาตรา 63 แล้ว ให้พรรคการเมืองที่รวมเข้ากันเป็นอันเลิกตั้งแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนโดยให้ถือว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่สังกัดพรรคการเมืองใหม่ที่ตั้งขึ้น และสมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ที่ตั้งขึ้น และให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป

มาตรา 65 ในกรณีที่การรวมพรรคการเมืองเป็นการรวมพรรคการเมืองหนึ่งหรือหลายพรรคเข้าเป็นพรรคเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลัก ให้พรรคการเมืองที่จะรวมกันขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมือง

เมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่จะรวมกันทุกพรรคร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียน ในการนี้ ให้ถือว่าพรรคการเมืองที่รวมเข้ากับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลักนั้น ยุบเลิกนับแต่วันที่นายทะเบียนตอบรับการแจ้งและให้นำมาตรา 64 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อนายทะเบียนได้ตอบรับการแจ้งการรวมพรรคการเมืองตามวรรคสองแล้วให้นายทะเบียนประกาศการยุบและการรวมพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษา

หมวด 6

บทกำหนดโทษ

มาตรา 66 ผู้ใดโดยเจตนาสมคบกันตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไปดำเนินกิจการเช่นเดียวกับพรรคการเมืองหรือเข้าลักษณะเป็นพรรคการเมืองโดยมิได้จดทะเบียนพรรคการเมือง เว้นแต่ในกรณีดำเนินกิจการเพื่อขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 67 หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 20 วรรคสี่ มาตรา 21 วรรคหนึ่ง มาตรา 22 วรรคหนึ่ง มาตรา 23 วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง หรือมาตรา 61 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

มาตรา 68 หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนซึ่งสั่งตามมาตรา 22 วรรคสามหรือมาตรา 23 วรรคสาม ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา 69 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนซึ่งสั่งตามมาตรา 24 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 70 กรรมการบริหาร หรือผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมืองผู้ใดรู้อยู่แล้วแต่จัดให้พรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนมาตรา 29 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา 71 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 29 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าผู้ฝ่าฝืนใดไม่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งเพิกถอนสัญชาติไทยและเนรเทศออกจากประเทศไทยด้วย

มาตรา 72 พรรคการเมืองใดช่วยเหลือและสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาใดตามมาตรา 30 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา 73 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 31 วรรคหนึ่งต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 74 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 32 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท และปรับอีกวันละสองร้อยบาท จนกว่าจะเลิกใช้

มาตรา 75 หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ใดจัดทำบัญชีของพรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมืองตามมาตรา 34 ละเว้นการลงรายการในบัญชี ลงรายการเท็จในบัญชี แก้ไขบัญชีซ่อนเร้นหรือทำหลักฐานในการลงบัญชีอื่นจะเป็นผลให้การแสดงที่มาของรายได้และการใช้จ่ายของพรรคการเมืองไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท

มาตรา 76 หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ใดไม่จัดให้มีการจัดทำบัญชีตามมาตรา 34 หรือไม่ส่งสำเนาบัญชีตามมาตรา 45 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท

มาตรา 77 หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ใดไม่ส่งบุคคลต่อนายทะเบียนตามมาตรา 35 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท

มาตรา 78 หัวหน้าพรรคการเมือง หรือผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมืองผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 36 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

มาตรา 79 หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหาร ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง หรือบุคคลใดไม่อำนวยความสะดวกแก่ผู้สอบบัญชีตามมาตรา 37 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา 80 พรรคการเมืองใดใช้จ่ายในการเลือกตั้งเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ตามมาตรา 38 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา 81 คณะกรรมการบริหารผู้ใดจัดสรรเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่พรรคการเมืองได้รับมาให้เป็นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา 39 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา 82 หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ใดไม่จัดทำบัญชีตามมาตรา 40 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา 83 หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ใดไม่ดำเนินการเปิดบัญชีเงินรับบริจาคตามมาตรา 41 วรรคหนึ่ง หรือไม่ดำเนินการตามมาตรา 41 วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา 84 หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหาร ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง หรือบุคคลใดได้รับเงินสนับสนุนหรือเงินบำรุงพรรคการเมืองโดยวิธีการอื่นใดหรือได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด และไม่ดำเนินการนำส่งให้พรรคการเมืองตามมาตรา 42 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา 85 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 43 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับเป็นเงินจำนวนไม่น้อยกว่าสามเท่าของจำนวนเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้นั้นได้รับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา 86 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 44 วรรคหนึ่ง มาตรา 48 ต้องระวางโทษปรับไม่น้อยกว่าสองเท่าของแต่ไม่เกินกว่าสี่เท่าของจำนวนเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ได้รับบริจาค

มาตรา 87 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 47 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับเป็นเงินจำนวนไม่น้อยกว่าสามเท่าของจำนวนเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ให้แก่พรรคการเมือง หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา 88 ผู้ใดให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่พรรคการเมืองโดยมิได้เป็นการบริจาคโดยเปิดเผยตามมาตรา 47 วรรคหนึ่ง หรือให้เงินบริจาคเกินกว่าอัตราที่กำหนดตามมาตรา 48 ผู้นั้นมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่ามีเจตนาที่จะกระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติดังกล่าว

มาตรา 89 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 47 วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับเป็นเงินจำนวนไม่น้อยกว่าสามเท่าของจำนวนเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ให้แก่พรรคการเมือง

มาตรา 90 กรรมการบริหาร ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมือง หรือสมาชิกผู้ใดจัดให้พรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนมาตรา 50 หรือมาตรา 51 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปีหรือปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา 91 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 52 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าผู้ฝ่าฝืนใดไม่มีสัญชาติไทย ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งเนรเทศออกจากประเทศไทยด้วย

มาตรา 92 หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 58 วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

บทเฉพาะกาล

มาตรา 93 บทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้มีให้นำไปใช้บังคับแก่การให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่พรรคการเมืองหรือสมาชิกพรรคการเมืองไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 94 ภายหลังจากที่พรรคการเมืองได้ดำเนินการเลือกตั้งเหรียญพรรคการเมืองตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้แล้ว ซึ่งต้องกระทำภายในสามเดือน ให้หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหาร หรือสมาชิกพรรคการเมืองรีบดำเนินการนำเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ได้รับมาก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ส่งต่อเหรียญพรรคการเมืองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ ได้แต่งตั้งเหรียญพรรคการเมือง

ในกรณีที่หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหาร หรือสมาชิกพรรคการเมืองใดไม่ดำเนินการตามวรรคก่อน ให้ถือว่าผู้นั้นมิได้ดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 95 ให้พรรคการเมืองซึ่งจดทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2524 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 96 ในวาระเริ่มแรก ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดระยะเวลาในการเลือกตั้งและอำนาจหน้าที่ของเหรียญพรรคการเมืองของพรรคการเมืองซึ่งจดทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2524 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายกรัฐมนตรี

บัญชีรายชื่อภาคและจังหวัด

ก. ภาคกลาง

มี กรุงเทพมหานคร กาญจนบุรี จันทบุรี ฉะเชิงเทรา
ชัยนาท ประจวบคีรีขันธ์ ชลบุรี ตราด นครนายก
นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี ปราจีนบุรี พระนครศรี
อยุธยา เพชรบุรี ราชบุรี ลพบุรี
สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม สระบุรี
สิงห์บุรี สุพรรณบุรี อุทัยธานี อ่างทอง สระแก้ว

ข. ภาคใต้

มี กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส
ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สตูล
สุราษฎร์ธานี สงขลา

ค. ภาคเหนือ

มี กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก นครสวรรค์
น่าน พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ พะเยาแพร่
แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุตรดิตถ์

ง. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มี กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา
บุรีรัมย์ มหาสารคาม ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย
ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย อุตรธานี
อุบลราชธานี มุกดาหาร หนองบัวลำภู
อำนาจเจริญ
